

175839

**İSTANBUL'UN DEĞİŞİK MAHALLELERİNDE KULLANICI
HOŞNUTLUĞUNUN KARŞILAŞTIRILMASI**

DOKTORA TEZİ

Y.Mimar E.Ümran TOPÇU

502997012

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 22 Eylül 2003
Tezin Savunulduğu Tarih : 30 Aralık 2003**

Tez Danışmanı :

Diğer Jüri Üyeleri

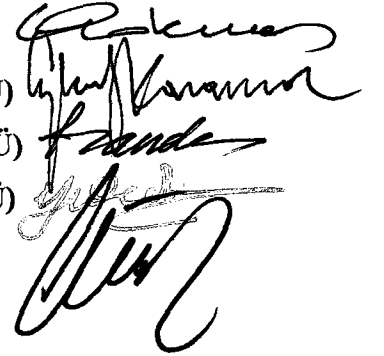
Prof.Dr. Vedia Dökmeci

Prof.Dr. Aykut Karaman (M.S.Ü)

Prof.Dr. Handan Türkoğlu (İ.T.Ü)

Prof.Dr. Yurdanur Yüksel (İ.T.Ü)

Prof.Dr. Gülay Kiroğlu (M.S.Ü)

ARALIK 2003

ÖNSÖZ

Bireylerin içinde bulundukları toplumdan ve mekandan hoşnutlukları hep beslenip büyütülmesi gereken ve eğer yok olmaya yüz tutmuşsa yeniden canlandırılması gereken bir konudur. Bu doktora çalışması da, hoşnutluk literatürüne küçük bir katkı olabilmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın hazırlanması sırasında benden esirgemediği maddi ve manevi destekleri nedeniyle eşim Mehmet Topçu'ya, teknik destekleri nedeniyle canım kızım Ayşe'ye ve canım oğlum Cem'e sonsuz teşekkürler ederim. Onu tanımaktan gurur duyduğum, çok değerli ve hoşgörülü danışman hocam sayın Prof.Dr. Vedia Dökmeci'ye akademik hayatıma yaptığı katkılar için ve data analiz teknikleri konusunda yardımlarını esirgemeyen Prof.Dr. Gülay Başarır Kiroğlu'na ayrı ayrı teşekkür ederim. Ayrıca, ikinci akademik hayatımda beni doktora yönlendiren dekanım sayın Prof.Dr. İbrahim Şanlı'ya ve genç arkadaşım Dr. Nilay Evcil'e teşekkürlerimi sunarım.

E. Ümran (Ataç) Topçu

Eylül 2003

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	ii
KISALTMALAR	v
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	xi
1. GİRİŞ, AMAÇ VE YÖNTEM	1
1.1. Giriş	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Yöntemi	3
2. KALİTE İLE İLGİLİ TANIM VE KAVRAMLAR	5
2.1. Tanım	5
2.2. Tarihçe	6
3. YAŞAM KALİTESİ İLE İLGİLİ TANIMLAR VE KAVRAMLAR	7
3.1. Yaşam Kalitesi Kavramı ve Tanımları	7
3.2. Yaşam Kalitesi Göstergeleri	8
3.3. Planlama Kavramı İçinde Yaşam Kalitesi	10
3.3.1. Yaşam Kalitesi	10
3.3.2. Planlama Literatüründe Yaşam Kalitesi	12
3.3.3. Yaşam kalitesi ve Hoşnutluk	17
4. YAŞAM YERİ OLARAK MAHALLE	19
4.1. Mahalle Kavramı	19
4.2. Mahalle Tanımları ve Literatürde Mahalle	20
4.3. Mahallenin Davranış Üzerindeki Etkileri	28
5. HOŞNUTLUK	30
5.1. Kent Yaşamı ve Hoşnutluk	30
5.2. Mahalle ve Hoşnutluk	30
5.3. Hoşnutluğun Ölçülmesi	31
5.4. Planlama Literatüründe Hoşnutluk	33
5.5. Hoşnutluğun Kavramsallaştırılması	35
6. UYGULAMA ALANLARININ GENEL ÖZELLİKLERİ	39
6.1. Anadoluhisarı ve Tarihçesi	39
6.2. Günümüzün Anadoluhisarı	41
6.2. Ataşehir	43

7. ÖRNEK ALAN UYGULAMASI İÇİNDE MAHALLEDEN HOŞNUTLUĞUN ÖLÇÜLMESİ	45
7.1.Örnek Alan Uygulamasının Amacı ve Kapsamı	45
7.2.Örneklem Büyüklüğü ve Veri Toplanması	45
7.3.Örnek Uygulama Alanına Ait Betimsel Analizler	46
7.4.Mahalleden Hoşnutluğun Değerlendirilmesi ile İlgili Analizler	50
7.4.1.Ki-Kare Anlamlılık Sınaması	50
7.4.2.Faktör Analizi ve Sonuçların Değerlendirilmesi	54
7.4.3.Lojistik Regresyon Analizi ve Sonuçların Değerlendirilmesi	66
8. SONUÇLAR	73
8.1.Öneriler	75
KAYNAKLAR	77
EKLER	87
ÖZGEÇMİŞ	100

KISALTMALAR

AHS	: American Housing Survey
KMO	: Kaiser Mayer Olekin
QOL	: Quality of Life
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
UNDP	: United Nations Development Program

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 3.1. Yaşam kalitesi göstergeleri	9
Tablo 4.1. Seçme mahalle tanımları	21
Tablo 4.2. Mahallenin elemanları ve nitelikleri	22
Tablo 7.1. Katılımcıların demografik özellikleri	48
Tablo 7.2. Varyasyon katsayısı dağılım tablosu	49
Tablo 7.3. Mahalleye ait değişkenler ile hoşnutluk arasındaki ikili ki-kare analiz sonuçları tablosu	51
Tablo 7.4. Mahalleden hoşnutluk ile kişisel özellikler ve değişkenler arasındaki ikili ki-kare analiz sonuçları tablosu	52
Tablo 7.5. Anadoluhisarı için bağımsız değişkenler arasındaki ikili ki-kare analiz sonuçları tablosu	53
Tablo 7.6. Ataşehir için bağımsız değişkenler arasında ikili ki-kare analiz sonuçları tablosu	54
Tablo 7.7. Bağımsız değişkenlerin iç güvenilirlik tablosu	59
Tablo 7.8. İki mahalle bir arada faktör analizi tablosu	60
Tablo 7.9. Anadoluhisarı faktör analizi tablosu	61
Tablo 7.10. Ataşehir faktör analizi tablosu	62
Tablo 7.11. İki mahalle birlikte sosyodemografik değişkenler faktör analizi	63
Tablo 7.12. Anadoluhisarı sosyodemografik değişkenler faktör analizi tablosu	64
Tablo 7.13. Ataşehir sosyodemografik değişkenler faktör analizi tablosu	65
Tablo 7.14. İki mahalle birlikte lojistik regresyon gruplama tablosu	67
Tablo 7.15. Anadoluhisarı için lojistik regresyon gruplama tablosu	67
Tablo 7.16. Ataşehir için lojistik regresyon gruplama tablosu	68

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 3.1. Yaşam kalitesini etkileyen faktörlerin kavramsal modeli	10
Şekil 3.2. Hoşnutluk ve gereksinimler hiyerarşisi şeması	12
Şekil 3.3. Yaşamın bileşenleri modeli	14
Şekil 5.1. Toplum hoşnutluğu modeli	34

İSTANBUL'UN DEĞİŞİK MAHALLELERİNDE KULLANICI HOŞNUTLUĞUNUN KARŞILAŞTIRILMASI

ÖZET

1950'lerden itibaren İstanbul'da görülen hızlı kentleşme, kentte yaşayan insanların fiziksel çevrelerinin bozulmasına, planlama sorunlarına ve mekanlar arası dengesizliklerin artmasına neden olmuştur. Kentsel alanda hizmetlerin gereksinimlere cevap verememesiyle, yaşamın bütün alanlarında kalite düşmüştür. Böylece kentliler giderek kentsel yaşamdan hoşnut olmayan bireyler haline gelmişlerdir.

İnsanın çevresi ile olan ilişkisi hiç eksilmeyen ve hatta giderek artan bir ilişki olduğuna göre, insan ve yakın çevresi arasındaki ilişkilerin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Literatürde de insanların fiziksel çevrelerine uyumları konusunda çalışmalar artmaktadır. Çalışmalarda insan-çevre ilişkisinin zamana ve mekana bağlı karşılıklı dinamik bir ilişki şeklinde araştırılmakta olduğunu görmekteyiz. Araştırmalar, yaşam kalitesi yüksek olan mekanlarda yaşayanların, daha mutlu, daha üretken ve yaşamlarından daha hoşnut bireyler olduklarını göstermektedir.

Günümüzde artık kalitenin bir hak olduğu konusunda toplum bilinçlenmektedir. 80'li yıllardan itibaren benimsenen kalite anlayışı, kullanıcı isteklerine uygunluk ve süreklilik içeren çevrelerin planlanması ile kentsel planlama alanında da kalite anlayışının var olması gerektiğini göstermektedir.

Yaşamın çok bileşenli bir yapıya sahip olması, araştırmacıları bileşenler arasındaki ilişkileri açıklamaya yönelttiğini söyleyebiliriz. Literatürdeki araştırmalarda, araştırmacının bilim dalına göre, çeşitli yöntemler kullanıldığını görmekteyiz. Planlama bakış açısıyla yapılan çalışmalarda genellikle istatistiksel analiz metodları kullanılarak, hoşnutluğa etki eden faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Kentler arası ve kent içi karşılaştırmalar yapılmaya ve değişen yaşam koşullarına göre bireylerin tercihlerinin ortaya çıkarılmasına çalışılmaktadır. Böylelikle kentsel yaşamdan hoşnutluğun yükseltilmesine çalışılmaktadır.

Bu çalışmada, insanların algıladıkları yakın çevreden hoşnutlukları, başka bir deyişle mahallelerinden hoşnutlukları, iki ayrı mahallede karşılaştırmalı olarak ve kullanıcıların yaş, eğitim ve mesleki özellikleri gözönüne alınarak farklı istatistiksel analiz yöntemleriyle incelenmiştir. İstanbul Metropolen Alanının, Anadolu Yakasından seçilen iki mahallede örnekleme yapılmıştır. İki mahallede toplam dört yüz (400) katılımcıya kentsel yaşam faktörleri ile ilgili fikirleri sorulmuştur. Anketlerden elde edilen veriler önce ki-kare anlamlılık sınavından geçirilerek birbirleriyle olan ilişkileri incelenmiştir. Sonra, Faktör Analizi ve Lojistik Regresyon Analizi yapılmıştır. Faktör Analiziyle, çok sayıdaki değişken, birbirleriyle yüksek ilişkisi olan faktörlere indirgenmiş, yani yapılarının açıklanması kolaylaştırılmıştır. Daha sonra aynı değişkenler kategorik değişkenler haline getirilerek Lojistik Regresyon Analizi yapılmıştır. Lojistik Regresyon'la gruplama yapmak suretiyle

hoşnut olma ya da olmama oranı belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle, bir bireyin mahallesinden hoşnut olma olasılığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Netice olarak, analizlerin sonucunda bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken olan “Mahalleden Hoşnutluk” üzerindeki etkileri elde edilmiştir. Buna göre mahalleden hoşnut olma olmama olasılığının belirlenmesinde etkili olan bağımsız değişkenler Anadoluhisarı için “Belediye çok az hizmet veriyor ” ve “Ben kendimi buralı hissediyorum” değişkenleridir. Ataşehir için ise, “Burada hayat sıkıcı ” ve “Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum” değişkenleridir. Bu sonuçlara göre bu değişkenlerin, bireylerin mahallelerinde en belirgin olarak algıladıkları özellikler olduğu görülmektedir.

Kısaca özetlemek gerekirse, bu çalışmanın sonunda İstanbul’da geleneksel ve modern olarak sınıflandırılan iki mahallede, bireylerin hoşnutluğunu öznel değerlendirmelerin etkilediği anlaşılmıştır. Hoşnutluğun kullanıcılar tarafından değerlendirilmesinin plancılar ve politikaları üretenler açısından da önemli olduğu düşünülmektedir, çünkü plancıların ve politikaları belirleyenlerin algılamaları ile onların planladıkları mekanların kullanıcılarının algılamaları her zaman aynı olmayabilir.

COMPARISON OF NEIGHBORHOOD SATISFACTION IN DIFFERENT LOCALES OF ISTANBUL

SUMMARY

Since 1950's, rapid urbanization which took place in İstanbul caused a deterioration in the urban dwellers physical environment. This brought along with it, problems in planning and intra-urban inequalities. Services in urban areas failed to satisfy urban needs and therefore there has been a decrease in the quality of all aspects of life. This resulted in unsatisfied citizens.

Human beings' relationship with his immediate environment is a never decreasing one. What is more, it is an ever increasing one. So, human beings' relationship with their immediate environment needs to be revised.

Researches about human beings and the ways they adapt to their immediate environment has been growing in the literature. In the researches, man-environment relations are being searched through dynamic activities in time and space. Researches indicate that those who happen to live in places with higher levels of quality of life (QOL) happen to be more cheerful and more productive and more satisfied with their personal lives.

Nowadays, communities are being more and more conscious that quality of life (QOL) is a right. The understanding of quality which has been commonly accepted since the 1980's, says that environmental planning in accordance with user satisfaction and continuity, is the understanding to be in town-planning discipline today.

Life is a multivariable construct and this characteristic of life has been triggering researchers to interpret the correlations between these variables. While interpreting the correlations, researchers use the methodologies commonly used in their disciplines. Researchers with the planning point of view, mostly use statistical analysis in interpreting factors that act upon satisfaction. Intra-regional and intra-urban researches are being conducted to see how urban dwellers change their choices with the changing urban life conditions. This way researchers are also trying to increase satisfaction with urban life.

In this study, peoples' satisfaction with their housing and its immediate environment, in other words, their neighborhood, is studied by comparing two chosen neighborhoods. The comparison is made through different statistical analyzing techniques considering the respondents age, education and professional life. The sample is drawn from two study areas on the Anatolian Side of İstanbul Metropolitan Area. Four hundred (400) respondents are asked about their personal opinions on urban life factors. The data collected through opinion survey has first been analyzed by using chi-square test to see the interrelationships between the variables. And then the same data has been Factor Analysed and Logistic Regression Analysed. By Factor

Analysis, many variables are reduced down to few factors that have high correlations in between themselves, that is to say they became easier to interpret. After this, same variables have been turned into categorical variables and then they have been subject to Logistic Regression. By Logistic regression, possibility of satisfaction or unsatisfaction can be interpreted.

The influence of independent variables on the variable dependent (satisfaction with the neighborhood) has been tested for both study areas. According to this, the independent variables in Anadoluhisari are “Municipality providing very little service” and “I feel like a member of this neighborhood”. As far as Ataşehir is concerned, the independent variables that act upon the dependent variable are “Life is boring here” and “I belong to this neighborhood”. According to the statistical analysis results, these variables turned out to be the variables that respondents perceive as most important in their neighborhoods.

In sum, according to the case study results, residents’ satisfaction with their neighborhoods is mostly affected by their subjective evaluations. The knowledge provided can be used to design more effective neighborhood programs because the perceptions of the planners and the policy makers do not always coincide with those of the residents.

1. GİRİŞ, AMAÇ ve YÖNTEM.

1.1 Giriş

20. yüzyılın ikinci yarısından başlamak üzere, İstanbul'da görülen hızlı şehirleşme, planlama sorunlarını ve mekanlar arası dengesizlikleri de beraberinde getirmiştir. Artan bu dengesizliklerle bazı semtler popülerite kazanırken, bazı semtler de gözden düşmeye başlamıştır. Bu durumun sebeplerinin ortaya konması için insan-çevre ilişkilerinin tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

İnsanın çevre ile olan ilişkisi hiç eksilmeyen ve hatta giderek artan bir ilişkidir. Artık çok iyi bilindiği gibi çevre insanın kişiliğini yaratan en önemli faktörlerden biridir. İnsan kişiliği üzerinde bu derece etkisi olan çevrenin yaratılmasında veya değiştirilmesinde titizlik ve duyarlılık gösterilmesi hiç şüphe yok ki, bugünkü nesillere olduğu kadar gelecek nesillere karşı da bir görevdir.

Planlamayı tanımlarken, bireylerin aktivitelerini organize etmek, bu organizasyon için uygun mekanları ve çevreyi yaratmak ve günlük yaşamdaki her türlü gereksinime çözüm olan düzenlemeleri yapmak gibi faaliyetlerden söz edilir. Yani bireyin faaliyetleri ile ilgili olarak yaşamını düzenlemektir sözü edilen. Bu düzenleme ne kadar gerçekçi ve bireyin isteklerine uygun olursa, bireyin yaşamı da o kadar anlamlı olacaktır. Bu arada plancılar da yeni gelişmeler karşısında mekanlar arasındaki dengesizlikleri gidermek, bireylerin yaşam kalitelerini yükseltmek ve çevreleriyle barışık yaşamalarını sağlamak için yeni organizasyonlar oluşturup, yeni planlar üreteceklerdir. Bütün bu oluşumlar içinde “yaşam kalitesi” bir anahtar terim olarak hep karşımıza çıkmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu anahtar terimin önemi daha da büyüktür. Çünkü, gelişmekte olan ülkelere kaynakların dağılımı ve bireylere sunulan yaşam standartlarındaki eşitsizliklerle sosyal ve ekonomik problemler daha da büyümektedir.

21. yüzyılda da, tüm dünyada değişmekte olan yaşam şartları ve bireylerin tercihleri, kentsel mekan ve ilişkilerin yeniden araştırılıp, sorgulanmasını gerektirecek gibi

görülmektedir. Böylece dünyanın bütün büyük kentlerinde olduğu gibi İstanbul'da da bireylerin yaşamlarından ne derece "hoşnut" oldukları ve kaliteli bir yaşam için, plancılarının ve sosyal bilimcilerin ve hatta bireylerin kendilerinin sorumlulukları artık daha fazla tartışılır olacaktır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu doktora çalışmasının amacı, 21. yüzyıl Türkiye'sinin en büyük metropolü İstanbul'da yaşayan bireylerin yaşam kalitesini, kişisel değerlendirmelerine bağlı olarak araştırmak, başka bir deyişle yaşadıkları yerden hoşnutluklarını ölçmektir.

İstanbul'da yaşayan bireylerin yaşam kalitesini modern ve geleneksel olmak üzere, farklı mahallelerde kişilerin hoşnutluk değerlendirmelerine bağlı olarak arttıran ya da azaltan faktörlerin belirlenmesi ve bundan sonraki araştırmalarda da kullanılabilecek sonuçlara ulaşılması amaçlanmaktadır. İlerde olabilecek gelişmelere karşı sebepsel ve süreçsel oluşumları anlayabilmenin, bizi istenmeyen sonuçlardan kurtarabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, içinde bulunduğumuz bilgi çağına yakışan mekanlar oluşumuna katkıda bulunmak da amaçlanmaktadır. Bireylerin tercihleri ve bu tercihlerden elde edilecek sonuçlar planlamaya yön verebilecektir.

Kentsel mekanlarda olagelen değişiklikler ve değişen ilişkiler, birey algıladığı süreçte önemlidir ve planlamaya girdi olabilir. Bireyin algıladığı olumlu ve olumsuz faktörlerin (kentsel yaşam faktörleri) planlamaya aktarılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bunun için uygulama alanı olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde, Anadolu Yakasından seçilen iki mahallede yaşamdan hoşnutluğun nelerden etkilendiği araştırılmıştır.

Bu çalışmanın ikincil bir amacı da benzer çalışmaların İstanbul'daki bütün modern ve geleneksel mahallelerde yapılıp, sürekli veriler toplanıp, geleceğe yönelik tahmin ve zaman içinde karşılaştırma yapılabilmesine dikkat çekmeye çalışmaktır. İlk kez A.B.D'de yapılan bu tür çalışmalar, son 40 yıl içinde hızla ilerlemiştir. Bizde de toplumun iyiye ve kötüye giden yönlerini belirlemek için yapılan periyodik çalışmalar haline gelmesinde büyük yararlar vardır. Küçük ölçeklerde (örneğin: mahalle ölçeği) veri toplamak son derece sınırlı bir çerçevede kalmaktadır.

Verilerdeki süreksizlik de geleceğe yönelik tahmin ve karşılaştırma yapmayı güçleştirmektedir.

Bu çalışma, karar organlarına ve politikaları belirleyenlere de yol gösterici olabilir. İstanbul'da yaşayanların nelerden hoşnut olduklarının, nelere gereksinim duyduklarının araştırılıp ortaya konulmasının, semtlerarası eşitsizliklerin giderilmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu konuda özellikle yerel yönetimlere büyük görevler düştüğü düşünülmektedir.

1.3 Araştırmanın Yöntemi

Yaşamdan hoşnutsuzluk ve yaşam kalitesi çalışmaları, Şehir ve Bölge Planlaması Bilim Dalı çerçevesinde yapıldığında değişik istatistiksel yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. Literatürde yaşam kalitesini ölçme çalışmalarında kullanılan göstergelerin, genel olarak iki kategoride incelendiği görülmektedir.

1. Nesnel Göstergeler “Objective Indicators”
2. Öznel Göstergeler “Subjective Indicators”

Aslında bu durum araştırmanın ölçeği ve amacıyla çok yakından ilgilidir. Nesnel Göstergeler sayım sonuçları ve devletçe yayınlanan her türlü rapordan oluşur. Bu bilgiler yaşam kalitesini ölçmede kullanılabilecek güvenilir kaynaklardır. Öznel Göstergeler ise, yaşamla ilgili inceleme raporlarına ve bireylerin yaşam koşulları hakkında öznel değerlendirmelerine dayanır. Yani hiç dolaylı olmayan, yaşam kalitesinin kişisel değerlendirilmesini gösteren ölçülerdir. Öznel yaşam kalitesinin ölçütlerinin neler olduğu konusunda bir uzlaşmaya varmak zor gibi görünmektedir. Fakat 1970'lerden bu yana pek çok araştırmacı, öznel yaşam kalitesi konusunda en gerekli göstergenin “hoşnutsuzluk” olduğu konusunda hemfikir olmuşlar ve araştırmalarında öznel yaşam kalitesi göstergesi olarak hoşnutsuzluğu ölçmüşlerdir (Campbell ve diğ., 1976). Robert Gifford'a göre hoşnutsuzluğu ölçmenin en güvenilir yolu gidip bireye “Mahallenden hoşnutsuz musun?” diye sormaktır (Gifford, 1994).

Bu çalışmada uygulama alanı olarak İstanbul'un Anadolu Yakasından biri geleneksel diğeri modern olmak üzere iki mahalle seçilmiştir. Birincisi, Beykoz ilçesine bağlı Anadoluhisarı, geleneksel ve diğeri Kadıköy ilçesine bağlı Ataşehir, modern olmak üzere iki örnek alan seçilmiştir. Bu alanların seçilmesinde farklı coğrafyalarda yer almaları, farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip olmaları ve bireylere sundukları kentsel yaşamın birbirinden farklı oluşu etkili olmuştur. Seçilen bu alanlarda rasgele örneklem esasına göre anket çalışması yapılmıştır. Her iki alan için de (N=200) ikiyüzer kişilik örneklem büyüklükleri alınmıştır. Anketteki sorular kapalı uçlu sorular olarak hazırlanmıştır. Sorular hazırlanırken Bardo & Bardo'nun Mahalleden Memnuniyet Ölçeği'nden (Community Satisfaction Scale) yararlanılmış, anket formatı İstanbul'un kültür yapısına ve çalışmanın amacına göre düzenlenmiştir.

Anketler, önce betimsel olarak analiz edilmiştir. Örnekleme ait betimsel bilgiler her mahalle için ayrı ayrı ifadelendirilmiştir. Sonra, anketler faktör analizi ile değerlendirilmiştir. Faktör analizinde amaç, değişkenler arasındaki ilişkilerden yararlanarak bazı yeni yapılar ortaya çıkarmaktır. Yani, yeni açıklayıcı yapı faktörleri oluşturmaktır. Yaşamdan hoşnutluğu etkileyen sayısız faktörün, kendi aralarındaki ilişkilerin tanımlanması önemlidir. Literatürde de bu yöntemin araştırmacıların (Dökmeci ve diğ., 1995; Greenley ve Greenberg, 1997; Türkoğlu, 1997; Tatoğlu ve diğ., 2002) ilgisini çektiği görülmektedir. Daha sonra, aynı verilere lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Lojistik regresyon analizi bir tür ayırma analizidir. Bu analizle bağımlı değişken olan mahalleden hoşnutluğu açıklamakta en anlamlı olan bağımsız değişkenler saptanmaya çalışılmıştır. Literatürde regresyon analizleri yapılan çalışmalara da sıklıkla rastlanmaktadır (Adams, 1992; Türkoğlu, 1997; Türksever, 2001).

Anket iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümdeki sorularla, kişinin algılamasına göre mahallesinin niteliklerini değerlendirmesi istenmektedir. İkinci bölümde kişinin demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerini tanımaya yönelik sorular yer almaktadır.

2. KALİTE VE KALİTE İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE TANIMLAR

2.1.Tanım

Kalite, geçmişten beri hep daha iyiye ulaşma çalışmalarının bir çabası olmuştur. Aristo'dan beri üzerinde tartışılan, insanın iyi olması, iyi olanı seçmesi ve farklı görüşlere önem vermesi ve sürekli gelişmesi gibi temel kavramlarla ilgilidir.

Kalitenin tanımı konusunda, yüzlerce değişik tanım yapılmıştır. Bunlar arasında en önemli bulduklarımıza değinelim. Kalite, bir malın ya da hizmetin tüketicisinin isteklerine uygunluk derecesidir (**Juran,1988**). Kalite şartlara uygunluk demektir (**Crosby,1996**). Bunlar ve benzeri tanımları her yerde bulmak mümkündür. Biraz daha formal bir tanım verirsek kalite, Uluslararası Standardizasyon Teşkilatının tanımına göre, bir ürün ya da hizmetin belirlenen veya olabilecek ihtiyaçları karşılama kabiliyetine dayanan özelliklerinin toplamıdır.

2.2. Tarihçe

Geçmişten günümüze bütün yönetim anlayışları, bilmeden de olsa, bünyelerinde bir miktar kaliteyi barındırmışlardır. Doğal olarak gelişen bir iyileştirme çabası insanoğlunda her zaman varolmuştur. Kalite ile ilgili en eski kayıtlar milattan önce ikibinlere kadar gider. Ünlü Hammurabi Kanunlarında 229'uncu madde , yaptığı iş kalitesiz olduğu takdirde, ev yapan bir ustanın başına gelecekleri göstermektedir.

Üretim alanında kalite konusunda, New Jersey'li William Edward Deming ve Walter A. Shewart'ın çalışma ve araştırmalarının önemli katkıları olmuştur (**Juran,1988**). Daha sonraları çalışmalarını geliştirerek, Planla – Yap – Sına – Uygula modeline geçmişlerdir. Önce küçük bir üretim modeli yaratmışlar ve küçük bir birime uygulamışlardır. Bu da gitgide, sürekli gelişme için etkili olarak, bilgi üreten bir araç halini almıştır (**Deming,1986**). Deming 1950'de kalite konusunda bir konferans vermek üzere Japonya'ya çağrılır ve modelini tanıtır. 1954'de Amerikalı istatistik

uzmanı Joseph Juran'ın çalışmaları da Deming'i destekler. Aynı yıllarda General Elektrik Firması'nın (General Electric Company) kalite şefi Armand Feigenbaum kalite konusundaki çalışmalara Deming ve Juran'ı destekler nitelikte ilaveler yapar.

1960'lı yıllarda müşteri memnuniyetinde, kalite güvencesi vazgeçilmez olarak kabul edilmiştir. Müşteri sözcüğü, Planlama Literatürü için çok uygun bir sözcük olmayabilir. Onun yerine mekanları kullananların hoşnutluğundan, yani kullanıcı hoşnutluğundan söz edebiliriz. 1970'li yılların sonuna doğru, bu çalışmalardan etkilenen Japonlar'ın sanayideki başarıları, Amerika'lıların da dikkatini çekmiştir. Kalite anlayışı yavaş yavaş yerini bulmaya başlamıştır. 1980'li yıllarda toplam kalite kavramı gelişmiş, yüksek kalite, sıfır hata ve doğru planlamaya eşdeğer görülmüştür. 1984'de Ekim Ayı, Amerikan Kalite Denetim Derneğinin önerisi ve Amerikan Senatosu'nun onayıyla, ulusal kalite ayı olarak kabul edilmiştir.

Yirmibirinci yüzyılda, artık kalite her sektörde yerini bulmuştur. Gelişmiş ülkelerde kalite, artık kişisel bir beğeni ölçütü değildir, toplumsal bir içerik kazanmıştır. Kalite bir bilinçlenme sürecidir. Kalite genel anlamıyla standartlara uygunluktur. 1980'li yıllardan sonra, kullanıcı isteklerine uygunluk olarak tanımlanmaya başlamıştır. Bir anlamda, kalite müşteri tatminidir ve müşteri tatmini de beklenti ve algılamalardan oluşur.

Üzerinde fikir birliğine varılmamış istek ve beklentilerin eksikliği de hizmetlerde ve çıktılarda hasar yaratmaktadır (**Freed ve Klugman,1997**). Birey, çevresinde algılamadığı faktörleri, nesneleri veya oluşumları, onlar aslında ne kadar kaliteli olursa olsun, olumlu veya olumsuz olarak değerlendirememektedir. Ancak bazı nesnel değerler algılama sürecini dolaylı olarak etkilemektedir. Örneğin yaşam tarzı ve kültürel farklılıklar gibi özellikler, algılamayı dolaylı olarak etkileyen ancak yaşam kalitesini doğrudan etkileyen özelliklerdir.

Kalite kavramı, Planlama Literatüründe hoşnutlukla özdeşleşmiştir. Mimarlık ve Şehirçilik konularına girerek, hem araştırma hem de uygulama alanlarında yerini almıştır.

3. YAŞAM KALİTESİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE TANIMLARI

3.1 Yaşam Kalitesi Kavramı ve Tanımları

Yaşam Kalitesi çok boyutlu bir kavram olduğu için sosyal bilimlerde, mühendislik ve fen bilimlerinde ve hem de sağlık bilimlerinde araştırma konusu olagelmıştır. Yani araştırmacının amacına göre araştırmaların çerçevesi değişmektedir. Bu nedenle yaşam kalitesi kavramının birbirinden farklı pek çok tanımı yapılmaktadır. Yaşam kalitesi kavramı refah (well-being) ve mutluluk (happiness) kavramları yerine de kullanılmaktadır (Veenhoven, 2000).

Yaşam kalitesi çalışmaları, önce ABD’de başlayıp, sonra İngiltere, Kanada ve diğer Avrupa ülkelerinde devam etmiş ve artık tüm dünyada yapılmaktadır. Özellikle İkinci Dünya savaşından sonraki yeniden yapılanma ile, yalnızca ekonomik ilerlemenin ve zenginleşmenin, yaşamın kendi iç dinamiklerine yetmediği farkedilmiştir. Böylece yaşam kalitesi kavramı dikkatlerin sosyal konulara çekilmesine yol açmıştır. Bu da hem karar mekanizmalarına, hem plancılara ve hem de konudan en çok etkilenen halka yol gösterir olmuştur.

A.B.D’de bu konuda en çok çalışanlardan Liu, “yaşam kalitesini, zaten bilinen bir kavramın bugünkü adıdır” diye açıklamaktadır (Liu ve diğ., 1986). Ona göre yaşam kalitesi “biraraya geldiklerinde, bireyi hoşnut eden, karşılanmış istekler kümesidir”. Campbell (1981), “yaşam kalitesi kişinin refah duygusudur, kişinin yaşamdan hoşnutluğu veya hoşnutsuzluğudur” demektedir. Farklı tanımları olsa da, tanımlarda ortak olan insan faktörü ve onun değerlendirmeleridir.

Yaşam kalitesi konusunda bizde de çalışmalar yapılmaktadır. Şehirlerdeki yaşam kalitesinin çok çeşitli faktörlere bağlı olduğu belirtilmekte ve bu faktörlerin kullanıcılar tarafından değerlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır (Dökmeci ve diğ., 1983). Aynı şekilde öznel değerlendirmelerin yaşam kalitesi ölçümünde esas olduğunu vurgulayan Karaman (1995), yaşam kalitesinin kişinin gereksinimlerine

cevap veren bir çevreyle olan etkileşiminden oluşan hoş duyumlar olduğunu söylemektedir. **Atalık ve Türksever (1999)** de, nesnel ve öznel boyutlara dikkat çekerek, yaşam kalitesinin karmaşıklığından söz etmektedirler. **Türksever (2001)**, yaptığı araştırmanın uygulama alanı içinde yaşamdan hoşnutluğa etki eden en önemli parametrelerin genelde çevre ve sağlık ile ilişkili olduğunu söylemektedir. Bu tanımlardan aşağıdaki genellemeleri çıkarmak kanımca yanlış olmayacaktır.

1. Yaşam kalitesi kavramı çok geniş ve çok boyutludur
2. Yaşam ortamımız fiziksel, sosyal ve ekonomik boyutları olan birbirinden farklı çevrelerdir. Yaşam kalitesi de bu farklı çevrelerin birbiriyle etkileşiminden ortaya çıkan bir bütündür
3. Yaşam kalitesinin nesnel ve öznel göstergelerinden sözedilmişti. Yaşamın içinde olan bu göstergelerin nasıl ve ne kadar algılandığı önemlidir ve bu sebeple öznel değerlendirmelerin yapılmasının önemi artmaktadır
4. Yaşam kalitesini oluşturan faktörler, ülkeden ülkeye, kentten kente değişebildiği gibi aynı kentin farklı yerlerinde de değişebilmektedir. Bu durumda esas olan, temel faktörlerin (konut ve güvenlik, eğitim, ulaşım, alışveriş, sağlık, spor ve kültürel hizmetler gibi) söz konusu olan toplulukta nasıl algılandığının ölçülüp, ortaya çıkarılmasıdır.

Topluları oluşturan bireyler, arzuladıkları yaşam biçimini tanımlayabildikleri ölçüde, bu tanımlar tasarıma dönüştürülebilecektir. Yukarıdaki dört (4) madde, yaşam kalitesi kavramının temelinde öznel ve nesnel faktörlerin olduğunu göstermektedir. Nesnel faktörler, öznel değerlere dönüştürülemediği sürece, yaşam kalitesi algılamaya bağlı olarak sabit kalmakta ya da düşmektedir (**Türksever, 2001**). Yaşam kalitesi, mutlu insanlardan oluşan, üretken ve sağlıklı bir toplumda, önemli bir kavram ve geçerli bir ölçüm aracıdır.

3.2 Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Literatürden anlıyoruz ki, bütün dünyada yaşam kalitesini ölçmek için en yaygın olarak kullanılan araç göstergelerdir. Gösterge sözcüğü, bir şözlükte şöyle tanımlanmaktadır, "bir şeyi belirtmeye yarayan şey, belirti; bir durum ile ilgili çeşitli aşamaları gösteren liste". Sosyal bilimlerde kullanılan çeşitli göstergelerin hangi amaçlara hizmet ettiğini **Banerjee (1996)**, şöyle açıklamaktadır:

- Uygulanan programların performansını ölçmek,
- Toplumdaki eğilimleri tesbit etmek,
- Bölgenin veya kentin şartlarını izlemek,
- Toplumu bilinçlendirmek,
- Toplumsal gelişme hedefleri koymak,
- Planlama amaçlarını tesbit etmek,
- Yatırım tercihlerini yönlendirmek,
- Yerleşimleri zaman ve mekan boyutunda karşılaştırmak.

Hangi amaca yönelik olursa olsun, göstergeler ölçmek ve ölçülendirmekle ilgilidir. Yaşam kalitesi göstergelerinin öznel ve nesnel olarak değerlendirildiğini literatürde sıklıkla görmekteyiz.

Tablo 3.1.: Yaşam Kalitesi Göstergeleri

	ÖZNEL GÖSTERGELER	NESNEL GÖSTERGELER
AMAÇ	Sosyal oluşumları bireyin değerlendirmesine bağlı olarak ölçer	Bireyin algılamasına bağlı olmaksızın oluşan şartların değerlendirilmesine dayanan ölçümlerdir
BİLEŞENLER	Yaşamdan hoşnutluk İşinden hoşnutluk vb.	İşsizlik Oranı Havadaki SO2 miktarı Kişi başına GSMH 1000 kişiye düşen hekim sayısı vb.
ÖLÇÜM ARAÇLARI	Anket (Opinion Survey), İnceleme Raporları (Survey Research Reports) vb.	Sayım sonuçları, İstatistikler vb.

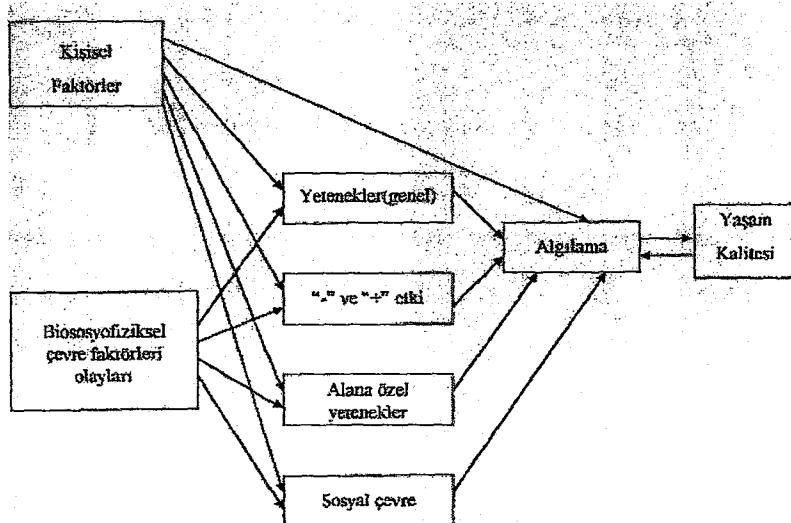
Literatürden anlaşılmaktadır ki, aslında öznel ya da nesnel göstergelerin, doğruluk ve güvenilebilirlik açısından, birinin diğerinden üstünlüğü tesbit edilememiştir (Pacione,1986). Araştırmalarda bazen birinin, bazen de diğerinin kullanıldığı görülmektedir. Son yıllarda, öznel ve nesnel göstergelerin birlikte kullanıldığı araştırmaların, yaşam kalitesini açıklamada daha yararlı olduğu tesbit edilmiştir (Rogerson,1997).

3.3 Planlama Kavramı içinde Yaşam Kalitesi

3.3.1 Yaşam Kalitesi

Ülkemizde plansız kentleşmenin sonucu olarak, nüfusu artan ve yayılma alanı genişleyen kentler, o kentte yaşayanlara giderek düşen bir yaşam kalitesi sunmaktadırlar. Nüfus artışı daima planlamanın önünde gitmekte ve yeterince konut yapılamayışı, gecekondulaşma, doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesi, toplumsal sosyal dengesizliklerin giderek artması gibi sorunlar, kent yaşamını giderek zorlaştırmakta ve kentlilere sunulan gündelik yaşamın her boyutunda kalite düşmektedir. Kentsel yaşam kalitesinin de, yaşam kalitesi gibi çok boyutlu bir yapısı vardır. Bu çok boyutlu yapıyı inceleyenlerden **Evans (1994)**, kuramsal bir model geliştirmiştir ve bu modelde yaşam kalitesinin boyutları şöyle anlatılmaktadır:

1. Hoşnutluk : Yaşamdan hoşnutluk, evinden hoşnutluk, mahallesinden hoşnutluk gibi herhangi bir alanla ilgili hoşnutluk kişinin yaşam kalitesini etkilemektedir.
2. Kişinin karakteri ve yetenekleri gibi içsel faktörler : Problemlere çözüm bulabilme, sosyal ilişkiler kurabilme gibi özel ve genel olarak ele alınabilecek yetenekler ve kişinin algılamasıyla ilgili faktörler.
3. Biyo – sosyo – fiziksel çevre faktörleri : Biyolojik, sosyal ve fiziki çevre özellikleri bireyin yaşam kalitesini etkilemektedir. Örneğin : fakirlik veya zenginlik, kirli veya temiz havalı bir yerde yaşıyor olmak gibi. **Evans'ın (1994)** modelinin şematik ifadesi aşağıdaki gibidir.

Şekil 3.1: Yaşam Kalitesini etkileyen faktörlerin kavramsal modeli (Evans,1994)

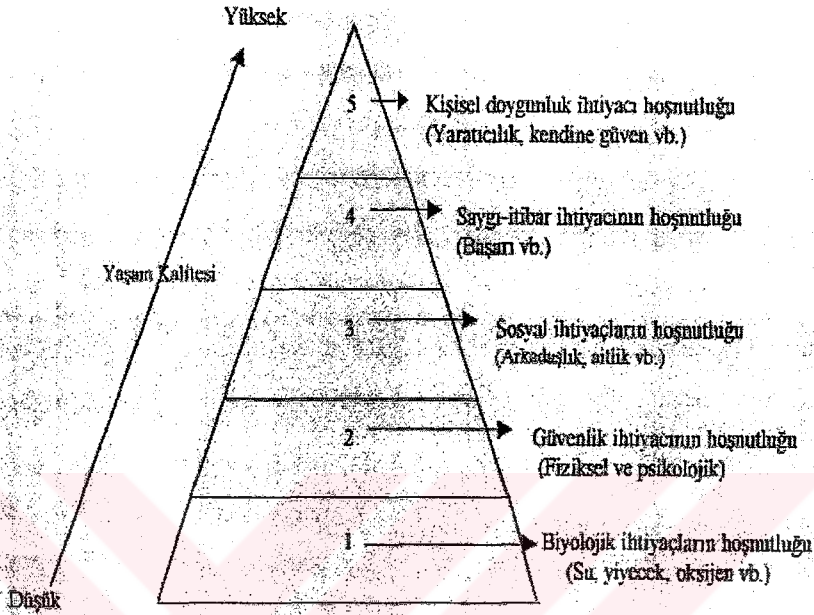
Modelin şematik ifadesinden de görölüyor ki, kişinin çevresindeki biyolojik, sosyal ve fiziksel faktörler ve kişinin kendisiyle ilgili içsel faktörler algılamaya bağılı olarak kişinin yaşam kalitesini etkilemektedir. Bu faktörlerin gösterdiği değışkenlikler oranında yaşam kalitesi de değışmektedir. Yaşam kalitesi, hem kişisel özelliklerden hem de kişinin içinde bulunduğı doğıal ve yapay çevreden etkilenmektedir. Kişinin dışardan gelen etkileri algılama biçimi hoşnutluk düzeyini etkilemektedir.

Çeşitli araştırmalar farklı değışkenlerle yaşam kalitesi arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Araştırmaların çoğunda kişinin yaşadığı çevrede, en küçük ölçekte konuttan tüm metropoliten alana kadar yapılanmış çevrenin yaşam kalitesine katkıları vardır. Mahalleden ve içinde bulunulan toplumdan hoşnutluk yaşam kalitesine etki etmektedir **(Wagner,1995)**. Burada önemli öge algılamadır. Kişi çevreyi algıladığı, kullandığı ve isteklerine cevap bulabildiğı kadar değıerlendirmektedir. Bir yerin yaşam kalitesini belirlemede, nesnel göstergeler kadar orada yaşayanların oradan edinmiş oldukları izlenimler de etkili olmaktadır **(Rogerson,1997; Atalık ve diğ., 1994)**.

Öyleyse, yaşam kalitesinin yüksek olduğı alanlarda bireylerin yaşamlarından ve çevrelerinden hoşnut, dolayısıyla üretken olduklarından ve verimliliğın yüksek olduğundan söz edilebilir. Bu konu plancılar ve politikaları üretenler açısından çok önemlidir **(Dökmeci ve diğ., 1996)**. Kentsel yaşam kalitesi, kente yeni nüfus guruplarını çekmek açısından, kentin reklamında da önemli bir yer tutmaktadır. Özetle, kentsel yaşam kalitesi kullanıcı tercih ve isteklerini göz önünde tutarak, kent ve bölge plancılarına yol göstermektedir.

Yaşam kalitesi literatürü Joseph Sirgy'ye çok şey borçludur. Sirgy de yaşam kalitesi çalışmalarının kuramsal temellere oturtulması gerektiğini söylemektedir. Maslow'un insan gereksinimleri piramitinden yararlanarak, yaşam kalitesi çalışmalarında kullanılabilecek bir kuramdan söz etmektedir. Sirgy'ye göre gelişmekte olan toplumlarda bireyler öncelikle biyolojik ve güvenlik gereksinimleriyle ilgili çabalar içindedirler. Bu kurama göre, yaşam kalitesi gereksinimlerin giderilme hiyerarşisi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle, toplum ihtiyaçlarını karşılama konusunda ne kadar çok tatmin olursa o kadar yüksek bir yaşam kalitesi düzeyine

erişmiş demektir. Yani Maslow'un gereksinimler piramidindeki gibi, aşağıdan yukarıya gelişen bir hiyerarşik düzen ile ne kadar çok gereksinim karşılanmışsa yaşam kalitesi o kadar yüksek demektir.

Şekil 3.2: Hoşnutluk ve gereksinimler hiyerarşisi şeması (Sirgy, 1986)

3. 3. 2 Planlama Literatüründe Yaşam Kalitesi

Dissart ve Deller (2000), yaşam kalitesi konusunda 1980-1999 yılları arasında yapılan çalışmaları bir bibliyografya halinde sunmuşlardır. Bu bibliyografya, başta A.B.D olmak üzere, Kanada, Avrupa ve Avustralya'da yapılmış çalışmaları içermektedir. Toplum ve mahallenin gelişimi kategorisindeki örneklerden bazıları ve içerikleri şöyledir.

Yaşam kalitesi teriminin belli bir orijini yoktur. Genel kabul görmüş bir tanımı da yoktur. Kabaca söylemek gerekirse, yaşam kalitesi insanların yaşamlarının iyi veya kabul edilebilir olmasıdır (**Szalai, 1980**).

Neden evrensel bir tanımı olmadığını **Romney, Brown ve Fry (1994)**, ise şöyle açıklamaya çalışmışlardır: (1) Yaşam Kalitesi ile ilgili deneyimler pek çok değişik kavramsal filtrelerden geçirilip ifade edilebildikleri için,

(2) Yaşam Kalitesi kavramı değerler yüklü olduğu için,

(3) Yaşam Kalitesi kavramı, insanın büyümesi ve gelişmesini, belli bir topluluk içinde geçen ortalama insan ömrünü ve çevresel faktörlerden ve bireysel yargılardan etkileniş biçimini de içerdği için.

Standard bir tanımı olmayışı da yaşam kalitesi teriminin refah (well-being), yaşam düzeyi (level of living), yaşam biçimi (way of life), yaşamdan hoşnutluk (life satisfaction), mutluluk (happiness) ve moral (morale) gibi sözcük ve terimlerle değişimli olarak kullanılmasına sebep olmuştur.

Bazı araştırmacılar yaşam kalitesini bir devamlılık/değişmezlik (continuum) içinde görürler. Bazıları ise yaşam kalitesi çok boyutludur (multidimensional) derler. Yaşam kalitesini tanımlamada ve ölçmede böylesine farklı görüşler olmasına rağmen, bazı araştırmacılar bu görüşler arasında yüksek bir korrelasyon olduğunu ifade ederler. Konuya ampirik (empirical) veya teorik (theoretical) bir kesinlik verilmeye çalışılmaması bu yüzden olsa gerek (Evans,1994).

Hangi terim kullanılırsa kullanılsın, bireyin yaşam kalitesi, bireyin yaşamını kuşatan nesnel (objective/exogeneous) faktörlere ve bireyin bu faktörleri öznel (subjective/endogenous) algılama biçimine bağlıdır. Bu ikili tanımı araştırmacıların çoğu kabul etmiş görünmektedir.

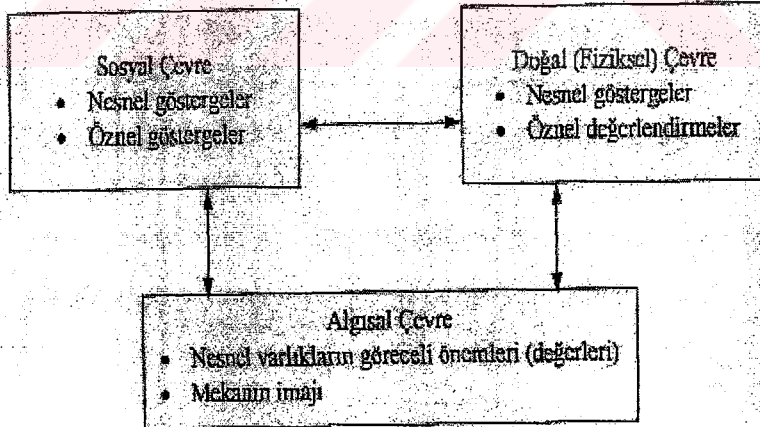
Böylece yaşam kalitesi araştırmalarının, nesnel ve öznel faktörlerin birlikte etkisini ölçmeyi amaçladığını anlamaktayız. Nesnel ölçüler veya sosyal göstergeler, belli bir kültürel ünite içinde varolan, kendi şartlarıyla kişinin yaşam standardını tanımlar. Öznel yaşam kalitesi de kişinin yaşamı algılama biçimi ile içsel standardının örtüşmesidir (Evans,1994).

Szalai (1980) bu iki yaklaşımı birleştirip, sosyal göstergeler de öznel göstergelere bağlıdır demektedir. Szalai'ye göre, yaşam kalitesi göstergeleri, belli insan gruplarının refah düzeyini gösteren sosyal göstergelerdir ve başka sosyal göstergelerin tam tersi olabilirler. Hem nesnel olarak gözlenebilen gerçeklere hem de kişilerin yaşamlarına dair kendi öznel değerlendirmelerine dayalıdır.

Bu iki görüşten başka, öznel ve nesnel göstergelerin daha büyük bir entegrasyonu bizi daha iyi sonuçlara götürür diyen bir görüş bulunmaktadır. Bu görüş, kullanılan terimler uygun olmayabilir, yanlış yönlendirici olabilir ve hassas olunmadığı takdirde ölçüm hataları yapılabilir demektir (**Andrews, 1980**).

Bu da bizi yaşam kalitesini ölçmek konusuna getirmektedir. Bu konu, küresel (global) ve yere ait (domain-specific) ölçülerden oluşmaktadır. Literatürün gözden geçirilmesinden önemli genel ve potansiyel olarak etkili bazı yaşam kalitesi göstergeleri çıkarılabilir. Örneğin, kişilik, sosyal destek, pek çok alanda kişisel hoşnutluk (ör.işinden hoşnutluk, evliliğinden hoşnutluk), kişisel beceriler, çevresel faktörler, ekonomik faktörler ve sağlıkla ilgili faktörler gibi.

Coğrafyacı bakış açısıyla **Cutter (1985)**, şöyle bir model önermiştir. Bu modelde öznel değişkenler, nesnel değişkenler ve mekanla ilgili:(1) sosyal, (2) çevresel ve (3) algısal olmak üzere üç değişken vardır. Bir yeri değerlendirirken, Cutter'a göre, nesnel göstergeler ve öznel değerlendirmeler yetmez, kişilerin o yere ait ve daha öznel olan izlenimlerini katmak gerekmektedir.

Şekil 3.3: Yaşamın bileşenleri modeli (Cutter, 1985)

Yaşam kalitesi araştırmaları tek veya çok değişkenli, kısa veya uzun zamanlı olabilir. Yaşam kalitesi ve diğer değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamak için önerilen en popüler iki model: (1) yukardan aşağı modeli (the top – down model) bir yere bağlı olan yani kişinin yaşamında belli etkileri olan bir yere bağlı yaşam kalitesi modeli,

(2) aşağıdan yukarı modeli (the bottom – up model) ki, bu model kişinin yaşam kalitesini bazı özel değişkenler etkiler demektedir (**Evans,1994**).

Diener ve Suh (1997), da yaşam kalitesini belirlemede üç (3) esas felsefi yaklaşım vardır demektedirler: (1) dinsel, felsefi veya başka sistemlere dayalı normatif idealler yaşam kalitesinin karakteristiklerini belirler diyen yaklaşım

(2) tercihlere bağlı hoşnutluk vardır diyen yaklaşım

(3) kişilerin geçmiş deneyleri önemlidir diyen yaklaşım.

Bu yaklaşımlar üç tür yaşam kalitesi ölçüsü ile ilgidir: sosyal göstergeler, ekonomik indexler ve refah. Diener ve Suh bu üç ölçünün entegrasyonunun politikaların oluşumunu kolaylaştıracağını söylemektedirler.

Shye (1989), yaşam kalitesinin iki taraflı (two-faced) bir tanımını yapabilen bir çerçeve geliştirmiştir. Bu çerçevenin bir yüzü dört alt sistemden oluşmaktadır 1.kişiliğe bağlı, 2.fiziksel, 3.sosyal ve 4.kültürel. Diğer ise dört modlu 1.tanımlayıcı, 2.uyumlu, 3.entegratif, 4.muhafazakar; bir alt sistemden oluşmaktadır. Her alt sistem bu dört modu da içerdiği için Shye'ın çerçevesinde onaltı (16) alandan oluşan bir model ortaya çıkmıştır.

Andrews (1991), 1972 ve 1988 yıllarında Amerika'da öznel refahın düzeyini ve yapısını inceleyen iki araştırma yapmıştır. Her iki araştırma da ankete dayalı yapılmıştır. İki genel refah ölçüsü ve yirmi dört (24) öznel değerlendirme ölçüsü (örneğin; kendini değerlendirme, eğlence, sağlık, gelir, yaşam standardı, bazı yönleriyle iş yaşamı, evlilik ve çocuklar, boş zaman ve sosyal aktiviteler, mahalle, yerel idare ve hükümetle ilgili) ölçüsü olmak üzere, iki takım değişken kullanılmıştır. Faktör analizi ve çoklu sınıflama analizleri yapılmıştır. Sonuçta ölçülerde bazı düzey değişiklikleri saptandıysa da, on altı (16) yıllık dönemde refah düzeyinin hep aynı kaldığı gözlemlenmiştir.

Headey (1993), bir psikologun değişkenlerini bir ekonomistin çalışma çerçevesine uygulayarak, evdeki hoşnutluğu ölçmeye çalışmıştır. Bu modelde hoşnutluk, sabit ve akışkan değerlerin fonksiyonu olarak ele alınmıştır. Sabit değerler olarak “ aile desteği, arkadaşlık ağı, boş zaman değerlendirme becerileri ve donatıları, iş becerileri

ve sağlık “ kabul edilmiştir. Akışkan değerler olarak da “ günlük aktiviteler ve onlara bağlı hoşnutluk/hoşnutsuzluk” kabul edilmiştir.

Yaşam kalitesi çok boyutlu ve bundan dolayı da çok disiplinli bir kavramdır. Yaşam kalitesinin pek çok bileşeni vardır. Yaşam kalitesi çalışmaları bu pek çok bileşenin duruma uygun olarak seçilmesinden ve tamamen araştırmacıların yaklaşım ve değerlendirmelerine bağlı olmaktan muzdariptir.

Örneğin, **Liu (1976)**, yaşam kalitesi konusunda beş (5) bileşen üzerinde fikir birliği var demektedir ve onları şöyle sıralamaktadır: (1) ekonomik, (2) politik, (3)  evresel, (4) sosyal ve (5) sağlık ve eğitim bileşenleri.

Boyer ve Savageau (1985), yaşam kalitesini dokuz (9) bileşenle ölçmektedir: (1) iklim, (2) barınma, (3) sağlık ve  evre, (4) suç oranı, (5) ulaşım, (6) eğitim, (7) sanat, (8) rekreasyon ve (9) ekonomik bileşenler.

Sufian (1993), kentsel yaşam kalitesini belirleyecek on (10) bileşen önermektedir: (1) toplumsal güvenlik, (2) yiyecek fiyatları, (3) yaşanılan yer, (4) ev standardı, (5) iletişim, (6) eğitim, (7) toplum sağlığı, (8) sükunet ve güven, (9) trafik yoğunluğu ve (10) temiz hava. UNDP (1994), Human Development Index, üç bileşen önermektedir: (1) yaşam beklentisi, (2) yetişkin okuryazarlığı, (3) ortalama satınalma gücü. Protassenko (1997) da yaşam kalitesini: (1) kişi başına aylık gelir, (2) gelir dağılımı ve (3) aylık yiyecek harcamaları gibi değişkenlerle açıklamaktadır. Adı geçen bütün bu çalışmalar önemli bir konunun altını çizmektedir: Herhangi iki araştırmada aynı değişkenleri bulabilmek imkansızdır.

Kanada, Lethbridge Alberta’da onaltı (16) değişik mahalleden alınan data ile araştırma yapan **Townshend (2001)**, sayımlardan elde edilmiş göstergelerin, yaşam kalitesi faktörlerinin ekolojik varyasyonlarını ve kent içinde (intra-urban), mahalle ölçeğinde varolan psikososyal farklılıkları açıklamaya yetmediğini bir kez daha göstermiştir.

Williams (2001), Saskatoon’da yaptığı bir yaşam kalitesi çalışmasında, karşılaştırmalı yaşam kalitesi çalışmalarının yararına değinerek, bu tür çalışmaların

başka çalışmaları da tetikleyeceğini söylemektedir. Ayrıca, Kanada’da semtler ve mahalleler arası eşitsizlikler 1980’den beri artıyor, kentiçi karşılaştırmalı araştırmalara gereksinim hiç bu kadar fazla olmamıştı demektir (Williams ve diğ., 2001).

Bu literatür taramasında da görüldüğü gibi, yaşam kalitesi çalışmaları gelişmiş ülkelerde hızla artmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerinin bireylerinin beklentileri, gelişmiş ülke bireylerinden çok farklı olacaktır. Yani gelişmekte olan ülkelerin plancılarının işi çok daha zordur. Benzetme yöntemi (anology) ile doğruları bulabilmek çok zordur ve realiteden uzaktır

Görüldüğü gibi bu alanda, ortak tanım, ortak yaklaşım ve ortak ölçüm eksikliği vardır. Ampirik yaklaşımların çoğu bir kavramsal model içermektedir ve nicel (quantitative) data ile test edilmektedir. Data da çoğunlukla Likert-tipi cevaplarla elde edilmektedir. Neticede tavsiye edilen, niteliksel (qualitative) data ve analizleri, niceliksel (quantitative) yaklaşımlarla desteklemektir.

3.3.3 Yaşam Kalitesi ve Hoşnutluk

Yaşam kalitesi çalışmaları dünyada sosyal bilimler alanında otuz (30) yıl gibi bir süredir yapılmaktadır. Bizde henüz konunun öznel boyutu ile ilgili, yani kişinin algılaması ile ilgili kısım ihmal edilmiştir. Bu konuda kapsamlı çalışmalar henüz çok azdır. Doksanlı yıllardan itibaren il düzeyinde nesnel göstergeler yayımlanmaya başlanmıştır. Yaşamın hoşnutluk boyutuyla ilgili çalışmalar henüz çok küçük ölçekte kalmaktadır ve tatmin edici bilgi vermekten uzaktır. Devletin bu konudaki çalışmaları istatistikler ve sayımla sınırlı kalmakta, geçmişle gelecek arasındaki ilişkiyi kuracak sürekli ve detaylı bilgi sağlanamamaktadır.

Kültürel farklılıkların hoşnutluk üzerindeki çok özel rolü, sosyal bilimlerde, davranış bilimlerinde ve şehir planlama alanında araştırmaları süregelen bir konu olmaya devam ediyor. Bu konunun özelliği insan algı ve bilişiminin tamamen çevresel etkilere bağlı olduğunun tartışılmaz olarak kabul görmesidir. Şehir plancıları da, sosyal psikologlar da bu konuya bir tanım getirmek için uğraşıyorlar. Yaşanılan yerden hoşnutluğun tanımı, yani genellenebilir, değişik kültürel altyapıları olan insan

topluluklarına da uyabilecek bir tanım henüz yapılamamaktadır. Bu konuda önemli nokta, bireylerin benzer çevresel etkilere ne tepkiler verdiklerini ölçebilmektir. Pek çok sosyal psikolog, yaşama yerinden hoşnutsuzluk kültürel uyumun bir ürünüdür demektedir (**Bardo ve Dökmeci,1983**).

Yaşam kalitesi çalışmaları, önce ABD’de başlayıp, sonra İngiltere, Kanada ve diğer Avrupa ülkelerinde devam etmiş, artık tüm dünyada yapılmaktadır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki yeniden yapılanma ile, yalnızca ekonomik ilerlemenin ve zenginleşmenin, yaşamın kendi iç dinamiklerine yetmediği farkedilmiştir. Böylece yaşam kalitesi kavramı dikkatlerin sosyal konulara çekilmesine yol açmıştır. Bu da hem karar mekanizmalarına, hem plancılara ve hem de konudan en çok etkilenen halka yol gösterir olmuştur.

Planlama biliminde daha çok yaşam kalitesi indeksi oluşturulması, yaşam kalitesini etkileyen faktörlerin mekansal ilişkilerinin kurulması, bu ilişkilerin planlamaya katkısı gibi konular incelenmektedir. Kullanılan modeller daha çok kavramsal modellerdir.

Bu doktora çalışmasında da örnek uygulama alanı olarak seçilen Anadoluhisarı ve Ataşehir’de mahalleden hoşnutsuzluğun nelerden etkilendiği araştırılmıştır. Planlama faaliyetleri, bireylerin faaliyetleri ile ilgili olarak yaşamlarını düzenlemektir. Bu düzenlemeler ne kadar gerçekçi ve bireyi hoşnut edici olursa, yaşam o kadar düzenli, birey de o kadar mutlu ve üretken olacaktır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin en başta gelen sorunlarından biri, kaynakların dağılımı ve kitlelere sunuluşundaki eşitsizlik sonucu sosyal ve ekonomik problemler artmaktadır. Yaşam kalitesi bu konuda bir ölçüt olmaktadır. Kentsel çevrenin planlanmasında daha insani ve eşit bir organizasyona gidilmesi için yaşam kalitesi uygun bir araç olarak görülmektedir.

4. YAŞAM YERİ OLARAK MAHALLE

4.1 Mahalle Kavramı

İnsanlar tarih boyunca hep gruplar halinde yaşamışlardır ve bu grupların içinde bazen zayıf bile olsa hep bağlayıcı bir özellik olmuştur. Aynı yerden gelmiş olmak, akrabalık, ekonomik ve sosyal ilişkiler, karşılıklı etkileşimler gibi ortak amaçlar, ortak değerler ve davranışlar gibi . Hepsi aynı zamanda birarada olmasa da, bütün bunlardan doğan ortak bir anlam bu insanları birbirine bağlamıştır. Hemen hemen her zaman bir tanımlanmış alan (defined area) vardır. Böylece bu toplulukta da mekana bağlı bir içerik vardır. Mahalle (neighborhood) terimi, toplum (community) terimi ile eşanlamlı olarak kullanılagelmıştır. Mekansal anlamda mahalle sınırları olan bir alandır. Evler etrafında gelişen ve bu alan içindeki informal yakınlıktan kaynaklanan etkileşimler bütünüdür. İnsanlar, karşılıklı destek ilişkileri olan böyle bir sisteme ait olmaya istekli ve muhtaçtırlar. **Keller'in (1988)** sözlerindeki gibi:

Mahalle, daha büyük, daha ulu birşey içermelidir. Bir ortak çerçeve, ortak bir işe katılım, bireyleri ve özel ilişkileri aşan bir sosyal dayanışma duygusu ve özellikle sosyal sürdürülebilirlik için karşılıklı mecburiyet ve sorumluluk içermelidir. Plato'dan Rousseau'ya kadar bütün politik teorileri üretenlerin söylediği gibi...

Mahalle ve toplum kavramlarında olumlu çağrışımlar vardır. Modern yaşamın getirdiği izolasyon ve ben-merkezcilikle savaşta topluluk olmanın yararı vardır. Mahalle çağdaş kent araştırmalarında ve politikalarında hep vardır. Bu tezde mahalle denildiğinde kastedilen alan, bireyin evini de içeren ve evinden çıktığında onbeş-yirmi (15-20) dakika yürüyerek ulaşabileceği alandır. Başka bir ifade ile mahalle, bireylerin dinlenebildiği, kendilerini yenileyebildiği, başkalarıyla ilişkiler kurabildiği ve kendi değer yargılarını yansıtabildiği evinin bulunduğu alandır.

4.2.Mahalle Tanımları ve Literatürde Mahalle

Pek çok araştırmacı tamamen ekolojik bir yaklaşımla mahalleye çeşitli tanımlar getirmişlerdir. Örneğin; **Keller (1968)**, mahalleyi fiziksel ve sembolik sınırları olan bir yer olarak tanımlamaktadır. **Morris ve Hess (1975)**, mahalleyi sağduyu sınırları olan, yürüme mesafesi gibi makul sınırları olan yer ve o yerin insanları diye tanımlamaktadır. **Golab (1982)**, mahalleyi tanımlarken özel sınırları olan fiziksel ve coğrafik bir varoluş gibi bir cümle kullanmıştır.

Başka akademisyenler de sosyal ve ekolojik perspektifleri birleştiren tanımlar yapmışlardır. Örneğin, **Hallman (1984)**, daha büyük bir kentsel alan içinde yer alan, sınırlı insanın barındığı ve sosyalleştiği bir alan diye tanımlamaktadır. **Warren (1981)**, coğrafik olarak birbirine yakın bir alan içinde yaşayan nüfusun sosyal organizasyonu demektedir. **Downs (1981)**, içinde belli sosyal ilişkiler olan bir coğrafik ünite diye tanımlamaktadır. **Schoenberg (1979)**, ise mahalleyi tanımlarken ortak isimli sınırları olan, o alana ait birden fazla kurumu ve ortak kamusal alanı ve sosyal ağları olan, gibi karakteristikler kullanmıştır. Mahallenin tanımlanmasında, mekanın bir saklama kabı olarak organize edici kuvvetine başvurmak gerektiğinden ve bunun mekansal determinizm'in ta kendisi olduğunu söyleyenler de vardır (**Davies ve Herbert, 1988**).

Başka bir kaynakta, tarihsel dizin içinde, şimdilerde belki de aklımızı karıştıracak olan yedi tane seçme tanımla karşılaşırız.

Tablo 4.1.: Seçme Mahalle Tanımları

- 1) “Kent yaşamının organizasyonundaki, temelinde yakınlık ve komşuluk ilişkileri olan en küçük yerel ünite. Mahalle resmi bir organizasyonu olmadan varolur”(R.E. Park 1925, 7)
[Elemanlar: Yakınlık, Yerel Çıkarlar, Yerel Birlik, Duygusalılık, Katılım]
- 2) “Mahalle farklı bir bölgesel(territorial) gruptur. Farklılığı fiziksel özelliklerinden ve yaşayanlarının sosyal özelliklerinden kaynaklanır” (R.Glass 1948, 18)
[Elemanlar: Bölgesel Grup, Fiziksel Karakter, Sosyal karakter]
- 3) “Mahalle terimi, geniş alanların bölünebileceği küçük birbirinden farklı alanları anlatır, kenar mahalle, zengin mahallesi, orta sınıf veya işçi kesimi mahallesi gibi. Bu alanların farklılıkları, herbirinin katılım oranlarının değerlendirilmesi çok zor olan değişik kaynaklardan gelmelerindendir. Coğrafi sınırlar, kişilerin etnik ve kültürel özellikleri, psikolojik uyum ve birlik ve bir alanın alışveriş, eğlence ve eğitim imkanlarından toplu olarak yararlanabilme olanakları. Bu dört elemanı bir arada, modern kentlerdeki mahallelerde bulabilmek çok ender rastlanır bir durumdur. Coğrafi ve kişisel sınırlar her zaman birbirine uymaz” (S.Keller 1968, 87)
[Elemanlar: Sınırlar, Sosyal Karakter, Bağlılık veya Aidiyet, Yerel İmkanlardan Yararlanabilme]
- 4) “Mahalle sınırları belirlendiğinde amaç, kent içinde kendi adı olan, kendi tarihi olan, bireyleri toplumsal çıkarları konusunda bilinçli ve yerel iş imkanları yerel insan gruplarına yönlendirilmiş, belli alt gruplar oluşturmak olabilir” (E. Kitagawa and K.Taueber, 1963, Chicago Local Community Fact Book)
[Elemanlar: Alan, Tarih, Ad, Yerel Bilinç, Yerel Organizasyonlar, Yerel İş İmkanları]
- 5) “Ortak bir yaşam sürdüren, kurumsal düzenlemeleri olan bir insan topluluğu. Ortak çıkarlar ve kurallar bu tanımın içindedir (U.S. National Research Council 1972, 2)
[Elemanlar: Nüfus, Ortak Yaşam, Organizasyon, Ortak Çıkarlar, Ortak Girişim]
- 6) “Her mahalle, orada yaşayanlar orası için ne düşünüyorsa odur. Mahallenin en doğru sınırlarını da orada yaşayan, orada çalışan, orada emekli olan ve orada olmaktan şahsen ve topluluk adına gurur duyanlar belirleyebilir (U.S.National Comission on Neighborhoods 1979, 7)
[Elemanlar: Bilişim, Yaşayanlar, Çalışanlar, Emekliler, Kendisiyle Gurur Duymak, Yaşadığı Yerle Gurur Duymak]
- 7) “Mahalle bir yer değildir, ama bir yerden kaynaklanan bir oluşumdur. Bir nüfus içindeki sosyal ilişkilerin toplamı değildir ama yerel bir sosyal yaşama katkısı vardır (Wilkinson 1989, 339)
[Elemanlar: Bir Yere Bağlı Oluş, Kısmi Sosyal İlişkiler, Ortak Çıkarlar]

Pek çok araştırmacının tanımlarından yararlanılarak varılan bir tanım şöyle olabilir. Mahalle, şehirlerin içinde coğrafik tanımı olan, ticaret ve kamu tesisleri içeren bir çekirdek etrafında odaklanan, ayrıca kendi kimliği olan sosyal bir topluluktur.

Mahalle için evrensel bir tanım bulmak zor ama bir planlama ünitesi olarak mahalle, planlı sosyal değişim açısından giderek daha çok organizasyonel bir bağlayıcı olarak görülmektedir (**Chaskin,1998**). Mahalle modern şehir plancılığının temelini teşkil etmektedir.Yine Chaskin'e göre, Sosyal Bilimler Literatüründe Mahalle tanımı üç (3) bakış açısı etrafında birleşmektedir:

Sosyal bir ünite olarak mahalle

Mekana bağlı bir ünite olarak mahalle

İlişkiler,Kurumlar ve Kalıplar ağı olarak mahalle

Amerika'da, yirminci yüzyılın başlarında, sosyal bir ünite olarak görülen mahalle, ekolojik perspektiv içinde doğal bir seçim ve yarışmanın ürünü olarak tanımlanmıştır (**Park[1936]1982; Mc Kenzie [1926]1982**) Kentler büyüdükçe bu doğal alanlar da endüstriyel gelişmelerin zorlaması, arazi kullanımının ve göçün değişen seyri ile şekillenir oldular. Bu tanım Mumford'ın 1961'de yaptığı ortaçağ kenti tanımı ile karşılaştırılabilir Mumford'ın 1961'de Ortaçağ Kentine yaptığı tanım gibi: Herbiri, kendi içinde otonomisi olan, kendi kendisine yetebilen, her biri ortak ihtiyaç ve amaçlardan doğal olarak ortaya çıkmış , bütünü destekleyen ve zenginleştiren küçük topluluklardır.

Daha sonra, yüzyılın daha sonraki yıllarında, kentleşme gibi büyük toplumsal değişimlerle, bu doğal oluşum algısı yerini yaygın bir şekilde mahallenin çöküşü algısına bıraktı (**Wirth,1938**).

Wellman ve Leighton (1979), çalışmalarıyla, kent içindeki yerleşim alanlarını yani mahalleleri (neighborhood) ve oralarda yaşayanların değişimlerini, belki de en düzgün bir biçimde incelediler ve üç kategoriye ayırdılar: mahallenin yokoluşu (community lost), mahallenin kurtuluşu (community saved) ve mahallenin özgürleşmesi (community liberated). Wellman ve Leighton bu kategorileri anlaşılır bir şekilde şöyle sıraladılar:

Birinci olarak, mahallenin yok oluşu (community lost) Wirth'in 1938'de kentleşmenin bir yaşam biçimi olduğunu söylemesi yani Louis Wirth okulunun görüşü. Bu görüşe göre, daha büyük, daha yoğun ve daha heterojen bir yapısı olan kent, yerel ve küçük olan mahalle yaşamını bozup yok etti. Aynı yerde yaşıyor olmaktan kaynaklanan yüz yüze ilişkiler yerlerini işyeri ve çıkar ilişkilerine bıraktı.

İkinci olarak, mahallenin kurtuluşu (community saved) görüşü de **Jacobs (1961); Suttles (1968) ve Fischer (1981)**, gibi yazarlar tarafından benimsendi. Onlar mahalle ve yakınlık ilişkileri ağının kentte de gelişmeye devam ettiğini savundular. Ampirik örneklerle savlarını desteklediler. Onlara göre kentli nüfus da, seçmeci ve guruplamacı bir yaklaşımla daha homojen bir yerleşme yeri (mahalle) mozaik oluşturdu. Buralarda informal sosyal kontrol hep istenen bir şey olarak varoldu.

Üçüncü olarak da mahallenin özgürleşmesi (community liberated) görüşü de mahalle içinde var olan ve ortak çıkarlardan doğan bağların önemini vurguladı. Wellman Toronto'da yaptığı çalışma ile deneklerinin kendi küçük dünyaları içinde enkapsüle olmadıklarını gösterdi. Çoğunun metropoliten ağ içinde türlü çeşitli ilişkileri ve bağları olduğunu da gösterdi.

Ulaşım ve haberleşmedeki teknolojik gelişmelerle, iş yeri ve yaşama yeri yerel düzeyde birbirinden ayrıldı. Çünkü bu ayrım kentliyi mekana bağlı kısıtlamalardan kurtardı ve sosyal tercihlerini genişletti (**Lee ve diğ.,1984**). Endüstriyel gelişmeye bağlı olarak, mekana bağımlılıktan kurtuluş bazıları tarafından sosyal ayrışmanın (disintegration) sebebi gibi görüldü. Kentler ve gelişen kent dışı alanlar kökten bozuluşun göstergesi olan karmaşanın kristalizasyonu (crystallization of chaos) olarak tanımlandı (**Mumford,1938**).

Daha başka bir görüşe göre mahalle, kişilerarası ilişkiler ağı, gönüllü aktiviteler, formal organizasyonlar, ticari ve ekonomik ilişkiler içerir. Ayrıca sınırları mahalleyi de aşan aktiviteler de bulunur. Bu model mahalle ünitesinin kendisi gibi başka ünitelerle etkileşimini vurgular. Yani mahalle sistem içinde sistemdir. Kendisi de daha küçük sistemlere ayrılır ve kendisinden büyük bir sistemin parçasıdır (**Moe, 1959**).

Birbiriyle bağlantılı sosyal dünyalar sistemi içinde mahalle, dinamik çıkar ve güç savaşlarının etki ve yönlendirmesine açık bir alt sistemdir. Başka bir görüş

mahallenin çökmediğini, başka bir biraraya geliş modeline geçtiğini söylüyor. Belki artık, eski zamanlara kıyasla, mahallede daha az insan birbirini tanıyor ve yakın ilişkiler mahalleye bağlı değil ama bireyler yine mekana bağlı olarak, şehrin başka kısımlarında birbirleriyle ilişki içindeler (**Freudenberg, 1986**). Yakınlık bağlarının mekansal konsantrasyonu azalmasına rağmen, mahalle hala rastgele de olsa, bilgi alışverişi ve destek gibi etkili ve yararlı ilişkiler sağlıyor (**Lee ve diğ.,1993; Wellman ve Wortley, 1990**).

Sosyal bir ünite olarak mahallenin mekana bağlı farklı tanımları da vardır. Mahalle sınırları bireyler tarafından çizilir , nasıl mı? İlişkilerini ve aktivite alanlarını kavramsallaştırarak ve bunlar üzerinde uzlaşarak (**Gould ve White, 1974; Suttles, 1972; Lynch, 1960**). Sokakların planlanması ve trafiğin yönlendirilmesi de mahallenin fiziksel sınırlarıyla tanımlanmasına katkıda bulunur (**Appleyard, 1981**).

Bireylerin mahallelerini algılama ve mahallelerinin boyut ve sınırlarını belirlemeleri ve mahallelerini kullanma biçimleri, kısmen de olsa daha büyük ünite içindeki mahallelerini kapsayan sosyal statülerine ve ilişkilerine bağlıdır. Daha büyük üniteye en fazla entegre olmuş olanlar, örneğin: kadınlar, evli olanlar, orta yaşlılar, yüksek gelir ve yüksek eğitim gurubundan olanlar, daha geniş, daha yaygın ve daha seçkisiz bir komşuluk ağına sahiptirler. Daha büyük üniteye daha az entegre olmuş olanlar, örneğin: bekarlar, çocuklar, yaşlılar, azınlıklar, düşük gelir ve düşük eğitim gurubunda olanlar, daha hararetli ve daha sıkı bir komşuluk ağına sahiptirler (**Lee ve Campbell, 1993; Lee ve diğ., 1991**). Mahallenin kullanımı açısından, bireyleri sosyal yönden homojen olan, düşük gelir gurubundan olan ve genç nüfus yüzdesi yüksek olan mahalleler eğer donatımları da yeterli ise, en iyi mahallelerdir.

Bütün bu tanımlarda ve anlatımlarda günümüze kadar gelen eksiklikler var. Hepsi mekansal sınırlardan ve o sınırlar içinde sosyal etkileşimden bahsediyorlar. Orada yaşayanlar, daha doğrusu orayı tüketenler açısından kalitesini belirleyecek, oranın yerel yaşam kalitesini gösterecek pek çok diğer özellik eksik kalıyor.

Özetle, mahalle mekan tabanlı bir nitelikler kümesidir. Bu tanım entellektüel oluşumunu Lancaster'a borçludur. **Lancaster (1966)**, bu karmaşık kümenin, bazen

soyut da olsa, çok boyutlu elemanlardan oluştuğunu ilk olarak ortaya atandır. Onun uygulamalarında mahalle denilen mekan tabanlı küme aşağıdakilerden oluşur.

- Konut veya konut olmayan binaların yapısal karakteristikleri: tipi, ölçeği, malzemeleri, tasarımı, ne durumda olduğu, yoğunluğu, peyzajı v.s
- Altyapı karakteristikleri: yollar, kaldırımlar, sokak peyzajı, servisler v.s
- Nüfusun demografik karakteristikleri: yaş dağılımı, aile kompozisyonu, ırksal, etnik ve dinsel özellikleri v.s
- Nüfusun sınıf / statü karakteristikleri: gelir, iş ve eğitim özellikleri v.s
- Çevresel karakteristikler: toprak, hava, su ve gürültü kirliliği derecesi, topoğrafik özellikler, manzara v.s
- Yakınlık karakteristikleri: esas iş yerlerine, eğlence ve alışverişe ulaşım imkanları
- Politik karakteristikler: orada yaşayanların yerel politikalara katılım ve etkileme şansı
- Sosyal / etkileşimsel karakteristikler: yerel arkadaş ve akraba ağı, ev içi yakınlık, kişilerarası ilişkilerin tipi ve kalitesi, yerel gönüllü aktivitelere katılım, sosyalizasyonun gücü ve sosyal kontrolün kuvveti
- Duygusal karakteristikler: o yerle özdeşleşme duygusu, binaların ve o yerin tarihsel belirleyicileri ve özellikleri

Bütün bu özelliklerle biraraya gelmiş mahalle isimli kümeden anlaşılıyor ki, bu küme mekan tabanlı bir kümedir. Bu karakteristikler ancak özel bir yer belirlendikten sonra gözlemlenebilir ve ölçülebilir. O yer belirlendikten sonra da mahalleler bütün nitelikleriyle homojen demek değildirler. Mekana bağlı olma niteliği de mahalleyi coğrafya ile içselleştirmez. Altyapı, topoğrafya, binalar coğrafyaya bağlıdır, ama diğer karakteristikler mahalle bireylerinin ırk, yaş ve gelir durumu gibi kolektif niteliklerinden doğar.

Bir memlekette değil, bir metropoliten alanın değişik yerlerinde bile mahallelerde yukarda adı geçen nitelikler çok büyük değişiklikler gösterir. Buradan anlaşılıyor ki, mahalleler nitelik paketlerine göre veya kalitelerine göre kategorize edilebilir. Bu bir sosyal alan analiz prensibidir (Greer,1962; Hunter,1974). Sosyal etkileşim veya duygusallık karakteristikleri eksik olan bir yerde mahalle olma özelliği eksiktir, yani mahalle yoktur. Böylece mahalle olma derecesi gibi bir terimden söz edilebilir.

Mahalleye duygusallık boyutu ile yaklaşan bir başka araştırmacı olan **Smith (1980)** de mahalleyi bağlılık hissi veren, cennet, sığınılan liman gibi özelliklerle, iyimser ve ümit veren bir biçimde anlatmıştır. Tablo 4.2’de Smith’in yaklaşımının şematik ifadesini görmekteyiz.

Tablo 4.2.: Mahalle’nin Elemanları ve Nitelikleri

Nitelikler	Elemanlar		Hizmetler
	Mekansal/ Fiziksel	Sosyal	
İNSANCIL	Yuva, Cennet (Bilinçaltı bağlılık)	Aitlik, Kimlik	Katılım
YEREL	Adres, Ev, Güvenlik	Sosyal Statü, Bulunabilirlik	Resmi Servisler (a) Barınma, Rekreasyon, Eğitim, Ulaşım vs. (b) Servisler Danışma, Başvurma vs. Servis Provizyonu (Doğal Destek Sistemleri) -Resmi olmayan Servisler -Akrabalık,yakınlık, Yardımlaşma bağları
YAPISAL	Fiziksel Uyarıcılar (Fiziksel, Ekolojik,Coğrafi, Demografik) -Değerlendirme etkileri -Cevaplama etkileri		

Şeyler, mallar tüketilebilir. Mahalle de aynen öyledir. Dört değişik tip kullanıcı mahalleyi tüketirler: (1)evler, (2)iş yerleri, (3)mal sahipleri ve (4)yerel idare.

▪ Evler, bir yer işgal ederek ve onun özel ve kamusal alanından yararlanarak ve böylece bir yaşam kalitesi kazanarak mahalleyi tüketirler.

▪ İş yerleri, bir dükkan, bir ofis, bir fabrika adı altında bir yeri işgal ederek gelir, kar vb. gibi bir yarar kazanarak mahalleyi tüketirler.

- Mal sahipleri, binalarından veya arazilerinden kira veya başka türlü bir kapital elde ederek mahalleyi tüketirler.

- Yerel idare, çeşitli yollarla topladığı vergilerle mahalleyi tüketir.

Yani daha temel bir ifade ile, mahalleyi üretenler aynı zamanda mahalleyi tüketenlerdir. Bir evde oturmayı seçmekle, o evin içinde yer aldığı mahalleyi de tüketmeye ortak oluyorsunuz demektir.

Mahallenin en ilginç tanımlarından birini George Galster yapmaktadır. Kent sosyal bilimcileri, mahalleye aynı yasal makamların pornografiye yaptığı muameleyi yapmışlardır; herkesin bildiği ama tanımlaması zor bir terim demektir (**Galster, 2001**).

Çağdaş kent politikalarında ve araştırmalarında mahalle önemlidir. Peki, neden? Her duruma uyan bir mahalle var mıdır? Küreselleşen dünyada mahallenin hala bir önemi var mıdır? Forrest, var diyor ve öneminin kim olduğuna ve nerede olduğuna bağlı olduğunu söylüyor. Bu bilmecenin anahtarı hükümetlerin ve politikaları yapanların elindedir diyor (**Forrest, 2000**).

Mahalle, sosyal ve ekonomik yarış içindeki dünyanın önemli bir bileşenidir.

Mahalle, yaşamımızı sürdürürken içine batıp çıktığımız bir kaynakçadır.

Mahalle, yaşam stilimiz üzerine bir etkidir.

Mahalle, hem kendi tanımımıza göre, hem de başkalarının bizi tanımlamasına göre bizi biçimleyendir.

Mahalle, çağdaş kent politikalarında ve araştırmalarında olduğu gibi gelecekte de önemli bir konu olacak.mahalledeki değişimleri önceden kestirmek zordur ve aynı ülkede, aynı şehirde bile çok büyük farklılıklar gösterebilir. Değişik ülkelerde ve bölgelerde değişik sosyal grupların oluşturduğu mahalleler hep araştırılacaktır. Mahalleyi kendi bağlamı içinde ele almaktan kaçınamayız. Artık hareketlilik ve küreselleşme ile sosyal, kültürel ve ekonomik ufuklarımız sürekli genişliyor. Lyndon Johnson'ın söylediği gibi “Dünyayı bir mahalleye sığdıramayız”.

4.3 Mahallenin Davranış Üzerindeki Etkileri

Yaşanılan yerin, orada yaşayanlar yani, kullanıcılar üzerindeki etkisine “mahalle etkisi”, “ortam etkisi” veya “bağlam etkisi” gibi terimlerle isimlendirilmektedir (**Sprout ve Sprout, 1965**). En basit ifadesi ile bu, bireysel davranışlar ve tutumlar yerel çevreden etkilenir demektir. Özellikle de o çevrenin değer yargılarından ve orada mevcut örneklerden. Yaş, sosyal konum ve yaşama süresi de bu etkide yerin etkisini pekiştirir. Eğer söz konusu yerde çoğunluk, uzun zamandır orada yaşamışsa ve aynı yaşam dönemlerini orada geçirmişlerse, etki daha da fazla demektir. Daha davranışsal bir bağlamda ifade etmek gerekirse, pek çok araştırmacı söz konusu yerde hakim olan normların davranışı etkilediğini söylemişlerdir. Örneğin, **Robson (1969)**, çocuk eğitime karşı ana-baba davranışının yaşanılan yerden (mahalleden) çok etkilendiğini göstermiştir. Bulguları, yüksek eğitimin bir sınıf atlama çabası ile değil, istek sonucu yapıldığını göstermiştir. **Johnston (1974)**, yaşanılan yerin, bireysel olması düşünülen oy kullanma davranışını bile etkilediğini anlatmıştır. **Herbert (1976)**, gençlik hatalarının da kısmen bile olsa, yaşanılan yerdeki (mahalledeki) hakim davranış normları ile açıklanabileceğini göstermiştir

Jencks ve Mayers (1990), da geniş bir literatür taraması ile şu sonuçlara ulaşmışlardır. Aynı mahallede daha avantajlı komşuların varlığı şöyle etkilere yol açmaktadır: gençler arasında suç konusunda caydırıcılık, evlilik dışı çocuk sahibi olmama isteği, en azından liseyi bitirme istek ve gayreti ve gençlerin geleceğe yönelik kazanımlarının artması. Bütün bunlar iyi örneğin olumlu etkilerini vurgulamaktadır.

Crane (1991), sosyal problemlerin bulaşıcı olduğunu söylüyor ve akran etkisi ile yayıldığını söylüyor. Yaşanılan yerin yani mahallenin kalitesi düştükçe, problemlerde keskin artışlar olacaktır ve bireyler böyle yerlerde dış etkilere karşı daha kırılgan olacaklardır. Özetle, genel çevre etkisi kaçınılmayacak bir etki değildir, fakat olduğuna ve özellikle de genç insanların yaşam şanslarını daha çok etkilediğine dair yeterince bilgi vardır.

Hunter (1979), mahalle tezinde şu tanımı kullanmıştır. Büyük topluluğun kuvvetleri ve organizasyonları arasında, kendine has organizasyonu olan ve günlük hayatı yerel

rutinlerle süregiden sosyo-mekansal bir ünite. E.W.Burgess'in gözlemi ise şöyle, mahalleyi kentin geri kalan kısmından ayrı olarak düşünmek bir gerçeği göz ardı etmek olur. Pek çok yapısal duruşun konuyla ilgisi açık; sosyal yapılar yukarıdan aşağıya filtre olurlar; verilen kararlar ve sosyal düzeyde hakim değerlerin yaşam yeri, yani mahalle üzerindeki etkisi tartışılmazdır. Ayrıca insanlar da yalnızca oradaki yapısal şartların pasif alıcıları değildirler; anlam yaratıcıdırlar, insan hareketinin ve tarihsel değişimlerin kaynağıdırlar.

Bir yanda oluşmuş sosyal yapılar, diğer yanda insan faktörü, insanoğlunun değer ve davranış çeşitliliği, yaşanılan yeri yani mahalleyi hep verimli bir araştırma alanı olarak var edecektir

5. HOŞNUTLUK

5.1. Kent Yaşamı ve Hoşnutluk

Kente doğru büyük bir hareket var. 20. yüzyıl başında Kuzey Amerika'nın kırsal nüfusu kentsel nüfusundan fazla idi. 1970'den 1990'a Meksiko'nun nüfusu 9 milyondan 20 milyona çıktı. Bu artışın sebebi doğum oranlarında olağanüstü bir artış değil, kırdan kente doğru olan hareket. Aslında Kuzey Amerika'ya gitmeye gerek yok. Nüfus artışının en keskin örneklerinden biri de İstanbul'da yaşanmıyor mu?

Kente doğru hareket bütün dünyada var olan bir fenomen. Peki herkes bu kadar birbirine yakın yaşarsa, ne olur? Biz insanlar, bir tür olarak yeryüzünde görüldüğümüzden bu yana geçen sürenin çok küçük bir döneminde böyle yığınlar halinde yaşar olduk. Öyleyse kentlerin hiç de doğal ortamlar olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Demokrasinin beşiği olan Atina'nın ve Rönesans'ın doğum yeri olan Floransa'nın nüfusları 25.000 idi. Eflatun, 40.000'i iyi bir kentin üst nüfus limiti olarak görüyordu. Daha yakın zamanların uzmanları ise, 150.000'in ideal kent nüfusu olduğunu söylemekteydiler. Araştırmalardan biliyoruz ki, New York'luların % 60'ı, Los Angeles'lilerin % 48'i, Boston'lıların % 43'ü mümkün olsa kentlerinden vazgeçip gidebileceklerini söylüyor. Öyleyse bir hoşnutsuzluk mu söz konusu?

5.2. Mahalle ve Hoşnutluk

Mahalleden hoşnutluğun çeşitli boyutları vardır. Evinizden çıkmış, sokağınızda yürüyorsunuz, etrafınızda gördüğünüz ve duyduğunuz şeylerden hoşnut musunuz? Mahalleniz sizde gurur veya utanma gibi duygular uyandırıyor mu? Mümkün olsa hemen oradan gider misiniz, yoksa bütün ömrünüz orada geçsin mi istersiniz? Çevre bilişimimizde güvenin de bir önemi var (Gifford, 1994). Mahallelerine güvenleri yüksek olan mahalle sakinleri orada kalır ve mahalleyi geliştirmeye çalışır. Mahalle

sakinlerinin çoğu mahallenin geleceğinden yana kötümserse, oradaki varlıklarını sürdürmelerini hiçbirşey garantileyemez.

5.3. Hoşnutluğun Ölçülmesi

Yaşam kalitesi araştırmalarında bireyin algılamasının önemi ve araştırmalarda yer almasının gerekliliği kabul edildikten sonra, öznel değerlendirmelerin önemi tartışılır olmuştur. Pek çok araştırmacı bireysel algılamaları ölçerken hoşnutluğu araç olarak kullanmıştır (Andrews ve Withey, 1976; Campbell ve diğ.,1979). Hoşnutluk yalnızca yaşam kalitesi çalışmalarında değil, konut ve mahalleden hoşnutluk konusunda da bir ölçme aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (Ha ve Weber, 1994, Türkoğlu, 1997). Araştırmacılar genellikle topluluğun algılamasına dayanan değerlendirmeler yaparken buna alternatif olan öneriler de olmuştur. Örneğin, Sirgy (1986), hoşnutluk ve gereksinimler arasında bir ilişki olduğuna dikkat çekmektedir. Ayrıca bu ilişkinin Maslow'un insan gereksinimleri ilişkisine benzer hiyerarşik bir düzeni olduğunu da söylemektedir. Eğer hoşnutluk gereksinimlerle ilişkili ise ve gereksinimler de hiyerarşik bir düzen içinde evrensel bir kimlik taşıyorsa, toplumların yaşam kalitesi konusunda karşılaştırmalı yorumlar yapılabilir demektir (Sirgy, 1986).

Kişisel, sosyal, fiziksel ve kültürel faktörler hoşnutluğu etkiler. Peki mahalleden hoşnutluğu nasıl ölçebiliriz? En basit yolu gidip mahalleliye “Mahallenden hoşnut musun?” diye sormaktır (Gifford,1994). Eğer bir mahalleden hoşnutluğu fazlalaştırmak istiyorsak hangi faktörlerin hoşnutluğu etkilediğini tesbit etmeliyiz. Mahalleden hoşnutluk, bireyleri o yeri fiziksel şartları, politik ortamı, okula, işe ve alışverişe uygunluğu ve sosyal ilişkilerinden memnunklukla ölçülebilir. Bu dört (4) faktörü mahalleliye sormak bir hoşnutluk ölçme yoludur. Kişisel karakteristiklere bağlı olarak herkesin aynı derecede hoşnut olmayacağı açıktır. Başka bir faktörler gurubu da kişisel, fiziksel, sosyal ve kültürel kaynaklar olabilir (Gifford, 1994).

Yukarda tanıttığımız genel model, hoşnutluk belli kişisel ve fiziksel değişkenlerin veya ikisinin kombinasyonunun fonksiyonudur diyor. Örneğin, mahalledeki bir buz pistinin varlığı mahalleden hoşnutluğu arttırır mı? Bu durumdan hoşnutluk

mahallelinin yaşıyla ilgilidir. Öyleyse önce kişisel ve fiziksel faktörleri inceleyebiliriz.

Kişisel Faktörler: Mahalleli bu mahallenin önceki mahallesinden üstün olduğunu söylüyorsa, bu mahalleden hoşnut demektir. Mahalleye aitlik hisleri olumlu ise ve mahalleden istediği gibi yararlanabiliyorsa hoşnuttur. Bazıları da sırf kendileri orada yaşadığı için mahallelerine değer verirler. Avustralya’da yapılan bir araştırmadan çıkan sonuçlara göre, az prestijli bir mahallede oturanlar kendi mahallelelerini, mahalleli olmayanlardan daha yüksek bir prestij derecesi ile değerlendirmişlerdir. Hoşnutluğu etkileyen bir başka faktör de uyum düzeyidir. Kentin uyarıcıları bir köylü için çok fazla olabilir. Bu da hoşnutsuzluğa sebep olabilir. Aynı şekilde hareketliliğe alışkın kentli için de köy çok sıkıcı bir yer olabilir. Uyum Düzeyi Teorisinin savunucusu olan Harry Helson, kişilerin uyum düzeyleri üzerinde orta karar zıtlıklar hoşnutluk yaratır diyor. Örneğin bir köylü kasabaya uyum sağlar ama kent onu hoşnut etmez. Aynı şekilde kentliler de ormada tatil yapmaktansa bir kasabada tatil yapmaktan hoşnut olurlar. Mahalleden hoşnutluk diğer kişisel faktörlere de bağlıdır. Örneğin ev sahibi veya kiracı olmak gibi. Ev sahipleri daha hoşnutturlar. Yaş da önemli bir kişisel faktördür. Yaşlılar basit, sade, karmaşık veya esrarengiz olmayan yerlerde hoşnut olurlar, gençler ise tam tersine.

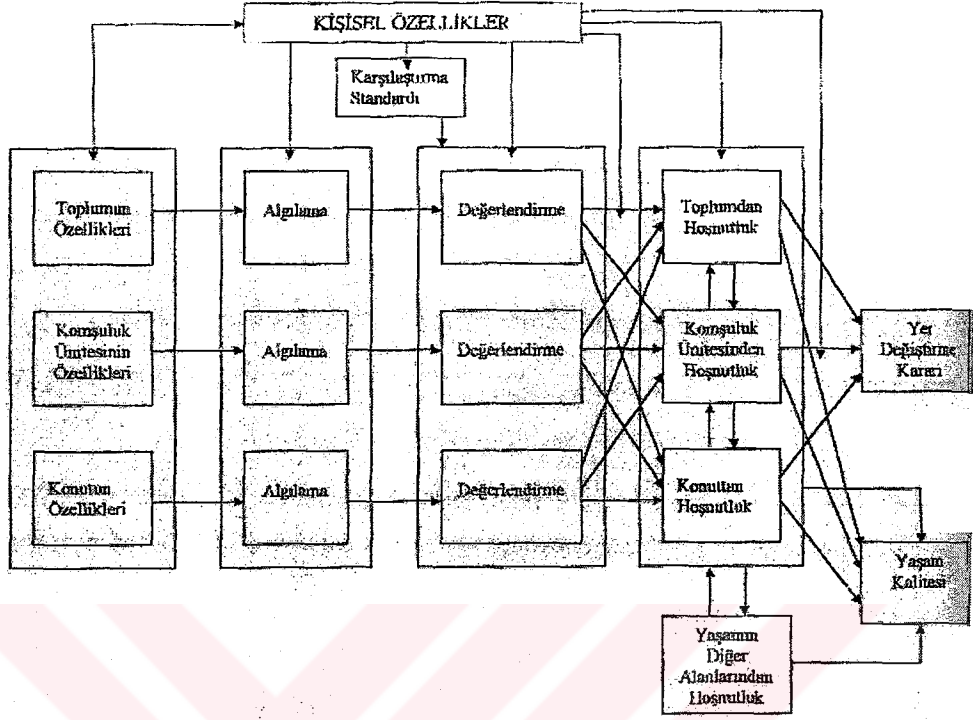
Fiziksel Faktörler: Hoşnutluk mahallenin fiziksel karakteristiklerine de bağlıdır. Mahalle gürültülü, pahalı, anayol üstünde, yoldan uzak veya sisli mi? Görsel kalite, estetik ve yeşil alanlar anahtar faktörlerdir. Araştırmalara göre fiziksel eskimişlik ve yeşil alanlara uzaklık mahalleden hoşnutsuzluk sebebidir. Estetik kalite, düzgün ve ağaçlı çevre, yürüyüş imkanları yüksek hoşnutluk düzeyi sebepleridir. Amerika’da yapılan bir araştırmada profesyonel tasarımcı ve inşaat işçilerinden oluşan bir gruba altmış (60) tane mahalle görüntüsü verilmiştir. Hepsi de çevreleri düzgün ve sade olanları değil, süslü binalardan oluşan mahallelerle ilgili hoşnutluk belirtmişlerdir. Aynı araştırma pahalı binalardan oluşan mahalleler için de yapılmıştır. Fakat çok pahalıya mal olan binalar oturanlarını % 100 hoşnut etmemiştir. Buradan da pahalı olmanın hoşnutluğu garantilemediği sonucunu çıkarabiliriz. Nitekim, **Glatzer ve Mohr (1987)**, da yaşam kalitesinin tanımını yaparken, toplumdaki refah ve hoşnutluğun yalnızca ekonomik terimlerle açıklanamayacağını vurgulamışlardır.

Boyut da hoşnutlukta önemli bir faktördür. 1970'lerden bu yana trend, tasarımlarda küçük boyutlara doğru gidiş şeklindedir. Yani büyüklük hoşnutluğa yetmemektedir. Okula, işe, alışverişe, rekreasyona yakınlık veya en azından mahalleliyi bunlara kolay ulaştıracak ulaşım sistemine yakınlık hoşnutluk sebebi olarak görülmüştür.

5.4. Planlama Literatüründe Hoşnutluk

Hoşnutluk kavramı literatürde 20.yüzyılın başlarına kadar geriye uzanmaktadır. Sosyal felsefede de araştırmalara konu olmuştur. Toplumun çöküşü olarak ortaya çıkan, başka bir deyişle yerel sosyal bağların zayıflaması ve sosyal hayatın modernleşmesi, toplumlarda sosyal patolojilere yol açan etkiler olmuştur (**Simmel, 1950; Durkheim, 1964**). Bireylerin içinde bulundukları toplumdan ve mekandan hoşnutlukları hep beslenip büyütülmesi gereken ve eğer yok olmaya yüz tutmuşsa yeniden canlandırılması gereken bir konu olarak görülmüştür.

Hoşnutluk kavramı, planlama literatüründe hep yerini almıştır. Daha eski plancılardan **Mumford (1938, 1961); Stein (1957) ve Howard (1965)**, daha o zamanlardan hoşnutluktan ve hoşnutluğun türlerinden yani, konuttan hoşnutluk (residential satisfaction), mahalleden hoşnutluk (neighborhood satisfaction), toplumdan hoşnutluk (community satisfaction) ve yaşamdan hoşnutluktan (life satisfaction) söz etmişlerdir. Hoşnutluk türleri birbirleriyle karıştırılmaya, biri diğerinin yerine kullanılmaya çok müsaittirler. Örneğin, **Rodgers (1979)**, daki çalışmasında konuttan hoşnutluğu ve toplumdan hoşnutluğu değişik boyutta kentsel mekanlardaki hoşnutluğu ifade ederken, aynı anlamda (synonymously) kullanmıştır. **Marans ve Rodgers (1975); Nathan (1975); Weidemann ve Anderson (1985) ve Max Lu (1999)**, çalışmalarında, bireyin mahallesinden hoşnutluğunu belirleyen karakteristiklerin etkilerini analiz edip hoşnutluk, değişik çevresel ve sosyo-demografik faktörlerden etkilenen karmaşık bir eğilimdir demektedir. Hoşnutluk, planlama literatüründen başka, psikoloji, sosyoloji ve coğrafya gibi disiplinlerde de popüler bir araştırma konusu olarak mevcuttur.

Şekil 5.1: Toplum hoşnutluğu modeli (Marans ve Rodgers, 1975)

Hoşnutluk konusunun popüler oluşunun sebepleri şöyle açıklanabilir:

Birincisi: mahalleden hoşnutluk, bireyin genel yaşam kalitesi içinde önemli bir unsur olarak kabul edilmektedir (**Wagner, 1995**). Pek çok insan için ev nasıl tüm yaşamın en önemli tüketim kalemlerinden birisi ise evin yer aldığı dekor olan mahalle de kişinin sığındığı, dinlendiği ve hoşnut olduğu yer olmaktadır (**Adams, 1984**). Bireylerin ihtiyaçlarının ve isteklerinin ne kadar karşılandığı konusu yalnızca araştırmacılar için değil , plancılar için de önemlidir. A.B.D’de her Amerikan ailesine uygun bir ev ve çevre sağlamak milli barınma hedeflerinden biridir. Değişik nüfus gurupları arasında araştırılan hoşnutluk dereceleri, programların başarısının veya başarısızlığının da göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

İkincisi: bireylerin mahalleleri ile ilgili öznel değerlendirmeleri, yaşam çevrelerine tepkilerini belirlemektedir ve sosyal davranışlarının da temelini oluşturmaktadır (**Dahmann,1985**). Birey mahallesinden hoşnut değilse yer değiştirmeyi düşünebilir. Yani mahalleden hoşnutluk aynı zamanda yer değiştirme (göç) kararlarının daha iyi anlaşılmasında da kritik bir belirleyicidir.

Bu konuda az çok bir literatür oluşmuş ise de, bireylerin mahallelerinden hoşnutluğunun nasıl oluştuğu konusunda bir yetersizlik vardır. Bu yetersizliğin bir göstergesi hoşnutlukla ilgili araştırmalarda, bireylerin mahallelerinden hoşnutluğunu belirleyen faktörlerle ilgili, çelişen ve birbirini tutmayan araştırma sonuçlarıdır. **Max Lu (1999)**, bu çelişkilerin sebebi olarak farklı örneklem büyüklüklerini, anahtar değişken tanımlanmalarını ve datanın analiz yöntemlerini görmektedir ve hoşnutluğu belirleyen bağımlı değişkenlerin ordinal özelliklerinden dolayı en çok baş vurulan regresyon modelini sorumlu tutmaktadır.

Çoklu değişkenle hoşnutluk ölçme denemelerinde likert tip ölçekler kullanıldığında farklı kültürlerde ve hatta aynı kültürde farklı zamanlarda faktör dengesizlikleri olabilmektedir (**Bardo ve Hughey, 1984**). Literatürdeki araştırmaların çoğu batı tarzı ürünlerdir. Gelişmekte olan ülkelerde ve çabuk değişen kültürlerde her zaman doğru sonuçlar elde edilemiyebilir (**Dökmeci ve Bardo, 1987**).

Daha önceki araştırmalardan çıkmış olan sonuçlar ne olursa olsun, bireylerin içinde bulundukları toplumdan ve mekandan hoşnutlukları, sürekli araştırılması ve ölçülmesi gereken ve hep canlı tutulması gereken bir konudur.

5.4 Hoşnutluğun Kavramsallaştırılması

Yaşam kalitesi ve hoşnutluk literatüründen görüldüğü üzere, araştırmalar hep gelişmiş ülkelerde yapılmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ise bireylerin beklentileri gelişmiş ülkelerin bireylerinden çok farklı olabilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin plancılarının işi de daha zordur, çünkü gelişmiş ülkelerdeki bireylerin tercihleriyle yapılmış hoşnutluk çalışmalarına benzetmelerle doğru kestirimler yapılamıyabilir (**Ülengin ve diğ., 2002**).

Bu konuyu kavramsallaştırmak adına çeşitli denemeler yapılmıştır. Sözünü etmeye değer hoşnutluk teorileri hep varolan ve arzulanan durumlar arasındaki farkları ölçmektedir (**Galster, 1987; Galster ve Hesser, 1981**). Hoşnutluk şikayet etmeme durumunu ifadesidir veya mevcutla arzulanan arasındaki yüksek uyum derecesini göstermektedir Diğer taraftan mevcutla arzu edilen arasındaki uyumsuzluk da hoşnutsuzluğun ta kendisi olmaktadır.

Değişen ihtiyaçlar ve arzular yaşamın farklı dönemlerinde değişebilir. Böylece bir uyumsuzluk (lack of fit) ortaya çıkar , bu da stress veya hoşnutsuzluğa sebep olur. Bu hoşnutsuzluğa birey yer değiştirerek cevap arar ki, bu da uyumu sağlar. Yaşamın farklı dönemleri değişik mekan gereksinimlerine sebep olur . Örneğin; sosyal değişimin getirdiği bir prestij gereksinimi olabilir (**Rossi , 1955**). Göç de, bireylerin yaşam çevrelerinden memnuniyet düzeylerini yükseltmeyi amaçlayan bir uyum süreci olarak görülmektedir.

(**Wolpert, 1966; Brown ve More, 1970; Morris ve Winter, 1975, 1978; Morris ve Jakubczak, 1988**), iskan açığı (housing deficit) nosyonunu literatüre getirerek mahalleden hoşnutluğu / hoşnutsuzluğu kavramsallaştırdılar. Onların modeline göre, bireyler evlerini ve mahallelerini normativ olarak değerlendirmektedirler; hem kültürel normlara göre hem de kendi bireysel ve ailesel normlarına göre. Kültürel normlar, sosyal standartlarla dikte edilen normlardır. Bireysel ve ailesel normlar ise bireyin içinde olduğu ailenin standartlarıdır. Bu iki tip norm daima örtüşmeyebilir veya uyumsuzluk gösterebilir. Örneğin A.B.D’de düzgün bir peyzajla çevrilmiş, ayırık tek aile evleri ve bu tarz evlerden oluşan çevre, hakim kültür tarafından uygun ev ve mahalle normu olarak reçetelenmiştir. Bazı aileler sınırlı ekonomik kaynaklar nedeniyle tam olarak bu tanıma benzemeyen kiralık evleri tercih edebilirler. Her iki durumda da, mevcut durum normlara uyuyorsa, yüksek bir hoşnutluk düzeyinden söz edilebilir. Mevcut durum kültürel veya bireysel ve ailesel normlara uymuyorsa zarar durumu var demektir ve tabii bu da hoşnutsuzluğa yol açar. Mahalleden hoşnutsuzluğun yer değiştirme davranışına yol açtığı doğrudur (**Lu, 1998**). Bütün ampirik çalışmalar hoşnutlukta, kullanım süresi, gelir, yaşam dönemi, kalite, boyut gibi faktörlerin önemli belirleyiciler olduğunu göstermiştir. Örneğin: yaşlı olmak, yüksek gelir gurubunda olmak, küçük bir aileye sahip olmak hoşnutlukla yakından ilgilidir (**Campbell ve diğ. 1976 ; Galster ve Hesser, 1981; Morris ve Winter, 1978; Rogers ve Nikkel, 1979**). Ev sahipleri, özellikle tek aile evi sahipleri evlerinden ve mahallelerinden neredeyse daima kiracılardan daha hoşnutturlar, aslında genel olarak yaşamdan hoşnutturlar (**Rohe ve Basolo, 1997; Rohe ve Stegman, 1994**). Mahalleden hoşnutluk, konuttan hoşnutluğun da önemli bir göstergesidir (**Kasarda ve Janowitz, 1974; Marans ve Rodgers, 1974**). Bir yerde geçen yaşam süresinin mahalleden hoşnutluk üzerinde olumlu bir etkisi vardır

deniyor, fakat **Onibokun (1976)**'da Kanada'da yaptığı çalışmada aynı yerde uzun süreli kalışların hoşnutsuzlukla özdeşleştiğini belirtmektedir.

Max Lu'nun hoşnutluk çalışmalarından çelişkili sonuçlar alınmasının nedeni uygun olmayan istatistiksel yöntemler kullanılmış olmasıdır dediğini bilmekteyiz. En çok kullanılan yöntem, hoşnutluk bağımlı değişken olmak üzere çoklu regresyon yöntemi olmuştur. Max Lu, hoşnutluk genellikle dereceli sıralama düzeyinde ölçüldüğü için regresyon modelleri pek de uygun olmayabilir demektedir.

Max Lu'nun 1999 çalışmasında kullandığı data AHS (American Housing Survey) datası olup bütün Amerika'yı kapsayan ve yıl aşırı yapıp, ortalama 55.000 civarında aileden alınan datadır. Bu çalışmada "mahallenden ne kadar hoşnutsun?" gibi tek bir soru sorulmuştur. Bireylere hoşnutluklarını 1'den 10'a kadar olan aralıkta bir derece ile değerlendirmeleri söylenmiştir. Çok sorulu anketlerdeki soruların hepsi aynı değerle yüklü olamadığı için, bir soru ile bütün değerlendirme komplikasyonları yok edilebilir (**Max Lu, 1999**). Ordered logit modeli ile bu çalışmada en az hoşnut olanlar (1-4), orta derecede hoşnut olanlar (5-6), hoşnut olanlar (7-8), en hoşnut olanlar (9-10) şeklinde değerlendirmişlerdir ve toplam içindeki yüzdeleri aşağıdan yukarıya sırasıyla % 6.1, % 13.6, % 32.5 ve % 48.2 gibi hoşnutların en büyük yüzdeyi oluşturduğu bir sonuç almıştır.

Lu bulgularını da şöyle sıralıyor: Mahalleden hoşnutluk, evinden hoşnut olmanın anlamlı bir bileşenidir. Mahalleden hoşnutluk derecesi düştükçe, bireyin evinden de daha az hoşnut olduğu görülüyor. Sosyodemografik karakteristiklerden yaşın hoşnutluğa olumlu bir etkisi vardır. Yaşlılar mahallelerinden gençlerden daha fazla hoşnutluk göstermişlerdir. Bu da bireyin zaman içinde konformizmi benimsediğinin bir göstergesidir. Bu durum **Amerigo ve Aragones'un (1990)** çalışması ile de desteklenmiştir. Erkekler mahallelerinden kadınlardan daha az hoşnutluk göstermişlerdir. Ev sahibi olmak da hoşnutluğu yükselten bir faktördür (**Galster ve Hesser, 1981**). Eğitimin mahalleden hoşnutluğa olumlu etkisi olduğu söylenebilir. Üniversite eğitimi olan bireyler olmayanlara kıyasla daha hoşnut oldukları araştırmanın sonuçlarından biridir. Hane halkı sayısı da hoşnutluk üzerinde etkili bulunmuştur. Yalnız yaşayanlar, aileler kadar yüksek bir hoşnutluk derecesi göstermemişlerdir. Çocuklu veya çocuksuz aile olmak istatistik olarak anlamlı bir

fark göstermemiştir. Yeni taşınmış olmak da mahalleden hoşnutluk üzerinde etkili görülmemiştir. Bütün bu bulguları **Max Lu'nun (1999)** araştırmasına borçluyuz.

6. UYGULAMA ALANLARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Bu çalışmada uygulama alanı olarak, İstanbul'un Anadolu Yakasından seçilmiş olan iki örnek alanı biraz daha yakından tanımanın tezin içeriğine katkıda bulunacağı düşünülmüştür.

6.1. Anadoluhisarı ve Tarihçesi

Anadoluhisarı, İstanbul Boğazı'nın en dar yerinde, Anadolu yakasında, Göksu Deresi'nin denize aktığı bölgede, aynı adı taşıyan hisarın çevresinde ve ardındaki yamaçlarda kurulu bir köydür. Halen, yalı, villa ve diğer konutların yoğun olarak bulunduğu, turistik yanı da olan, Beykoz İlçesine bağlı Boğaziçi semtidir. Günümüzde Anadolu Hisarı'nın bulunduğu yerde daha önceleri bir Zeus ya da Jupiter Urillo tapınağı olduğu rivayet edilmektedir. Bazı kaynaklarda Göksu Vadisi'nde Neapolis adında küçük bir Bizans yerleşmesinin varlığı kaydedilir. Petrus Gyllius 1544'te İstanbul'u ziyaret ettiğinde, bu bölgede Neapolis adını hatırlatan Napli adlı bir yerleşmenin hala yaşamakta olduğunu tespit etmiştir. 19. yy'ın son çeyreğinde ise Göksu Vadisi'nin iç tarafında Bizans dönemi kalıntılarına rastlanıldığı kaydedilmektedir. Hisarın yapımında kullanılan taşlar arasında Bizans yapılarından devşirilmiş parçalara rastlanılıyorsa da bu yapıların neler olduğu açığa çıkarılamamıştır.

Fetih'ten sonra Anadolu Hisarı Karadeniz'den gelebilecek saldırılara karşı başkenti savunacak istihkamlardan biri olmuştur. Evliya Çelebi'ye göre 17.yüzyılda Anadolu hisarı'nda Fatih dönemine tarihlenen bir camiden başka bir dizdarhane, cebehane ile asker odaları da bulunmakta, ayrıca burada ikiyüz tımar ehli nefer yaşamaktaydı. Evliya Çelebi, halkının tümünün Müslüman olduğunu kaydettiği Anadoluhisarı'nın dış mahallelerine ilişkin abartılı görünen rakamlar vermektedir; 1080 ev, 20 dükkan, 1 hamam, 7 sıbyan mektebi, 1 cami ve sayısız mescitten söz etmektedir. Anadoluhisarı'nda Fatih'e atfedilen ve bir zamanlar iskelenin tam karşısında olan

camii, Hisar – Kanlıca yolu açılırken bu yol üzerinde yeniden inşa edilmiş, hamam ise tesbit edilemeyen bir tarihte yıktırılmıştır.

Evliya Çelebi, daha 17.yüzyılda burada büyük sahilsaraylar, yalılar olduğunu kaydetmektedir. Bunlar arasında Şeyhülislam Bahai Efendi'ninki özellikle çinileriyle ünlüydü. 18.yüzyıl sonundan 19.yüzyıl ortalarına kadar olan dönemi kapsayan bostancıbaşı defterlerinden, bu sahilde, çoğunlukla görevden alınmış devlet görevlilerinin yalılarının yer aldığı anlaşılmaktadır. Esasen İstanbul Boğazı'nın iki yakası arasında devlet hiyerarşisini simgeleyen belirgin bir yerleşim protokolu izlendiği açıktır. Örneğin, Bebek ve Rumelihisarı sahilinde, Anadoluhisarı'nın tersine, 17.yüzyıl sonrasında birkaç nesil şeyhülislam yetiştirmiş ulema ailelerinin ve nakibüleşrafın yalıları bulunmaktaydı.

Anadoluhisarı'nın hemen yanındaki Göksu Deresi, güneyindeki Küçükusu Deresi ve çayırılığı çok revaçta olan mesirelerdi. 18. yüzyıl sonrasında buralarda yapılan günlük geziler, kayık sefaları, mehtap alemleri, musiki fasılları birçok kaynakta canlı bir biçimde tasvir edilmiş, tek çifte piyade kayıklarıyla dere yukarı çıkıp dönmenin dört saat sürdüğü kaydedilmiştir. Özellikle cuma günleri yapılan bu seferler, yazları çarşamba ve pazar günleri de İstanbul halkını buraya çekiyor, sultan ve şehzadeler, hanedanın kadın üyeleri kalabalığı seyretmeye Göksu Vadisi'ne geliyorlardı. 18. yüzyıl ortasına kadar sultanların Asya yakasındaki üçüncü biniş yeri olan ve özellikle IV.Murat tarafından itibar edilen bu hasbahçede, Küçükusu Deresi'nin denize döküldüğü noktada bir bostancı ocağı ve Küçükusu Kasrı bulunuyordu. I. Mahmut zamanında, 1752'de, Divitdar Mehmet Paşa tarafından sahilde bir kasır inşa edilmiş, bir havuz ve fiskiye yapılmış; III. Selim ve II. Mahmut zamanında tamir edilen kasır, I. Abdülmecid zamanında da bugünkü haliyle yeniden inşa edilmiştir. Ayrıca Göksu üzerinde bir köprü olduğu ve tepede I. Mahmut ile III. Selim tarafından dikilmiş nişan tahtaları olduğu bilinmektedir. Dere boyundaki birçok çemenzar, namazgah ve çeşme gibi dinlence noktalarının yanı sıra, vadinin sonundaki Göksu panayırı denilen ayazma da ilgi çekiyordu. Özellikle Eylül aylarında kalabalık Hristiyan grupları burayı ziyaret etmekteydi. Göksu Deresi 1909'daki sel felaketi sonrasında dolmuş ve geleneksel Göksu eğlencelerinin sonu gelmiştir.

Göksu Deresi boyunca elde edilen çamurdan yapılan çanak, çömlek ve testiler meşhurdur. Ayrıca dere boyunca sultan sarayları için un öğüten hassa değirmenleri vardır. Bugün Göksu'nun denize döküldüğü noktada ayakta kalan birkaç yalı, Boğaziçi'nin bu yöresinin şiirsel güzelliğinin son şahitlerindendir.

6.2. Günümüzün Anadoluhisarı

Günümüzde Beykoz İlçesi'ne bağlı bir semt olan Anadoluhisarı, sahilde Küçükusu Deresi ve Kanlıca Körfezi ile sınırlanırken, iç bölgelerinde Otağtepe yolu ile Kavacık'a, Göksu-Göztepe yolu ve Bent yolu ile Elmalı Baraj Gölü'ne, Hekimbaşı Çiftliği yolu ile de Ümraniye'ye komşu olur. Fatih Sultan Mehmet Köprüsü Anadoluhisarı'nın hemen kuzeyinden geçer. Semt dört mahalleye ayrılmaktadır. Anadoluhisarı Mahallesi en eski yerleşme bölgesidir. 19. yy'da kurulmuş olan Yeni Mahalle tarihi oldukça yeni olan Göksu ve Göztepe mahalleleri diğer üç mahalledir. Anadoluhisarı Mahallesi, merkezin sosyal ve ticari yaşamının kalbidir. Başlıca sokak ve caddeleri sahil boyunca uzanan Körfez ve Kanlıca-Anadoluhisarı caddeleri ile Kızılsırçe, Kaniye, İbrahim Bey, Setüstü, Merdivenli Köşk, Hisar Kalesi, Hisar Hamamı, Toplar Önü, Riyaziyeci, Pazararlığı, Hisar Deresi, Pazar, Saka Bayırı sokakları, Otağatepe Caddesi ve buna bağlı Muhteşem Çıkmazıdır. Çarşı ve turistik mekanlar, Anadolu Hisarı'nın çevresinde toplanmıştır. Kızılsırçe Sokağı'nın bitiminde, Göksu Deresi'nin kenarında, Anadoluhisarı Mezarlığı bulunur. Bunu takip eden alanda ayrıca halat fabrikası, çömlekçi atölyeleri ve Göztepe Suyu'nun kaynağı vardır.

Yenimahalle, Küçükusu Deresi ile Göksu Deresi arasında uzanan bölge olup başlıca ulaşım yolları Çiftlik, Nişangah ve Cephane caddeleri ile bunların arasında bulunan Yenimahalle, Taşocağı, Dürdane, Nişanlı, Barutçular, Nişantaşı Çınarları sokakları ile Hekimbaşı Çiftliği yoludur.

Bir zamanlar İstanbul'un en ünlü mesirelerinden olan Göksu bölgesinin çayırılık ve ağaçlıklarının tahrip edilerek binalarla doldurulmasından sonra idari birim olarak Göksu Mahallesi adını alan bölgede, eski adı Anadoluhisarı Gençlik ve Spor Akademisi olan bugün Marmara Üniversitesi'ne bağlı spor okulu bulunmaktadır.

Göksu Mahallesi, Küçükusu Caddesi ile Göksu Caddesi arasında kalan yeşil alanlardan başka güneyde Yenimahalle'ye doğru, Çuvalcı, Merdivenli Köşk, Şerkerçibaşı, Eyüpağa, İnışli, Buğday, Süslü Kız, Hasan Efe, Mazgal ve Cuma sokaklarında yoğunlaşan bir yerleşim yeridir. Mahalledeki Dörtkardeşler ve Baruthane çayırıları ise ünlü mesire yerleridir.

Semtin dördüncü mahallesi olan Göztepe Mahallesi oldukça yeni bir yapılanmadır. Otağatepe Caddesini keserek güneye yönelen Göksu-Göztepe yolunun doğusundan Kavacık'a doğru yayılan bölgenin en önemli sokakları, Perçemli Kız, Tamara, Maral, Sanal, Seval, Penbe Hanım, Mamureler, Nural, Polat, Yavuz, Nüve, Şarklı, Karabey, Orhun, Timuçin, İlk, Gülgün, Selçuklu ve Ulurmak sokaklarıdır. Bu mahalle içinde bulunan mesire yerleri Elmalı Baraj Gölüne doğru uzanır.

Birçok semt sakininin yüzmeyi öğrendiği, balık tuttuğu, sandal sefalarının yapıldığı Göksu ve Küçükusu dereleri tümüyle kirlenmiştir. Bölgenin ünlü mesire yeri olan Göksu, Küçükusu, Baruthane, Dörtkardeşler, Ayazmalar, Çınarlitepe ve Elmalı Bendi çayırılarının büyük bir kısmı inşaat alanı olmuştur. Bölgenin tatlısu kaynakları ise Göztepe, Kestane ve Elmalı suları adları ile tanınır. Bunların dışında pek çok pınar, maslak ve ayazmaya sahip olan Anadoluhisarı günümüzde seçkin ve turistik bir Boğaz semti olarak bilinmektedir. Sahildeki yalılar ve tarihi binalar hızla onarılmakta, özellikle yalılar ve eski köşkler son yıllarda yüksek değerlerle el değiştirmekte ve Göksu Deresi'nin kuzey yamaçlarında villa ve benzeri konut inşaatları sürmektedir. Son olarak 2500 ünitelik bir konut kompleksi Göksu Vadisi'nin kuzeyini tümüyle işgal etmiştir **(Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1993)**.

Semtin her biri bağımsız muhtarlık olan Beykoz'a bağlı dört mahallesinde 1990 sayımlarına göre yaklaşık 20,000 kişi yaşamaktadır. Bölgede bir ticaret lisesi, bir ortaokul, bir ilköğretim okulu ile iki ilkokul bulunmaktadır.

Beykoz Nüfus Müdürlüğü'nden alınmış olan bilgilere göre, semtin en eski yerleşme bölgesi olan Anadoluhisarı Mahallesinde ikibin beşyüz otuzsekiz (2.538) kişi

yaşamaktadır. Bu çalışmanın birinci örnek alanı olan anadoluhisarı Mahallesi'ni temsil edecek örneklem büyüklüğünün ikiyüz (200) kişi olması uygun görülmüştür.

6.3. Ataşehir

Küçükbakkalköy'de gerçekleştirilen Ataşehir Toplu Konut yerleşmesini, İstanbul Metropolitan alanının anadolu yakasında Kadıköy belediyesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Şehir merkezinden yaklaşık 12 km. yarıçaplı bir uzaklıkta olup, otoyol ve kavşak haricinde dört (4) milyon metrekarelik bir alanı kapsamaktadır. Birinci ve ikinci Boğaz Köprülerinin çevre yolları Ataşehir alanı içinde bir kavşakta birleşmekte ve anadolu Otoyolu olarak devam etmektedir.

Ataşehir toplu Konut yerleşmesi, batısında Yeni Sahra, güneybatısında tekser, güneyinde Küçükbakkalköy, Sukent ve Atatürk mahallesi, güneydoğusunda Kayışdağı ile çevrelenmektedir. Ataşehir Toplu Konut Alanı doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır.

Arazi içinde yedi (7) adet taş ocağı bulunmaktadır. Ayrıca arazinin doğusunda yaklaşık onaltı (16) hektarlık bir alanı kaolayan gecekondü alanı olan Emek Mahallesi bulunmaktadır. Diğer bölgelerde deoluşan gecekondü bölgeleri bu çevreyi olumsuz etkilemektedir. Sahanın güneyinde ise gümrük depoları ve bazı küçük sanayi tesisleri vardır. Sahadaki anakayanın jeolojik raporda eski çağlara ait olduğu belirlenmiştir. Kayalar killi şist, kum taşı vs.den oluşur ve anakaya metamorfoza uğramadığı için çok dayanıklıdır.

Ataşehir Toplu Konut Yerleşmesi, üç (3) mahalleden oluşmaktadır. Her mahalle ise üç-dört (3-4) ilkököl ünitesi kapsamaktadır. Üç (3) mahalleden oluşan Ataşehir'de dört (4) adet ortaokul, beş (5) adet ilkököl ve anaokulu, iki (2) adet sağlık tesisi, on (10) adet ticaret alanı, üç (3) adet dini tesis alanı, iki (2) adetsosyal ve kültürel tesis, bir (1) adet oto terminali, bir (1) adet mesleki ve teknik öğretim alanı, bir (1) adet spor alanı ile birlikte yeşil alanlar, merkeze doğru yüksek yoğunluklu konut alanları, yerleşme dışına doğru ise orta ve düşük yoğunluklu konut alanları yer almaktadır.

Ataşehir Toplu Konut Yerleşmesi yirmiüçbin üçyüz seksen (23.380) konut biriminde yaklaşık doksandokuzbin (99.000) nüfus barınmak üzere planlanmıştır. Şehrin kalabalığından, gürültüden uzak, kaliteli huzurlu, sağlıklı ortamlar sunduğu, sağlık, eğitim, idari, ticari, sosyal, kültürel ve yeşil alan gereksinimlerini karşıladığı düşünülmekte, huzurlu ve güvenli bir ortamda çocuk yetiştirme olanakları sunduğu için tercih edildiği söylenmektedir.

1993 Bahar'ından itibaren yerleşime açılmış olan birinci etap yerleşim alanı, yeterli bir oturma süresi geçtiği düşünülerek, çalışma için uygun görülen alan olmuştur. 55, 56 ve 59 adalar yüksek katlı bloklardan oluşmakta ve yaklaşık ikibinikiyüz (2.200) kişilik bir nüfusu barındırmaktadır. 60, 68 ve 70 adalar alçak katlı bloklardan oluşmakta ve yaklaşık bin (1.000) kişilik bir nüfus barındırmaktadır. Toplam olarak yaklaşık üçbin ikiyüz (3.200) kişilik bir nüfusu temsilen ikiyüz (200) kişilik bir örneklemin doğru bir temsil gücü olacağı düşünülmüştür.

7. ÖRNEK ALAN UYGULAMASI İÇİNDE MAHALLEDEN HOŞNUTLUĞUN ÖLÇÜLMESİ

7.1. Örnek Alan Uygulamasının Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmada, İstanbul Büyükşehir Alanının Beykoz ve Kadıköy ilçelerinin, Anadoluhisarı ve Ataşehir Mahallelerinde yaşayan kentlilerin, yaşam yerlerinden hoşnutluk veya hoşnutsuzluklarını hangi göstergelerin etkilediği belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuçta, öznel ve nesnel değişkenler kullanılarak, kullanıcıların hoşnutluğunun veya hoşnutsuzluğunun nelerden etkilendiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışma, uygulama alanı dahilinde yaşayanların kentsel yaşam mekanları olan mahallelerinden hoşnutluk veya hoşnutsuzluklarını kendi değerlendirmelerine dayalı olarak ortaya koymakta ve hoşnutluğa etki eden faktörleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Bu alanların seçilmesinde, mahallelerin İstanbul'un Anadolu Yakası'nın farklı coğrafik alanlarında bulunmaları, farklı sosyo-ekonomik özellikler içermeleri, geleneksel ve modern kategorilerine uygun olmaları ve yaşayanlarına farklı kentsel yaşamlar sunuyor olmaları etkili olmuştur. Çalışma alanlarında rasgele örneklem esasına göre anket yapılmıştır. Anket yapılan alanlar Ek A 'da gösterilmiştir.

7.2. Örneklem Büyüklüğü ve Veri Toplanması

Bu çalışmanın örnek alan uygulaması, İstanbul Büyükşehir Alanının Beykoz ve Kadıköy İlçelerinin, Anadoluhisarı ve Ataşehir Mahallelerinde gerçekleştirilmiştir. Her iki örnek alan birbirinden bağımsız kütleler olarak düşünülmüş ve örneklem büyüklüğü her ikisi için de, zaman ve maddi kısıtlar nedeniyle, ikiyüz (200)er olmak üzere aynı tutulmuştur.

Büyük bir grubu temsil edecek nitelikteki veriyi sağlayacak daha küçük bir gurubun büyüklüğünü bulmak için kullanılan yöntem olan örnekleme yöntemine

başvurulmuştur. Bu tür çalışmalarda önemli kurallardan bir tanesi de örneklemin rasgele oluşturulmasıdır. Rasgele örnekleme (Random Sampling) herkesin ankete katılmak için eşit şansı bulunmasıdır. Rastgele oluşturulmayan tüm örneklemelerden elde edilen sonuçlar gerçeği, yani asıl topluluğun görüşlerini yansıtmayacaktır (Baş, 2001).

Çalışmanın amacını oluşturan bilgiler kişilerin düşüncelerine dayandığı için veri toplama yöntemi olarak anket yönteminden yararlanılmıştır. Anketin amacına ulaşması için öncelikle hangi bilgilere ihtiyaç olduğu belirlenmiştir. Anket formu, anketin amacı ve verilerin nasıl kullanılacağını anlatan bir giriş paragrafı ile başlamaktadır. Çalışmanın gizli kalacağı ve hiçbir kişisel bilginin kullanılmayacağını anlatılması, anket katılımcılarının güven ve ilgisini arttırmıştır. Anketler, Mart 2002 – Ocak 2003 tarihleri arasında yapılmıştır.

Anketteki sorular kapalı uçlu sorular olarak hazırlanmıştır. Sorular hazırlanırken Bardo ve Bardo'nun Mahalleden Memnuniyet Ölçeğinden (Community Satisfaction Scale) yararlanılmıştır, anket formatı İstanbul'un kültür yapısına göre yeniden düzenlenmiştir. Anket iki ana bölümden oluşmaktadır (Ek B).

Birinci bölümde, anketi cevaplayan kişinin algılamasına göre mahallesinin niteliklerini değerlendirmesi istenmektedir. Sorular, “çok doğru” yanıtı ile 1, “doğru” yanıtı ile 2, “kararsız” yanıtı ile 3, “doğru değil” yanıtı ile 4 ve “hiç doğru değil” yanıtı ile 5, şeklinde ifade edilen bir ölçülendirme ile değerlendirilmektedir.

İkinci bölümde, anketi cevaplayan kişinin demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerini (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, iş durumu, İstanbul'da yaşama süresi vb.) tanımaya yönelik sorular yer almaktadır. Elde edilen bilgilerin istatistiksel analizleri için, SPSS 10 İstatistiksel Paket Programından yararlanılmıştır.

7.3. Örnek Uygulama Alanına Ait Betimsel Analizler

Anketlerden elde edilen örnekleme ait betimsel bilgiler her iki mahalle için ayrı ayrı ifade edilmiştir. (Tablo 7.1). Ayrıca Ek C'de betimsel analizlerin grafik ifadeleri gösterilmiştir.

Yaş grupları açısından örneklem, 20 yaş ve altı , 20 – 29 yaş, 30 – 44 yaş, 45 – 64 yaş, ve 65 yaş ve üstü olmak üzere beş grupta değerlendirilmiştir. Frekansları karşılaştırmalı incelendiğinde, örneklem gruplarında çoğunluğun her iki alanda 30 – 44 yaş grubundaki kişilerden oluştuğu görülmektedir. Anadoluhisarı'nda (frekans = 68) ve Ataşehir'de (frekans = 102). Örneklemde ikinci ağırlıklı grup iki alanda farklılık göstermektedir. Anadoluhisarı'nda (frekans = 42) olmak üzere 20 yaş ve altı grubudur. Halbuki Ataşehir'de (frekans = 46) olmak üzere 45 – 65 yaş grubu ikinci ağırlıklı grubu oluşturmaktadır. 20 –29 yaş grubu her iki alanda da (frekans = 28) aynı frekansı göstererek, genç nüfusun ağırlıklı bir grup oluşturmadığını göstermiştir. Her iki alanda da yaş gruplarına göre frekans dağılımı Ek C 3 'de görülmektedir.

Örnekleme oluşturan grubun frekans dağılımına bakıldığında iki alanda katılımcı cinsiyeti farklılık göstermemektedir. Anadoluhisarı'nda kadınların (frekans = 109) erkeklerden (frekans = 91) daha fazla olduğu, Ataşehir'de de yine kadınların (frekans = 129) kadınlardan (frekans = 71) daha fazla olduğu görülmektedir.

Alanlara göre cinsiyet dağılımı Ek C 1' de verilmiştir.

Örnekleme betimlemek amacıyla katılımcıların en son mezun oldukları okul ile ilgili bilgiler de verilebilir. Bunun için dört kategori belirlenmiştir. Bunlar ilkokul mezunu, orta okul mezunu, lise mezunu ve üniversite mezunu şeklinde kabul edilmiştir. Örneklem dahilinde hiç eğitim almamış deneğe rastlanmamıştır. Anadoluhisarı'nda en yüksek frekansa lise mezunlarının (frekans = 103), Ataşehir'de ise yüksek öğrenim mezunlarının (frekans = 110) sahip olduğu görülmektedir. Daha sonra Anadoluhisarı'nda ilkokul mezunları (frekans = 44) ve üniversite mezunları (frekans = 45) gelmektedir. Ataşehir'de ise sırasıyla lise mezunları (frekans = 73), orta okul mezunları (frekans = 10) ve ilkokul mezunları gelmektedir. Böylece Ataşehir'de daha yüksek bir eğitim düzeyi gözlemlenmektedir. Alanlara göre mezuniyet durumları Ek C 2'de gösterilmiştir.

Tablo 7.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Anadoluhisarı		Ataşehir	
Değişken	Frekans	%	Frekans	%
Cinsiyet				
Kadın	109	54.5	129	64.5
Erkek	91	45.5	71	35.5
Toplam	200	100.0	200	100.0
Yaş				
<20 yaş	33	16.5	17	8.5
20-29 yaş	35	17.5	27	13.5
30-44 yaş	70	35.0	107	53.5
45-65 yaş	45	22.5	44	22.0
65< yaş	17	8.5	5	2.5
Toplam	200	100.0	200	100.0
Medeni Hal				
Evli	115	57.5	136	68.0
Bekar	65	32.5	50	25.0
Dul veya boşanmış	20	10.0	14	7.0
Toplam	200	100.0	200	100.0
Eğitim Durumu				
İlkokul	44	22.0	7	3.5
Orta	19	9.5	10	5.0
Lise	92	46.0	73	36.5
Üniversite	45	22.5	110	55.0
Toplam	200	100.0	200	100.0
Mahallede Yaşama Süresi				
1-2 yıl	15	7.5	25	12.5
2-5 yıl	20	10.0	88	44.0
5-10 yıl	21	10.5	78	39.0
10-15 yıl	20	10.0	7	3.5
15 yıl ve fazlası	124	62.0	2	1.0
Toplam	200	100.0	200	100.0
İstanbulda				
Doğanlar	116	58.0	78	39.0
Doğmayanlar	84	42.0	122	61.0
Toplam	200	100.0	200	100.0

Katılımcıların bulundukları mahallede kaç yıldır oturdukları da sorulmuştur. Bu soruya yanıtlar beş kategoride alınmıştır. Bunlar sırasıyla, 1 – 2 yıl, 2 – 5 yıl, 5 – 10 yıl, 10 – 15 yıl ve 15 yıldan çoktur. Anadoluhisarı’nda 15 yıldan fazla süredir oturanlar (frekans = 124) çoğunluğu oluştururken, Ataşehir’de 2 – 5 yıl arası oturanlar (frekans = 88) çoğunluğu oluşturmaktadır. Anadoluhisarı’nda 10 – 15 yıl arası oturanlar (frekans = 24) ikinci sırayı, 5 – 10 yıl arası oturanlar (frekans = 20) üçüncü sırayı, 2-5 yıl arası süredir oturanlar (frekans = 20) dördüncü sırayı ve 1 – 2 yıldır oturanlar (frekans = 15) beşinci sırayı almaktadırlar. Alanlarda oturma süreleri Ek C 4’de gösterilmiştir.

Katılımcıların İstanbul’da doğup doğmadıkları da yöneltilen sorulardan biri olmuştur. Cevaplardaki frekans dağılımına bakıldığında Anadoluhisarı’nda İstanbul doğumlu olanların (frekans = 116) Ataşehir’den daha fazla (frekans = 78) olduğu görülmüştür. Alanlara göre İstanbul doğumlular Ek C 5 ‘de gösterilmiştir.

Betimsel açıklamalar kapsamında, örnek alanlarda (**Mahallemden Hoşnutum**) bağımlı değişkeni ile ilgili soruya daha çok Ataşehir’de (frekans = 186) olumlu cevap alındığı, Anadoluhisarı’nda (frekans = 154) daha düşük bir frekans olduğu görülmüştür. Buna rağmen Anadoluhisarı’nda mahallesinden hiç memnun olmayana rastlanmamışken Ataşehir’de frekans düşük olmakla birlikte mahallesinden hiç memnun olmayan (frekans = 2) kişilere rastlanmıştır.

Betimsel açıklamalar kapsamında, örnek alan uygulaması gerçekleştirilen mahallelerde (bağımlı değişken) mahalleden hoşnutluk ile ilgili varyasyon katsayıları da incelenmiştir. Tablo 7.2.’de varyasyon dağılımı görülmektedir.

Tablo 7.2. Varyasyon Katsayısı Dağılımı (bağımlı değişken=mahalleden hoşnutluk)

Mahalleler	Ortalama	Standart Sapma	Varyasyon Katsayısı
Anadoluhisarı	2.00	0.74	0.55
Ataşehir	2.00	0.52	0.27
Toplam	2.00	0.64	0.41

Tabloda görüldüğü gibi ortalamaları aynı olduğu halde, Anadoluhisarı'nda standart sapma ve varyasyon katsayısı Ataşehir'deki standart sapma ve varyasyon katsayısından daha yüksektir. Buradan da Anadoluhisarı'nın Ataşehir'den daha komplike bir yapıya sahip olduğunu anlamaktayız.

7.4. Mahalleden Hoşnutluğun Değerlendirilmesi ve İlgili Analizler

Bu çalışma kapsamında, mahalleden hoşnutluğu değerlendirmeye yönelik istatistiksel analizler yapılmıştır. Örnek alanlarda yapılmış olan anketlerle edinilen veriler önce ki-kare anlamlılık sınavasından geçirilmiştir. Sonra, iç güvenilirliği (internal validity) olan değişkenlere faktör analizi ve lojistik regresyon analizi uygulanmıştır.

7.4.1. Ki-kare Anlamlılık Sınavası

Bu çalışmada, örnek uygulama alanları dahilinde yapılan anketlerden elde edilen bilgiler değişkenler olarak kullanılmıştır. Mahalleden hoşnutluğun bağımlı değişken olduğu çalışmada, bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasında anlamlılık sınavası yapılmıştır. Bu sınavama iki örnek alana ait bilgileri kapsamaktadır. Bu sınavama için ki-kare anlamlılık testi kullanılmıştır. Bu testin sonuçları Tablo 7.3.'de görülmektedir.

Ki-kare anlamlılık testi sonuçlarına göre, mahalleden hoşnutluk açısından, o yerdeki sessizlik ve sükunet ($P=0.000$), bireylerin birbirlerinden istifade etmeleri ($P=0.000$), mahallede önderlik edecek kimse olup olmaması ($P=0.000$), çevrenin görünümüne önem verilip verilmemesi ($P=0.000$), belediyenin yeterli hizmet verip vermemesi ($P=0.000$), orada hayatın sıkıcı olup olmaması ($P=0.000$), oradaki hastanelerin her çeşit sağlık bakımı sağlayıp sağlamadıkları ($P=0.000$), alışveriş tesislerinin mükemmel olması ($P=0.000$), başkalarının özel hayatıyla ilgilenilip ilgilenilmemesi ($P=0.000$) ve çevrede görüşülecek doğru dürüst komşu olup olmaması ($P=0.000$) farkları anlamlıdır. Başka bir ifadeyle, mahalleden hoşnutluk ile mahalleye ait algılanan şartlar arasında fark yoktur şeklinde kurulan sıfır hipotezi (Null Hypothesis) reddedilmiştir. Tablo 7.4.'de görüldüğü gibi, belirtilen bağımsız değişkenler ile hoşnutluk arasında istatistik olarak farklar anlamlı bulunmuştur.

Tablo 7.3. Mahalleye ait değişkenler ile hoşnutsuluk arasındaki ikili ki-kare analizi

Bağımsız değişken	Pearson ki-kare değeri	Anlamlılık çift taraflı
Yaş	20.250	0.209
Mezuniyet durumu	22.098	0.335
Cinsiyet	9.587	0.048*
Mahallede yaşama süresi	198.661	0.888
Medeni hal	33.832	0.010*
Evdeki insan sayısı	23.671	0.481
İstanbul'da doğmak/doğmamak	3.487	0.991
Mahalledeki sessizlik ve sükunetle ilgili	86.463	0.000*
Herkesin sizden istifade etmesiyle ilgili	56.643	0.000*
Mahallede önderlik rolüyle ilgili	53.680	0.000*
Herkesten farklı olmakla ilgili	67.546	0.000*
Belediyenin keyfi idaresiyle ilgili	34.175	0.005*
Kendini mahalleye ait hissetmekle ilgili	57.987	0.000*
Herkesin birbirini tenkit etmesiyle ilgili	67.844	0.000*
Çevrenin görünümüne aldirmekle ilgili	90.323	0.000*
Mahalledeki çocuklarla ilgili	92.089	0.000*
Belediyenin az hizmet vermesiyle ilgili	45.034	0.000*
Kendini mahalleli hissetmekle ilgili	76.668	0.000*
Mahallenin oyalayıcı olmasıyla ilgili	97.873	0.000*
Hayatın sıkıcılığı ile ilgili	142.879	0.000*
Başka bir mahallede yaşamakla ilgili	147.063	0.000*
Mahalleyi çok güzel bulmakla ilgili	139.177	0.000*
Yaşamak için çok iyi yer olmakla ilgili	129.079	0.000*
Yeşil alanların güzelliği ile ilgili	92.453	0.000*
Alışveriş tesislerinin mükemmelliği ilgili	65.541	0.000*
Hastanelerin sağladığı bakımla ilgili	55.105	0.000*
Kamu tesislerinin bakımlılığı ile ilgili	130.923	0.000*
Mahalledeki gelişme ilgili	109.590	0.000*
Mahalledeki bahçelerin bakımı ile ilgili	159.910	0.000*
Özel hayatla ilgili	124.720	0.000*
Görüşülecek doğrudürüst komşu ile ilgili	113.834	0.000*
*0.05 anlamlılık düzeyinde farklar anlamlıdır.		

Mahalleden hoşnutluk ile kişisel özellikler ve nesnel değişkenler arasında da ki-kare anlamlılık sınaması yapılmıştır. Bu sınamada yalnızca cinsiyet ($P=0.048$) ve medeni hal ($P=0.010$) değişkenleri ile hoşnutluk arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Yani kişinin kadın ya da erkek oluşu ve evli veya bekar oluşu hoşnutluğunu etkiliyor demektir.

Yaş değişkeni ($P=0.209$), eğitim değişkeni ($P=0.335$), mahallede yaşama süresi değişkeni ($P=0.888$), evdeki insan sayısı değişkeni ($P=0.481$) ve İstanbul'da doğmuş olmak/olmamak ($P=0.991$) değişkenleri ile hoşnutluk arasındaki fark anlamlı bulunamamıştır. Başka bir ifade ile, bireyin hangi yaşta olduğu, az veya çok eğitilmiş olması, İstanbul'da doğmuş olması veya olmaması, o mahallede az veya çok süredir yaşıyor olması hoşnutluğu etkilemiyor demektir.

Tablo 7.4. Mahalleden hoşnutluk ile kişisel özellik ve değişkenler arasındaki ikili Ki-Kare analiz sonuçları

Bağımsız değişken	Pearson ki-kare değeri	Anlamlılık (Çift Taraflı)
Yaş	20.250	0.209
Cinsiyet	9.587	0.048*
Eğitim Durumu	22.098	0.335
Medeni Hal	33.832	0.010*
Evdeki insan sayısı	23.671	0.481
İstanbul'da doğmak/doğmamak	3.487	0.991
Mahallede yaşama süresi	198.661	0.888
*0.05 anlamlılık düzeyinde farklar anlamlıdır.		

Öte yandan, ki-kare sınaması ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişki de araştırılmıştır. Bağımsız değişkenler arası ilişki istenmeyen bir durum olduğu ve çoklu doğrusal bağlantı gibi sorunlar yarattığı için belirlenmesinde yarar vardır. Bu nedenle bağımsız değişkenler arasında da ki-kare anlamlılık sınaması yapılmıştır. Anadoluhisarı için yapılan sınamada aralarında ilişki tesbit edilen değişkenler Tablo 7.5.'de gösterilmiştir.

Tablo 7.5. Anadoluhisarı için bağımsız değişkenler arasında ikili ki-kare analiz sonuçları.

Değişken	Değişken	Pearson ki-kare değeri	Anlamlılık (Çift Taraflı)
Değişken 2	Değişken 13	50.883	0.000*
Değişken 2	Değişken 17	59.231	0.000*
Değişken 2	Değişken 58	71.719	0.000*
Değişken 10	Değişken 17	169.139	0.000*
Değişken 10	Değişken 13	53.387	0.000*
Değişken 10	Değişken 28	64.579	0.000*
Değişken 58	Değişken 40	73.220	0.000*
Değişken 58	Değişken 30	70.164	0.000*
Değişken 58	Değişken 31	61.922	0.000*
*0.05 anlamlılık düzeyinde farklar anlamlıdır.			

Tablo 7.5.'de görüldüğü gibi, Anadoluhisarı'nda bütün değişkenler arasındaki ilişkiler anlamlı bulunmuştur ($p = 0.000$).

Ki-kare analizinde kullanılan değişkenler aşağıda belirtilmiştir:

Değişken 2 : Bu mahalle çok sessiz ve sakinidir

Değişken 10 : Burada herkesten farklı olursanız sizinle alay ederler

Değişken 13 : Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum

Değişken 17 : Burada herkes birbirini tenkit ediyor

Değişken 28 : Başka bir mahallede yaşamak isterdim. Burası bana uygun değil

Değişken 30 : Burası yaşamak için çok iyi bir yer

Değişken 31 : Yeşil alanlar burayı içinde yaşanacak güzel bir yer yapıyor

Değişken 40 : Buradaki kamu tesisleri çok bakımlıdır (ptt, okul, vb.)

Değişken 58 : Çevrede görüşülecek doğru dürüst komşu yok

Aynı değişken seti ile Ataşehir'de bağımsız değişkenler arasında ki-kare anlamlılık sınaması yapıldığında ise dokuz (9) değişken setinden ikisinde anlamlı bir fark, yani ilişki tesbit edilmiştir.

Tablo 7.6. Ataşehir için bağımsız değişkenler arasında ikili ki-kare analiz sonuçları.

Değişken	Değişken	Pearson ki-kare değeri	Anlamlılık (Çift Taraflı)
Değişken 2	Değişken 13	46.039	0.000*
Değişken 2	Değişken 17	22.767	0.030*
Değişken 2	Değişken 58	33.178	0.001*
Değişken 10	Değişken 17	83.207	0.000*
Değişken 10	Değişken 13	26.026	0.054
Değişken 10	Değişken 28	23.930	0.091
Değişken 58	Değişken 40	36.030	0.003*
Değişken 58	Değişken 30	31.345	0.012*
Değişken 58	Değişken 31	34.517	0.005*
*0.05 anlamlılık düzeyinde farklar anlamlıdır.			

Tablo 7.6.'da görüldüğü gibi, Ataşehir'de söz konusu değişkenlerden, (Değişken 10 ile Değişken 28) arasında ve (Değişken 10 ile Değişken 13) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p = 0.091$) ve ($p = 0.054$).

Araştırmanın doğruluğu ancak araştırma tamamlandıktan sonra anlaşılacağı için, uygun metodoloji seçimi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada, günümüzde bilgisayar tekniklerinin ilerlemesi nedeniyle gelişen ve kolaylaşan çok değişkenli data analiz tekniklerinden faktör analizi ve lojistik regresyon kullanılmıştır.

7.4.2. Faktör Analizi ve Sonuçların Değerlendirilmesi

Kentsel yapı ile ilgili planlama sürecinde karar vermek, sistemin çok değişkenli olması ve sürekli değişmesinden dolayı zor olmaktadır. Bu yüzden kentsel sistemi çok değişkenle birlikte ele alabilmek için çok değişkenli istatistiksel analiz teknikleri kullanılmaktadır. Faktör analizi, veriler arasındaki ilişkilere dayanarak, verilerin daha anlamlı ve özetlenmiş biçimde sunulmasını sağlayan, çok değişkenli bir istatistiksel analiz türüdür (Rummel, 1970). Faktör analizi, birbirleri ile yüksek derecede ilişkili olan değişkenleri bazı faktörler altında topladığı için kentsel dinamikleri anlayabilmek açısından oldukça kullanışlıdır.

Faktör analizi genellikle dört amaç için kullanılır. Birincisi, analiz ile bilimsel açıdan yeterince açıklık kazanmamış araştırma alanlarında yeni hipotezler kurulabilir.

İkincisi, faktör analizi doğrudan ölçülemeyen büyüklüklerin belirlenip yorumlanması için kullanılabilir. Başka bir deyişle değişkenlerin bileşiminden oluşan faktör doğrudan ölçülemez, sadece analiz sonucunda elde edildikten sonra altında topladığı değişkenleri simgeler. Üçüncü olarak, faktör analizi ile boyut indirgenmesi yapılarak çok sayıdaki değişken az sayıdaki belli faktörle açıklanabilir. Dördüncü olarak faktör analizi, bir veri setinde eksik verileri tamamlamak için uygulanabilmektedir. Faktör analizi sonucunda elde edilen bulgular ve test edilen hipotezler ilgili diğer hipotezlerle karşılaştırılabilir (Adelman ve Morris, 1967).

Faktör analizi uygulanmadan önce, değişkenlerin korelasyon matrisi incelenmelidir. Özellikle, anket çalışmalarında veriler kategorik yapıda olduğu için, korelasyon matrisinden yararlanarak uyumsuz değişkenler önceden elenebilir. Faktörlerin, bütün değişkenlerin varyansına dayandığı varsayıldığından, herhangi bir değişkenin diğer değişkenler ile arasında mutlak değer olarak 0.4'ten daha az korelasyonun olmaması şartı aranır. Korelasyonun 0.4'ten az olması durumunda, söz konusu değişkenin analize katılması uygun olmayabilir. Faktörlerin ortaya çıkarılması için değişik metodlar kullanılabilir. Bunlar içinde en yaygın kullanılanı, Temel Bileşenler Metodudur (Principal Components Method). Temel Bileşenler Metodu, önce bütün değişkenlerdeki maksimum varyansı açıklayacak faktörü, daha sonra kalan maksimum miktardaki varyansı açıklamak için, ikinci faktörü hesaplar ve bu şekilde devam eder (Akgül, 1997).

Faktör Analizi kent dinamiklerini açıklamada oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Kentlerin, semtlerin ve mahallelerin ne gibi yapısal özellikler taşıdığını, ne gibi benzerlik ve farklılıklar gösterdiğini ve zaman içinde performanslarının gösterdiği değişimi açıklamada çok baş vurulan bir analiz yöntemidir. Benzerlik ve farklılıklarını birkaç değişkenle açıklamak yeterli olmadığı gibi, çok değişkenle açıklamak da güçtür. Bu yüzden birbiri ile yüksek ilişkili olan çok sayıda değişkeni faktörlere indirgemek yani, faktör analizi, yapılarının açıklanmasını kolaylaştırmaktadır. Bu faktörler ile kentsel sistemi oluşturan daha küçük alt sistemlerin yapısı daha iyi görülebileceğinden planlamada kestirim ve karar

verme sürecinde oldukça yararlı kullanım olanakları oluşmaktadır. Aynı zamanda, birbiri ile ilgili değişkenlerin oluşturduğu bu faktörler, kaynakların verimli kullanımı, yatırımların yönlendirilmesi ve her türlü planlama sürecinde yeni yaklaşımlara da imkan vermektedir.

Faktör analizi yapılırken en çok kullanılan, Temel Bileşenler Analizi'dir (Principal Components Analysis). Faktör Analizinde değişkenlerin büyük bir kısmı birinci temel bileşen altında toplanabilir. Bu durumda birinci faktör, toplam varyansın önemli bir kısmını açıklamış olur. Bu faktöre literatürde genel faktör adı (general factor) verilmektedir (Calvin, 2002).

Bu tezde de, yaşamdan hoşnutluğun ölçülmesinde kullanılan bağımsız değişkenler içinde algılanan boyutları belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Önce her iki örneklem alanından, yani Anadoluhisarı ve Ataşehir'den, alınan data birlikte analiz edilerek başlanmıştır. Ellisekiz (58) adet bağımsız değişkenden, iç güvenilirlik (internal validity) analizi sonucunda yirmidört (24) adet bağımsız değişken seçilmiştir. Bu seçimde faktör yüklerinin 0.40'dan büyük olma şartı sağlanmıştır. Kaiser - Meyer - Olekin ve Bartlett Testi ile de örneklem yeterliliği kanıtlanmıştır. K-M-O = 0.841 ve Bartlett Testi $p < 0.000$ ile istatistiksel anlamlılığı belirlemiştir. Eigen Değerinin 1.0'den büyük olma şartı da sağlanmıştır.

Tablo 7.8.'de görüldüğü gibi, önce iki örnek alan birlikte ele alınarak faktör analizi uygulanmıştır. Faktör yükleri 0.40'dan büyük olan değişkenler gruplaşarak beş (5) faktör içinde yerlerini almışlardır. Bu faktörleşme varyansın % 52.479'unu açıklamaktadır. Ayrıca birinci faktör olan genel faktör açıklanan varyansın önemli bir bölümü olan % 23.248'ini açıklamaktadır.

Elde edilmiş olan yirmidört (24) adet anlamlı değişken sırasıyla Anadoluhisarı ve Ataşehir örneklem alanları için ayrı ayrı Promax döndürme yöntemi seçilerek Temel Bileşenler Analizine tabi tutulmuştur. Böylece farklı örneklem alanlarında belirleyici değişkenlerin değişip değişmediği, başka bir deyişle hoşnutluğu belirleyen değişkenlerin hangileri olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anadoluhisari’ndan alınan dataya faktör analizi uygulandığında altı (6) faktör oluşmuş ve varyansın % 57.67’sini açıklamıştır. **Birinci Faktör**, “Mahalleyi Beğenmek ve Mahalleye Aidiyet” ile ilgilidir. Çevrenin sessiz, sakin ve güzel oluşu, oraya ait olma duygusu ve yaşanacak yer olarak görülmesi gibi bağımlı değişkenler genel faktör de dediğimiz birinci faktörde birleşmiştir. Ayrıca birinci faktör varyansın % 25.546’sını açıklamaktadır. Bu da açıklanan varyansın yarısına yakın bir kısmı demektir. **İkinci Faktör**, daha olumsuz algıları ifade etmektedir. “Mahalleyi Eleştirici ve Yabancılaşma Duyguları Çağrıştıran” değişkenler bu faktörde yer almaktadırlar. Bu faktörde ayrıca, farklı olmanın yadırgandığı ve önderlik insiyatifinin olmadığı gibi algılar vardır. Bu faktör varyansın % 9.058’ini açıklamaktadır. **Üçüncü Faktör**’de de mahalleye ait olumsuz algılara rastlanmaktadır. “Sıkıcı Olmak ve Özel Yaşama Saygısızlık” gibi değişkenler bu faktörde sıralanmıştır. Varyansın % 8.249’unu açıklamaktadır. **Dördüncü Faktör**, mahalledeki yeşil alanların ve kamu tesislerinin yaşam kalitesine katkısından söz etmekle birlikte “Çevre Bilinci”nin yüksek olmadığını vurgulamaktadır. Varyansın % 5.660’ını açıklamaktadır. **Beşinci Faktör**, tekrar mahalle ile ilgili olumlu algılardan oluşmaktadır. “Hastane ve Alış-veriş” imkanlarının iyiliği ve mahallenin gelişmeye açık olduğunu anlatan bağımsız değişkenler bu faktörde birleşmişlerdir. Varyansın % 4.793’ünü açıklamaktadır. **Altıncı Faktör**, ise “Yerel İdareden Hoşnutsuzluk”la ilgilidir. Belediye hizmetlerinin algılanışını anlatan değişkenler bu faktörde toplanmıştır. Açıklanan varyansın % 4.367’si bu faktör tarafından açıklanmaktadır. Tablo 7.9. Anadoluhisari örnekleminin faktör analizini göstermektedir.

Ataşehir’den alınan dataya faktör analizi uygulandığında yedi (7) faktör oluşmuş ve varyasyonun % 58.746’sını açıklamıştır. **Birinci Faktör**, “Mahallenin Sıkıcı ve Eleştirel Olması ve Özel Yaşama Saygı Olmaması” ile ilgilidir. Görüşülecek doğru dürüst kimse olmayışı da bu faktör içinde yer almıştır. Ayrıca, bu faktör varyansın % 22.436’sını açıklamaktadır. Bu da açıklanan toplam varyansın üçte birinden fazlası demektir. **İkinci Faktör**, daha olumlu algılamaları ifade etmektedir. “Yaşanılacak Güzel Bir Yer” ifade eden değişkenler bu faktörde yer almaktadır. Bu faktör varyansın % 8.747’sini açıklamaktadır. **Üçüncü Faktör**, mahalleye ait en olumlu algılamaların toplandığı faktördür. “Sessiz, Sakin Bir Mahalleye Ait Olma” algılamalarını ifade etmektedir. Varyansın % 7.535’ini açıklamaktadır. **Dördüncü Faktör**, “Mahalleye Karşı Güvensizlik” algılamalarının toplandığı bir faktör olarak,

farklı olmanın hoşgörölmediğini ve önderlik insiyatifinin olmadığını söylemektedir. Varyansın % 7.716'sını açıklamaktadır. **Beşinci Faktör**, “Kamu Hizmetleri ve Yerel İdare” ile ilgili değişkenler bu faktörde birleşmişlerdir. Sağlık hizmetleri ile ilgili algılamalar olumlu iken, belediye hizmetleri ile ilgili olumsuz algılamalar vardır. Varyansın % 4.989'unu açıklamaktadır. **Altıncı Faktör**, “Mahallenin Gelişmesi İle İlgili” olumlu algılamalar içermekle birlikte çevrenin görünümü ile ilgili olumsuz algılamalar göstermektedir. Varyansın % 4.822'sini açıklamaktadır. **Yedinci Faktör**, “Çevrenin Bakımlılığı” ile ilgili algılamaları anlatan değişkenler bu faktördedir. Varyansın % 4.501'i bu faktör tarafından açıklanmaktadır. Tablo 7.10. Ataşehir örnekleminin faktör analizini göstermektedir.

Daha sonra anketin ikinci bölümünde yer alan sosyodemografik değişkenlere de, önce birlikte daha sonra sırasıyla Anadoluhisarı ve Ataşehir için ayrı ayrı faktör analizi uygulanmıştır. Böylece bağımsız değişkenlerin dışında kalan değişkenlerin kendi aralarında nasıl bir faktörleşme gösterdikleri araştırılmıştır. İzlenen yöntem, bağımsız değişkenlerle izlenen yöntemin aynısıdır. Önce, ikinci bölümde yer alan toplam yirmi (20) değişken kendi aralarında iç güvenirlik analizinden geçirilmişlerdir. Sonuçta, yirmi (20) adet değişken, onbir (11) adet değişkene indirgenmiştir. Daha sonra bu değişkenlere faktör analizi uygulanmıştır. Sonuçlar sırasıyla Tablo 7.11., Tablo 7.12. ve Tablo 7.13.'de gösterilmiştir.

Tablo 7.7. Bağımsız Değişkenlerin İç Güvenilirliği

Değişken	İç güvenilirlik katsayısı
1. Bu mahalle çok sessiz ve sakinidir.	0.44
2. Burada herkes sizden istifade etmek istiyor.	0.65
3. Bu toplulukta önderlik edecek kimse yok.	0.74
4. Burada herkesden farklı olursanız sizinle alay ederler.	0.47
5. Buranın belediyesi burayı keyfince idare ediyor.	0.43
6. Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum.	0.79
7. Burada herkes birbirini tenkit eder.	0.74
8. Burada kimse çevrenin görünümüne aldırıyor.	0.40
9. Çocuklar gözden uzak olsunlar da ne yaparlarsa yapsınlar.	0.73
10. Belediye çok az hizmet veriyor.	0.50
11. Ben kendimi buralı hissediyorum.	0.80
12. Burası beni yeteri kadar oyalamıyor.	0.82
13. Burada hayat sıkıcı.	0.79
14. Başka bir mahallede yaşamak isterdim. Burası bana uygun değil.	0.46
15. Bu mahalleyi çok güzel buluyorum	0.67
16. Burası yaşamak için çok iyi bir yer	0.76
17. Yeşil alanlar burayı içinde yaşanacak güzel bir yer yapıyor.	0.50
18. Diğer mahallelere göre burada mikemmel alış-veriş tesisleri var	0.69
19. Buradaki hastaneler her türlü sağlık bakımı sağlarlar.	0.62
20. Buradaki kamu tesisleri (okul, ptt.vs) çok bakımlıdır.	0.75
21. Bu imkanlar içinde buradaki hayat diğer mahallelerden daha hızlı gelişmeye devam etmektedir	0.80
22. Bu mahallede çoğunluk bahçesine bakmaz.	0.45
23. Burada çoğunluk birbirinin özel hayatı ile ilgilenir.	0.45
24. Çevrede görüşülecek doğru dürüst komşu yok.	0.40

Tablo 7.8. İki Mahallenin Birlikte Faktör Analizi

Faktörler	Faktör yükü	Açıklanan varyans
Faktör 1		
Burası yaşamak için çok iyi bir yer.	0.795	% 23.248
Ben kendimi buralı hissediyorum.	0.758	
Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum.	0.742	
Bu mahalleyi çok güzel buluyorum.	0.696	
Yeşil alanlar burayı içinde yaşanacak çok güzel bir yer yapıyor.	0.626	
Bu mahalle çok sessiz ve sakin.	0.470	
Başka bir mahallede yaşamak isterdim.Burası bana uygun değil.	0.452	
Faktör 2		
Burada herkes sizden istifade etmek ister.	0.805	%12.445
Burada herkesten farklı olursanız sizinle alay ederler.	0.722	
Herkes burada birbirini tenkit eder.	0.557	
Çocuklar gözden uzak olsunlar da ne yaparlarsa yapsınlar.	0.542	
Bu toplulukta önderlik edecek kimse yok.	0.486	
Burada çoğunluk birbirinin özel hayatı ile ilgilenir.	0.470	
Faktör 3		
Bu imkanlar içinde buradaki hayat diğer mahallelerden daha hızlı gelişmeye devam etmektedir.	0.739	% 8.008
Diğer mahallelere göre burada mükemmel alış-veriş tesisleri var.	0.724	
Buradaki kamu tesisleri çok bakımlıdır.	0.723	
Buradaki hastaneler her türlü sağlık bakımı sağlarlar.	0.578	
Faktör 4		
Burada hayat sıkıcı.	0.722	% 4.524
Burası beni yeteri kadar oyalamıyor.	0.704	
Çevrede görüşülecek doğru dürüst komşu yok.	0.484	
Bu mahallede çoğunluk bahçesine bakmaz.	0.350	
Faktör 5		
Buranın belediyesi burayı keyfince idare ediyor.	0.782	% 4.254
Burada kimse çevrenin görünümüne aldırmıyor.	0.571	
Belediye çok az hizmet veriyor.	0.453	

Total : %52.479

Promax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi.

K-M-O Örneklem Yeterliliği = 0.841 ; Bartlett Testi = 2877.218 , $p < 0.000$

Tablo 7.9. Anadoluhisarı Faktör Analizi

Faktörler	Faktör yükü	Açıklanan varyans
Faktör 1		
Burası yaşamak için çok iyi bir yer.	0.780	% 25.546
Bu mahalleyi çok güzel buluyorum.	0.729	
Ben kendimi buralı hissediyorum.	0.717	
Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum.	0.712	
Bu mahalle çok sessiz ve sakin.	0.562	
Başka bir mahallede yaşamak isterdim. Burası bana uygun değil.	0.435	
Faktör 2		
Herkes burada birbirini tenkit eder.	0.732	% 9.058
Bu toplulukta önderlik edecek kimse yok.	0.724	
Burada herkesten farklı olursanız sizinle alay ederler.	0.707	
Burada herkes sizden istifade etmek istiyor.	0.633	
Çevrede görüşülecek doğru dürüst komşu yok.	0.456	
Faktör 3		
Burada hayat sıkıcı.	0.663	% 8.249
Burası beni yeteri kadar oyalamıyor.	0.644	
Burada çoğunluk birbirinin özel hayatı ile ilgilenir.	0.486	
Faktör 4		
Yeşil alanlar burayı içinde yaşanacak güzel bir yer yapıyor.	0.655	% 5.660
Bu mahallede çoğunluk bahçesine bakmaz.	0.565	
Çocuklar gözden ırak olsunlar da ne yaparlarsa yapsınlar.	0.535	
Buradaki kamu tesisleri çok bakımlıdır.	0.456	
Burada kimse çevrenin görünümüne aldırmıyor.	0.429	
Faktör 5		
Buradaki hastaneler her türlü sağlık bakımı sağlarlar.	0.738	% 4.793
Bu imkanlar içinde buradaki hayat diğer mahallelerden daha hızlı gelişmeye devam etmektedir.	0.673	
Diğer mahallelere göre burada mükemmel alış-veriş tesisleri var.	0.389	
Faktör 6		
Belediye çok az hizmet veriyor.	0.850	% 4.367
Buranın belediyesi kendi keyfince burayı idare ediyor.	0.798	

Total : % 57.67

Promax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi

K.M.O Örneklem Yeterliliği = 0.825 ; Bartlett Testi = 1502.198, $p < 0.000$

Tablo 7.10. Ataşehir Faktör Analizi

Faktörler	Faktör yükü	Açıklanan varyans
Faktör 1		
Burada hayat sıkıcı	0.718	% 22.436
Herkes burada birbirini tenkit eder.	0.717	
Burası beni yeteri kadar oyalamıyor.	0.644	
Çevrede görüşülecek doğru dürüst komşu yok.	0.638	
Burada çoğunluk birbirinin özel hayatı ile ilgilenir.	0.602	
Faktör 2		
Burası yaşamak için çok iyi bir yer.	0.780	%8.747
Başka bir mahallede yaşamak isterdim. Burası bana uygun değil.	0.729	
Yeşil alanlar burayı içinde yaşanacak güzel bir yer yapıyor.	0.694	
Bu mahalleyi çok güzel buluyorum.	0.644	
Diğer mahallelere göre burada mükemmel alış-veriş tesisleri var.	0.4922	
Faktör 3		
Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum.	0.860	% 7.535
Ben kendimi buralı hissediyorum.	0.770	
Bu mahalle çok sessiz ve sakin.	0.599	
Faktör 4		
Burada herkesten farklı olursanız sizinle alay ederler.	0.798	% 5.716
Burada herkes sizden istifade etmek istiyor.	0.691	
Bu toplulukta önderlik edecek kimse yok.	0.471	
Faktör 5		
Buradaki hastaneler her türlü sağlık bakımı sağlarlar.	0.635	% 4.989
Belediye çok az hizmet veriyor.	0.505	
Buranın belediyesi burayı kendi keyfince idare ediyor	0.459	
Faktör 6		
Burada kimse çevrenin görünümüne aldırmıyor.	0.810	% 4.822
Bu imkanlar içinde buradaki hayat diğer mahallelerden daha hızlı gelişmeye devam etmektedir.	0.564	
Çocuklar gözden ırak olsunlar da ne yaparlarsa yapsınlar.	0.477	
Faktör 7		
Buradaki kamu tesisleri çok bakımlıdır.	0.748	% 4.501
Bu mahallede çoğunluk bahçesine bakmaz.	0.578	

Total : %58.746

Promax rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi

K.M.O Örneklem Yeterliliği = 0.764 ; Bartlett Testi = 1349.216, $p < 0.000$

Tablo 7.11. İki Mahallenin Birlikte Sosyodemografik Değişkenlerin Faktör Analizi

Faktörler	Faktör yükü	Açıklanan varyans
Faktör 1		
İşiniz mahallede mi?	0.915	%31.144
Eşinizin işi	0.906	
Medeni hal	0.800	
Eşinizin işi mahallede mi?	0.666	
Eşinizin eğitim derecesi	0.609	
Faktör 2		
İstanbul'da mı doğdunuz?	0.934	%19.477
Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz?	0.691	
Bu mahallede kaç yıldır yaşıyorsunuz?	0.627	
Faktör 3		
Evdeki insan sayısı	0.790	% 12.699
Yaş	0.772	
Faktör 4		
Eğitim dereceniz	0.886	% 9.430

Total : % 72.794

Promax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi.

K-M-O Örneklem Yeterliliği = 0.693 ; Bartlett Testi = 1881.220 , $p < 0.000$

Tablo 7.12. Anadoluhisarı Sosyodemografik Değişkenlerin Faktör Analizi

Faktörler	Faktör yükü	Açıklanan varyans
Faktör 1		
Eşinizin işi mahallede mi?	0.873	%31.144
Eşinizin işi	0.871	
Medeni hal	0.801	
Eşinizin eğitim derecesi	0.801	
İşiniz mahallede mi?	0.665	
Faktör 2		
Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz?	0.903	%20.278
Kaç yıldır bu mahallede yaşıyorsunuz?	0.835	
Yaş	0.7688	
Evdeki insan sayısı	0.564	
Faktör 3		
Eğitim dereceniz	0.831	% 11.956
İstanbul'da mı doğdunuz?	0.710	

Total : % 67.093

Promax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi.

K-M-O Örneklem Yeterliliği = 0.733 ; Bartlett Testi = 1084.418 , $p < 0.000$

Tablo 7.13. Ataşehir Sosyodemografik Değişkenlerin Faktör Analizi

Faktörler	Faktör yükü	Açıklanan v
Faktör 1		
Eşinizin işi mahallede mi?	0.876	%30.307
Eşinizin işi	0.870	
Eşinizin eğitim derecesi	0.763	
Medeni hal	0.744	
Yaş	0.546	
Faktör 2		
Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz?	0.816	%15.768
İstanbul'da mı doğdunuz?	0.541	
Bu mahallede kaç yıldır yaşıyorsunuz?	0.498	
Faktör 3		
Eğitim dereceniz	0.747	% 12.650
Evdeki insan sayısı	0.548	
Faktör 4		
İşiniz mahallede mi?	0.521	% 10.030

Total : % 68.755

Promax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi.

K-M-O Örneklem Yeterliliği = 0.639 ; Bartlett Testi = 871.231 , $p < 0.000$

7.4.3. Lojistik Regresyon Analizi ve Sonuçların Değerlendirilmesi

Yaşanılan mahalleden hoşnutluğun sağlanıp sağlanamayacağını kestirmek ve kestirimde kullanılacak değişkenlerin belirlenmesi için lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Lojistik Regresyon bir tür ayırma analizidir. Bu çalışmada, lojistik regresyona bağımsız değişken olarak anketlerden sağlanan verilerden ki-kare anlamlılık sınaması ile anlamlı bulunan ve faktör analizinde de kullanılmış olan değişken grubu dahil edilmiştir. SPSS 10 paket programı kullanılan lojistik regresyonda, ileri Wald (Forward Wald) metodu seçilmiştir. Böylece bağımlı değişken olan mahalleden hoşnutluğu açıklamakta en anlamlı olan bağımsız değişkenler saptanmaya çalışılmıştır. Bu değişkenler, bireylerin mahallelerinden hoşnut olma ya da olmama olasılığının tahmin edilmesi işleminde olasılık denkleminde katkıda bulunan değişkenlerdir. Lojistik Model (7.1.)'de olduğu gibi formüle edilmektedir.

$$\ln P / 1-P = \text{sabit} + b_1 x_1 + b_2 x_2 + b_3 x_3 + \dots + b_p x_p \quad (7.1.)$$

Anadoluhisarı ve Ataşehir birlikte ele alındığında lojistik regresyon model kestirimi aşağıdaki gibidir.

$$y = 0.730 + 0.441(\text{Mahallenin çok sessiz ve sakin oluşu}) - 0.577(\text{Çoğunluğun birbirinin özel hayatı ile ilgilenmesi}) \quad (7.2.)$$

Lojistik regresyon ile, bağımlı değişken mahalleden hoşnutluğun evet ve hayır şeklinde ikili yanıt olması durumuna göre yani, bireyin mahalleden hoşnut veya hoşnut olmama durumuna göre olasılık belirlenebilir. Buna göre (7.2.)'de denklem neticesinde 0 ile 1 arasında değişen bir olasılık elde edilmektedir. Olasılık 0.5'ten büyük ise, deneğin yaşamdan hoşnut olduğu, küçük ise hoşnut olmadığı anlaşılmaktadır (Başarır, 1990).

$$[P = e^y / (1+e^y)] \quad (7.3)$$

(7.1) formülünden P olasılığı çekilirse $P = e^y / 1 + e^y$ bulunur. Bu olasılık < 0.5 ise birey 0 grubuna, > 0.5 ise 1 grubuna atanır.

Sınıflandırma tablosu incelendiğinde, modelde doğru atama oranı % 96.8 olarak görülmektedir. Yani model , toplam dört yüz (400) deneğin % 96.8'ini doğru tahmin etmiştir. Modelin hoşnut olarak tahmin ettiği dokuz (9) denek, aslında hoşnut değildir. Başka bir ifade ile, mahallelerinden hoşnut olanların % 100'ü ve olmayanların % 30.8'i doğru tahmin edilmiştir. (Tablo 7.14)

Tablo 7.14. İki Mahalle Birlikte Lojistik Regresyon gruplama tablosu

GÖZLENEN	KESTİRİLEN		DOĞRU GRUPLANAN
	0(evet)	1(hayır)	
0 (evet)	387	0	% 100.0
1 (hayır)	9	4	% 30.8
Toplam			% 97.8

Aynı analiz Anadoluhisarı'ndan toplanan verilerle yapıldığı zaman regresyon denkleminin aşağıdaki gibi olduğu görülmüştür.

$$y = -5.89 + 0.224(\text{Belediyenin çok az hizmet vermesi}) + 1.443(\text{Bireyin kendini oralı hissetmesi}) \quad (7.5.)$$

Sınıflandırma tablosu incelendiğinde, modelde doğru atama oranı % 96.0 olarak görülmektedir. Yani model, toplam iki yüz (200) deneğin % 96.0'sını doğru tahmin etmiştir. Modelin hoşnut olarak tahmin ettiği sekiz (8) denek, aslında hoşnut değildir. Başka bir ifade ile, mahalleden hoşnut olanların % 100'ü doğru tahmin edilmiştir. (Tablo 7.15.)

Tablo 7.15. Anadoluhisari için lojistik regresyon gruplama tablosu

GÖZLENEN	KESTİRİLEN		DOĞRU GRUPLANAN
	0(evet)	1(hayır)	
0 (evet)	192	0	% 100.0
1 (hayır)	8	0	% 0.0
Toplam			% 96.0

En son olarak da, aynı analiz Ataşehir'den toplanan verilerle yapıldığı zaman regresyon denkleminin aşağıdaki gibi olduğu görülmüştür.

$$y = 8.124 - 1.347(\text{Bireyin kendini bu mahalleye ait hissediyor olması}) - 7.853(\text{Orada hayatın sıkıcı olması}) \quad (7.7.)$$

Sınıflandırma tablosu incelendiğinde, modelde doğru atama oranı % 97.5 olarak görülmektedir. Yani model, toplam 200 deneğin % 97.5'unu doğru olarak tahmin etmiştir.

Tablo 7.16. Ataşehir için lojistik regresyon gruplama tablosu

GÖZLENEN	KESTİRİLEN		DOĞRU GRUPLANAN
	0(evet)	1(hayır)	
0 (evet)	195	0	% 100.0
1 (hayır)	5	0	% 0.0
Toplam			% 97.5

Bu çalışmada İstanbul'un, biri geleneksel diğeri modern olmak üzere, iki mahallesinde, insanların mahallelerinden ne kadar hoşnut oldukları karşılaştırmalı olarak araştırılmıştır. Betimsel ve istatistiksel analizlerin sonucunda elde edilen bu bilgiler özetlenirse:

- Anadoluhisarı'nda eğitim düzeyiyle doğru orantılı olarak % 73 oranında “Çevrede görüşülecek doğru dürüst komşu yok” diyenlere raslanmıştır. Aynı soruya Ataşehir'de eğitim düzeyiyle doğru orantılı olarak % 66 oranında çevrede doğru dürüst komşu bulabildiğini söyleyenlere rastlanmıştır. Bu cevaplardan komşuluk ilişkisinin iki mahallede farklı algılandığı anlaşılmaktadır. Geleneksel ilişkilerin azalmış olması, geleneksel mahallelerde yaşayanlarda hoşnutsuzluğa sebep olurken, modern mahallelerde komşuluk beklentileri aynı düzeyde olmamaktadır.
- “Bu imkanlar içinde buradaki hayat diğer mahallelerden hızlı gelişmeye devam etmektedir” diyenlere Anadoluhisarı'nda eğitim düzeyi ile doğru orantılı olarak % 76 oranında doğru değil cevabı alınmıştır. Ataşehir'de ise % 76 oranında doğru cevabı alınmıştır ve oran her eğitim düzeyi için aynıdır. Bu soruya verilen cevaplardan, modern mahallelerde kullanıcıların mahallelerindeki gelişme hızı konusunda, geleneksel mahallelerden daha iyimser oldukları söylenebilir.
- “Kimse etrafın görünüşüne aldırıyor” sorusuna Anadoluhisarı'nda her eğitim düzeyinde aynı olmak üzere % 76 oranında doğru değil cevabı alınmıştır. Ataşehir'de ise aynı soruya eğitim düzeyiyle doğru orantılı olarak % 62 oranında doğru değil cevabı alınmıştır. Anadoluhisarı'nda daha yüksek bir çevre bilinci oluşu daha uzun süredir orada yaşıyor olmaktan kaynaklanabilir. Ataşehir için ise henüz yeni bir çevre olmanın avantajını taşıdığı söylenebilir.
- “Burada çoğunluk birbirinin özel hayatı ile ilgilenir” sorusuna Anadoluhisarı'nda % 65 oranında doğru değil cevabı verilmiştir ve eğitim düzeyi ile doğru orantılıdır. Ataşehir'de ise % 25 oranında doğru değil cevabı alınmıştır. Burada da doğru değil cevabı eğitim düzeyiyle

artmaktadır. Ataşehir’de özel hayata başkalarının ilgisinden rahatsızlık duyulduğu anlaşılmaktadır. Bu durum sosyo ekonomik düzey yükseldikçe bireyselleşmeye verilen önemin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

- “Burada herkes birbirini tenkit eder” sorusuna Anadoluhisarı’nda % 29 oranında doğru değil cevabı alınmıştır. Eğitim düzeyi düştükçe bu soruya verilen doğru değil cevabı yükselmektedir. Buradan da eğitilmiş insanların tenkitlere açık olmadığı sonucu çıkarılabilir. Ataşehir’de ise % 62 oranında doğru değil cevabı alınmıştır. Başka bir deyişle Ataşehir’de insanların birbirlerini daha az tenkit ettikleri söylenebilir.
- “Buradaki hastaneler her çeşit sağlık bakımı sağlarlar” sorusuna Anadoluhisarı’nda % 50 civarında doğru değil cevabı verilmiştir. Ataşehir’de ise bu oran % 43’e inmiştir. Her iki mahallede de doğru değil cevabı eğitimle doğru orantılı olarak artmaktadır. Her iki mahallede sağlık hizmetleri konusunda beklentilerin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.
- “Yeşil alanlar burayı içinde yaşanacak güzel bir yer yapıyor” sorusuna Anadoluhisarı’nda eğitim durumu gözetmeksizin % 53 oranında doğru cevabı alınmıştır. Ataşehir’de ise eğitimle yükselme göstererek % 80 oranında doğru cevabı alınmıştır. Buradan da anlaşıldığı gibi yeşil alanlar ve düzgün bir çevre, modern ve geleneksel farketmeksizin mahallelerde hoşnutluğa sebep olmaktadır.

İstatistiksel analizlerde anlamlı bulunan değişkenler incelendiğinde, Anadoluhisarı’nda mahalleliyi en çok kendisini orali hissetmesinin hoşnut ettiği anlaşılmaktadır. En büyük hoşnutsuzluk sebebi olarak da belediye hizmetlerinin azlığı görülmektedir. Ataşehir’de ise mahalleli en çok kendini o mahalleye ait hissetmekten hoşnut olmaktadır. Hoşnutsuzluğa yol açan değişken ise orada hayatın sıkıcı olması şeklinde ifade edilmiştir.

- Anadoluhisarı için yapılan lojistik regresyonda, regresyon denkleminde giren değişkenler frekanslarına bakılarak incelendiğinde, “Belediye çok az hizmet

veriyor” sorusuna katılımcılardan % 58 oranında doğru cevabı alındığı görülmüştür, yani katılımcıların yarısından fazlası belediye hizmetlerini az bulmaktadır. Aynı değişken Ataşehir için % 70 oranında doğru değil şeklinde cevaplandırılmıştır. Buna bağlı olarak, modern mahallelerde belediye hizmetlerinden hoşnutluğun daha yüksek olduğu söylenebilir. Regresyon deklemine giren ikinci değişken olan “Kendimi buralı hissediyorum” sorusuna ise Anadoluhisarı’nda % 54.5 oranında doğru cevabı verilmiştir. Aynı oran Ataşehir’de % 52 de kalmaktadır. Kullanıcıların kendilerini orali hissetmeleri konusunda geleneksel ve modern mahallede anlamlı bir fark görülmediği söylenebilir.

- Ataşehir için yapılan regresyonda, regresyon denklemine giren değişkenlerden “Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum” sorusuna Ataşehir’de doğru ve doğru değil cevapları % 37 ve % 38 oranlarıyla aynıya yakın bir sonuç vermişlerdir. Aynı soru Anadoluhisarı’nda % 46 oranında doğru şeklinde cevaplandırılmıştır. Geleneksel mahallenin kullanıcılarının kendilerini daha fazla oraya ait hissetmelerine karşın modern mahallenin kullanıcıları henüz oraya aidiyetlerinden emin görünmemektedirler. Ataşehir’de regresyon denklemine giren ikinci belirleyici değişken olan “Burada hayat sıkıcı” sorusu % 43 oranında doğru değil cevabı almıştır. Anadoluhisarı’nda ise doğru değil cevabı % 49 oranındadır. Modern mahallenin, kullanıcılarını geleneksel mahalleden daha fazla hoşnut etmediği anlaşılmaktadır.
- Faktör analizi ile verilerin arasındaki ilişkilere dayanılarak, verileri daha anlamlı ve özetlenmiş biçimde görebilmek mümkün olmuştur. Lojistik regresyon sonucuyla ise hoşnut olmak ve olmamak olasılığına göre bireyleri ayırmak mümkün olmuştur.
- Anadoluhisarı ve Ataşehir’den alınan verilere birlikte faktör analizi yapıldığında toplam varyansın yarısına yakın bir bölümünü açıklayan değişkenleri kapsayan birinci faktör, yani genel faktör, içinde yer alan değişkenlerden “mahallenin çok sessiz ve sakin oluşu” değişkeni, iki mahalle için birlikte regresyon yapıldığında regresyon formülüne giren

değişkenlerden biri olmuştur. Bu da iki alanın birlikte değerlendirilmesi durumunda hoşnutluğa etki etmektedir. Bu değişkene göre geleceğe yönelik tahminler yapılabilir. Örneğin, sessizlik ve sükunetin genel olarak hoşnutluk artırıcı bir özellik olduğu söylenebilir.

- Lojistik regresyon sınıflandırma tablolarına göre her üç (3) analizde de; yani iki mahalle bir arada, Anadoluhisarı ve Ataşehir ayrı ayrı olmak üzere yapılan analizlerde, denekler % 96 ve üzerinde doğru tahmin edilmişlerdir. Bu değerlere bakılarak seçilen regresyon modellerinin başarılı ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir.
- Lojistik regresyon sınıflandırma tablosu yardımıyla, elde edilen regresyon denklemine göre hoşnutluk durumu yanlış tahmin edilen denekler saptanmıştır. Bu durum şöyle açıklanabilir: Bu denekler regresyon denklemine göre hoşnut olması gerekirken hoşnut olmadığını veya aslında hoşnut olmadığı halde hoşnut olduğunu söyleyen deneklerdir. Bu durum bireylerin mahallelerine ait pek çok değişkeni kötü diye nitelendirmelerine rağmen, sonuçta o mahallede yaşıyor olmaktan hoşnut olduğunu söylemesi ile ortaya çıkmaktadır. Yani birey o yerde yaşamak istemediği halde mecburiyetten veya başka bir seçenek bulamaması gibi sebeplerle orada yaşamaktan hoşnutmuş gibi davranmaktadır. Bunun tersi durumlarda vardır. Lojistik regresyon bu gibi gruplandırmaları yapabilme olanağı vermektedir.

8. SONUÇLAR

Bu doktora çalışması kapsamında, İstanbul'un Anadolu Yakası'ndan seçilen iki ilçenin, iki mahallesinde, mahalle yaşamından hoşnutluğa etki eden faktörler farklı analiz yöntemleri ile araştırılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar şunlardır:

- İlk yıllarında olduğumuz yeni bin yılda, tüm dünyada olduğu gibi bizde de değişmekte olan yaşam şartları ve bireylerin tercihleri kentsel mekanlarda ilişkilerin yeniden gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Yakın bir gelecekte, yaşam çevreleri kentlileri hoşnut etmeyecek ve giderek artan sorunlara sebep olacaktır. Hoşnutluk, yalnızca yaşam kalitesi çalışmalarında değil, konut, mahalle ve toplumdan hoşnutluk konularında da bir ölçme aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Hoşnutluk, sosyal, fiziksel, kültürel ve en önemlisi kişisel boyutları olan bir kavramdır. Mahalleden hoşnutluğun ölçülmesinde başvurulacak en doğru yöntem, gidip mahalleliye “mahallenden hoşnut musun?” diye sormaktır. Söz konusu olan mahallede hoşnutluk arttırılmak isteniyorsa hangi faktörlerin hoşnutluğu etkilediği araştırılmalıdır.

- Mahallesinden hoşnut olmayan birey yer değiştirmeyi düşünebilir. Yani, yaşanan yerden hoşnutluk / hoşnutsuzluk göç kararları açısından da kritik bir belirleyici olarak kendisini göstermektedir.

- Planlama boyutunda hoşnutluk, kullanıcı istekleri gözününe alınarak, kentsel yaşamın daha yaşanabilir (livable), daha sürdürülebilir (sustainable) ve kullanıcıları tatmin edecek (user satisfaction) biçimde tasarlanması amacıyla başvurulabilecek bir araçtır.

- Planlama yaşamın bütün alanlarıyla ilgilidir. Bu yüzden planlama denilen kavramın, toplumla olan ilişkilerinde doğru düzlemleri yakalamak gerekmektedir. Mahalle ölçeği de kendi içinde önemli bir düzlemdir.

• Bu araştırmada, biri modern diğeri geleneksel olmak üzere iki noktası incelenen İstanbul, tipik bir dünya metropolü değildir. İstanbul, üreten ve önemli sosyal süreçler geçiren bir kültür merkezidir. İstanbul’da ilginç sinema, müzik gösterileri ve festivaller olmaktadır. Uluslararası kongreler ve seminerler düzenlenmektedir. İnsanların üye oldukları ikincil gruplar (klüp, dernek, sanat ve bilim toplulukları) artmaktadır. Bu durumlar kentin her noktasında aynı şekilde mi yaşanmaktadır ve bireyleri hoşnut etmektedir? Hangi noktalar daha hoşnut bireylerin bulunduğu noktalardır? Bu noktaların bulunup çıkarılmasında bu tarz çalışmaların büyük yararı olacaktır. Literatürden, bu tarz çalışmaların gelişmiş dünyada ne kadar ilerlediğini anlayabiliyoruz. Gelişmekte olan dünyadaki mahallelilerin tercihlerini ve hoşnutluğunu anoloji ile tahmin edip açıklayamayız. Aslında dünyanın neresinde olursa olsun, kentler gelişip değiştikçe, aynı kentte, aynı mahallede hoşnutluğun değişik zamanlarda, analiz edilmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle hoşnutluk sürekli analiz edilmesi gereken bir konudur. Bu doktora çalışmasında da daha önce benzer bir çalışmaya konu olmuş olan Anadoluhisarı ve son on yılda İstanbul’un Anadolu Yakasında oluşan Ataşehir, kendi içsellikleri ile aynı zaman diliminde ele alınıp yorumlanmıştır.

• Böyle çalışmalarla, kentin her yerine uygulanabilecek “Standart Tarife”den kaçınılmış olunur. Bu metodoloji ile İstanbul’da her mahallede benzer çalışmalar yapılabilir. Böylelikle o yerde yaşayan bireylerin hoşnutluk öncelikleri belirlenmiş olur ve planlamada optimalliğe yaklaşılabılır ve hatta ulaşılabilir. Yani Anadoluhisarı’nda “belediye hizmetlerinin yetersizliği”nin, Ataşehirde ise “hayatın sıkıcı oluşu”nun hoşnutluğu olumsuz etkileyişinin bu metodoloji ile ortaya çıkarılması gibi. Aynı şekilde, tezde kullanılan her türlü istatistiksel metodoloji ile, her iki mahallede de hoşnutluk arttırıcı değişken olarak “sessizlik ve sükunet” değişkeninin bulunması gibi.

• Ataşehir’de “hayatın sıkıcı olması” sonucu, Szalai’nin 1980’de söylediği gibi “yaşam kalitesi göstergeleri bazı sosyal göstergelerin tam tersi olabilir” ifadesini istatistiksel olarak doğrulamaktadır.

- Maranz ve Rodgers'ın 1974 bulguları ile ortaya koydukları, bir yerde geçen yaşam süresinin hoşnutluk üzerindeki olumlu etkisi, bu çalışmada istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.
- Galster ve Hesser'in 1981 bulgularından olan eğitim düzeyi arttıkça hoşnutluğun artacağı bulgusu da bu çalışmada istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.
- Williams'ın 2001 çalışmasında söylediği gibi, mekanlar arası eşitsizlikler arttıkça, kent içi karşılaştırmalı araştırmaların gereği de giderek artmaktadır.
- Bu çalışma ile iki esas konu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Birincisi: Katılımcıların sosyo demografik değişkenlerinin mahalleden hoşnutlukta ne kadar önemli olduğunu anlamak. Örneğin, bireylerin genç veya yaşlı oluşundan, işlerinin mahallede olup olmayışından, aynı evde yaşayan insan sayısının hoşnutluğa etkisi olup olmadığını anlamak. İkincisi: Katılımcıların ifadeleriyle, mahallenin hangi özelliklerinin mahalleden hoşnutluğu en belirleyici özellikler olduğunu anlamak. Mahalleye aitlik ve topluluk ruhunun mu, mahallenin sessiz sakin oluşu ve mahalle çevresinin fiziksel özelliklerinin mi daha önemli belirleyiciler olduğunu anlamak. Mahalleden hoşnutluk konusunda, sosyo demografik göstergelere fazla güvenmemek gerektiğini bu tez göstermiştir. Algılanan mahalle özelliklerinin, mahalleden hoşnutluğu belirlemede, kişisel değişkenlerden ve konuta ait değişkenlerden daha doğru yol göstericiler oldukları görülmüştür.
- Bireylerin içinde bulundukları toplumdan ve mekandan hoşnutlukları hep beslenip büyütülmesi gereken bir konudur ve yalnızca araştırmacılar için değil plancılar için de önemlidir. Ulaşılan hoşnutluk dereceleri, programların başarısının da göstergesi olarak değerlendirilmelidir.

7.1. Öneriler

Çoklu değişkenlerle hoşnutluk ölçme çalışmalarında Likert-tipi ölçekler kullanıldığından farklı kültürlerde ve hatta aynı kültürde farklı zamanlarda farklı sonuçlar alınabilmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yaşamın hızlı bir değişim içinde olduğu gözününde tutulursa, hoşnutluk çalışmaları periyodik ve

sürekliği olması gereken çalışmalardır. Böyle çalışmalar bütün ilçelerde yapılmalı ve aynı yerlerde belli aralıklarla tekrarlanmalıdır.

Devletin kendi kurumları tarafından yapılan araştırma, inceleme, sayım ve istatistikler bu tür çalışmalar için gerekli verileri sağlayamamaktadır. Mahalle ölçeğinde veri toplamak ancak kişisel girişimlerle mümkün olmakta ve çok güç olmaktadır. Bu tür çalışmalar için gerekli verilere araştırmacıların kolay ulaşabilmesi için ve çalışmaları özendirici olacağı için araştırmacılara ekonomik destek sağlanmasında yarar vardır.

Bugünün entegrasyon dünyasında, yaşanan çevreden hoşnutluğun tanımlanması dinamik bir problem olarak görülmekte ve stratejik bir planlama ve stratejik bir kentsel idare gerektirmektedir. Zaten zorlayıcı veya sınırlı olan kaynakların bir yerde yaşayanların beklenti ve önceliklerini karşılayabilmesi stratejik planlama ve stratejik idareyi daha da önemli hale getirmektedir. Bireylerin hoşnutluk / hoşnutsuzluklarını gösteren tercih yapısını ortaya çıkaran bu tür çalışmalar karar mekanizmalarına girdi olabilir ve böylece yüksek kaliteli kent politikaları üretilebilir.

Hoşnutluk düzeyi, bireyin dışardan gelen etkileri algılama biçimi ile yakından ilgilidir. Bireylerin yaşamlarından ve çevrelerinden hoşnut olduklarında daha üretken oldukları devamlı sözü edilen bir konudur. Bu, plancılarının ve politikaları üretenlerin de çok önem vermesi gereken bir konu olmalıdır.

Yerel yönetimlerin de ilgi alanına giren bu tarz çalışmaların daha fazlaştırılması ve halk ile paylaşılması gerektiği düşünülmektedir. Böylece halk, yaşadıkları yerde nelerin iyileştiğini veya kötüleştiğini izleyebilecektir. Bunun, planlamaya halkın katılımını sağlamak açısından faydası olacaktır. Katılımcılık dediğimiz demokratik gelişim, halkın kendi yaşam çevresinin belirlenmesinde söz sahibi olabildiği zaman gerçekleşmiş olur.

Bu tezin bulguları hem kent araştırmacılarına ve hem de kent politikalarını yapanlara veri sağlayabilir ve hatta her ikisinin arasında etkileşime sebep olabilir.

KAYNAKLAR

- Adams, J. S.**, 1984. The meaning of housing in America. *Annals of the Association of American Geographers*. 74(4): 515-526.
- Adelman, I. and Morris, C.T.**, 1967. *Society Politics and Economic Development. A Quantitative Approach*, John Hopkins, Baltimore.
- Akgül, A.**, 1997. *Tıbbi Araştırmalarda İstatistiksel Analiz Teknikleri, Faktör Analizi, Kanonik Korelasyon analizi*, Ankara.
- Amerigo, M. and Aragonés, J.I.**, 1990. Residential satisfaction in council housing. *Journal of Environmental Psychology*, 10:313-325.
- Andrews, F. M.**, 1980. *Comparative studies of life quality: comments on the current state of the art and some issues for future research*. London. Sage Publications.
- Andrews, F. M.**, 1991. Stability and change in levels and structure of subjective well-being: U.S.A 1972 and 1988. *social indicators research*. 25: 1-30.
- Andrews, F. M. and Whitney, S. B.**, 1976. *Social Indicators of Well-Being Americans' Perception of Life Quality*, Plenum Press, New York and London.
- Appleyard, D.**, 1981. *Livable Streets*. Los Angeles: University of California Press.
- Atalık, G. and Levent, T. B.**, 1996. The regional dimension of environmental policies in developing areas, The 36th. European regional Science association (ERSA) Congress, Zurich, Switzerland, August 26-30.
- Atalık, G. and Türksever Evcil, N.**, 1999. Possibilities and limitations for the measurement of the quality of life in urban areas, The 39th. European

Regional Science Association (ERSA) Congress, Dublin, Ireland, August 23-27.

Banarjee, T., 1996. Role of Indicators in monitoring Growing Urban Regions. *Journal of The American Planning Association*, 2: 222-235.

Baş, T., 2001. Anket, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Başarır, G., 1990. Çok Değişkenli Verilerde Ayrımsama Sorunu ve Lojistik Regresyon Analizi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

Brower, S., 1996. Good Neighborhoods. Westpoint, CT: Praeger.

Brown, L.A., and More, E.G., 1970. The intra-urban migration process. A perspective. *Geografiska Annaler. Series B* 53: 1-13.

Calvin, P., 2002. Factor Analysis, Department of Psychology Research Design and Data Analysis, University of Nebraska, Lincoln.

Campbell, A., Converse, P.E. and Rogers, W., 1976. The Quality of American Life: Perception, Evaluations and Satisfaction. Russell Sage Publication, New York.

Casey, E., 1997. The Fate of a Place: A Philosophical History. Berkeley, CA: University of California Press.

Chaskin, R. J., 1998. *Journal of Planning Literature*, Vol.13, No.1, Sage Publications, Inc.

Connerly, C.E. and Marans R.W., 1985, "Comparing Two Global Measures of Perceived Neighborhood Quality" *Social Indicators Research* 17: 29-27

Crane, J., 1991. The epidemic theory of ghettos and neighborhood effects on dropping-out and teenage child bearing, *American Journal of Sociology*, 96: 1226 - 1259

Crosby, P.B., 1996. Quality is still Free, New York, Mc Graw hill.

Cutter, S. L., 1985. Rating Places: A Geographer's View on Quality of Life, Association of American Geographers/ Library of Congress. Resource Publication in Geography, Washington D.C. 7-20.

- Dahmann, D.C.**, 1985, Assessment of Neighborhood Quality in Metropolitan America. Urban Affairs Quarterly 20(4): 511-535
- Dean, J. and Hastings, A.**, 2000. Challenging images? Housing Estates, Stigma and Regeneration. Bristol: The Policy Press.
- Deming, W.E.**,1986. Out of the Crisis, CUP, Cambridge.
- Diener, E. and Suh, E.**, 1997. Measuring Quality of Life: economic, social and subjective indicators. Social Indicators Research. 40: 189-216
- Dissart, J.C and S.C Deller.**, 2000, "Quality of Life in the planning literature" Journal of Planning Literature 15(1): 135 – 161
- Downs, A.**, 1981. Neighborhoods and Urban Development. Washington, DC: Brookings Institution.
- Dökmeci, V., Bardo, J. and Aktaş, F.**, 1983. İstanbul'da modern ve tarihi mahallelerde kullanıcı memnuniyeti, Yapı Dergisi, 134, 53-59.
- Dökmeci, V., Yürekli, H., Çağdaş, G., Akkal, L. ve Levent, H.**, 1995. İstanbul Metropoliten Alanında Konut Niteliğinin Belirlenmesi, Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu, İTÜ, İstanbul, 5-7 Haziran, 184-191.
- Durkheim, E.**, 1964. The division of Labour in Society. Glencoe, IL: The Free Press of Glencoe.
- Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi.**, 1993. Cilt 1. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını.
- Evans, D. R.**, 1994. Enhancing quality of life in the population at large, Social Indicators Research,33, 47-88
- Evcil Türksever, N.**, 2001. Türkiye'de Büyük Şehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Denemesi, İstanbul, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Fischer, C. S.**,1982. To dwell among friends, University of Chicago Press, Chicago.

- Forrest, R.**, 2000. Does neighborhood still matter in a globalized world?. Occasional Paper Series No.5. Centre for Comparative Public Management and Social Policy, City University of Hong Kong.
- Freed, E. and Klugman, M.**, 1997. Quality Principles and Practices in Higher Education, Oryx Press.
- Freudenberg, W. R.**, 1986. The density of acquaintanceship: An overlooked variable in community research? *American Journal of Sociology* 92, 1:27-63.
- Furusest, O. and W. A. Walcott.**, 1990. Defining Quality of Life in North Carolina. *The Social Science Journal* 27: 75 – 93
- Galster, G.**, 1987. Homeowners and Neighborhood Reinvestment. Durham, NC: Duke University Press.
- Galster, G.**, 2001. On the Nature of Neighborhood. *Urban Studies*, Vol.38, No.12: 2111-2124
- Galster, G.C. and Hesser, G.W.**, 1981. Residential Satisfaction: Compositional and Contextual Correlates. *Environment and behavior* 13(6): 735-758.
- Gifford, R.**, 1994. *environmental Psychology: principles and practice*. Allyn and Bacon. Newton. Mass.
- Glass, R.**, 1948. *The social background to a plan: the study of Middlesborough*, Routledge and Kegan Paul, London
- Golab, C.**, 1982. The geography of the neighborhood, in: R. Bayer (Ed.) *Neighborhoods in Urban America*, 70-85.
- Gould, P. and White, R.**, 1974. *Mental maps*. Middlesex, UK: Penguin.
- Greenley, J. R. and Greenberg, J. S.**, 1997. Measuring quality of life. A new and practical survey instrument, *Social Work*, 3, 244-254.
- Greer, S.**, 1962. *The Emerging City: Myth and Reality*. New York:Free Press.
- Ha, M. and Weber, M. J.**, 1994. Residential quality and satisfaction: Toward developing residential quality indices, *home Economics Research Journal*, 3: 296-318.

- Hagerty, M.,** 1999. Unifying Livability and Comparison Theory: Cross- national time series analysis of life satisfaction, *Social Indicators Research*, 47: 343-356.
- Hallman, H.W.,** 1984. *Neighborhoods: Their Place in Urban Life*. Beverly hills, CA: Sage Publications.
- Headey, B.,** 1993. An economic model of subjective well-being: Integrating economic and psychological theories. *Social indicators research* 28: 97-116
- Hunter, A.,** 1974. *Symbolic Communities*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Hunter, A.,** 1979. The Urban Neighborhood: its analytical and social contexts, *Urban Affairs Quarterly*, 14: 267-288.
- Jacobs, J.,** 1961. *Death and Life of great American Cities*, Vintage, New York.
- Jenks, C. and Mayers, S.E.,** 1990. The social consequences of growing up in a poor neighborhood, in L.E. Lynn and M.G.H.Mc Geart (eds), *Inner city poverty in the United States*, National Academy Press, Washington, 68-186.
- Johnston, R. J.,** 1974. Local effects on voting at a local election, *annals, association of American geographers*, 64: 418-429.
- Juran, J. M.,** 1988. *Planning for Quality*, New York, The Free Press, Collier Mc Millan.
- Karaman, A.,** 1995. Bir yaşam kalitesi sorunu olarak toplu konut alanları tasarımı, *Yayınlanmamış ders notları*. M.S.Ü.
- Kasarda, J. D. and Janowitz, M.,** 1974. Community attachment in mass society. *American Sociological Review* 39: 328-339.
- Kearns, A. and Parkinson, M.,** 2001. The Significance of Neighborhood. *Urban Studies*, Vol.38, No.12: 2103-2110
- Keller, S.,** 1968. *The Urban Neighborhood: a sociological perspective*, New York: Random House.

- Kitagawa, E. and Tauber, K.,** 1963. The Chicago local community Fact Book, Chicago.
- Lancaster, K.,**1966. A New Approach to Consumer Theory, *Journal of Political Economy*,74: 132-157
- Lee, B. A. and Campbell, K. E.,** 1993. Neighbor networks of blacks and whites. Unpublished manuscript.
- Lee, B. A., Campbell, K. E. and Miller, O.,** 1991.racial differences in urban neighboring. *Sociological Forum* 6, 3: 525-50.
- Lee, B. A., Oropesa, R. S., Metch, B. J. and Guest, A. M.,** 1984. Testing the decline-of-community thesis: Neighborhood organizations in Seattle, 1929 and 1979. *American Journal of Sociology* 89, 5: 1161-88.
- Liu, B.C., Mulvey, T. And Hsieh, C.,** 1986. Effects of educational expenditures on regional inequality in the social quality of life, *American Journal of Economics and Sociology*, 2: 131-144.
- Lu, M.,** 1998. Analyzing migration Decisionmaking: Relationship between residential satisfaction, mobility intentions and moving behavior. *Environment and Planning A* 30: 1473-1495.
- Lu, M.,** 1999. Determinants of residential satisfaction: ordered logit vs. regression models. *Growth and Change*, 30, 2: 264-72.
- Lynch, K.,** 1960. Image of the city. Cambridge: MIT Press.
- Marans, R. W. and Rodgers, W.,** 1975. Toward Understanding of Community Satisfaction. In: Rock, V.P (Ed), *Metropolitan America in Contemporary Perspective*. Halsted, New York.
- Moe, E. O.,** 1959. Consulting with a community system: a case study. *Journal of Social Issues* 15 (2): 28-35.
- Morris, D. and Hess, K.,** 1975. Neighborhood Power. Boston, MA: Beacon Press.
- Morris, E.W. and Jakubczak, M.,**1988. Tenure-structure deficit, housing satisfaction and the propensity to move. A replication of the housing-adjustment model. *Housing and Society* 15(1): 41-55.

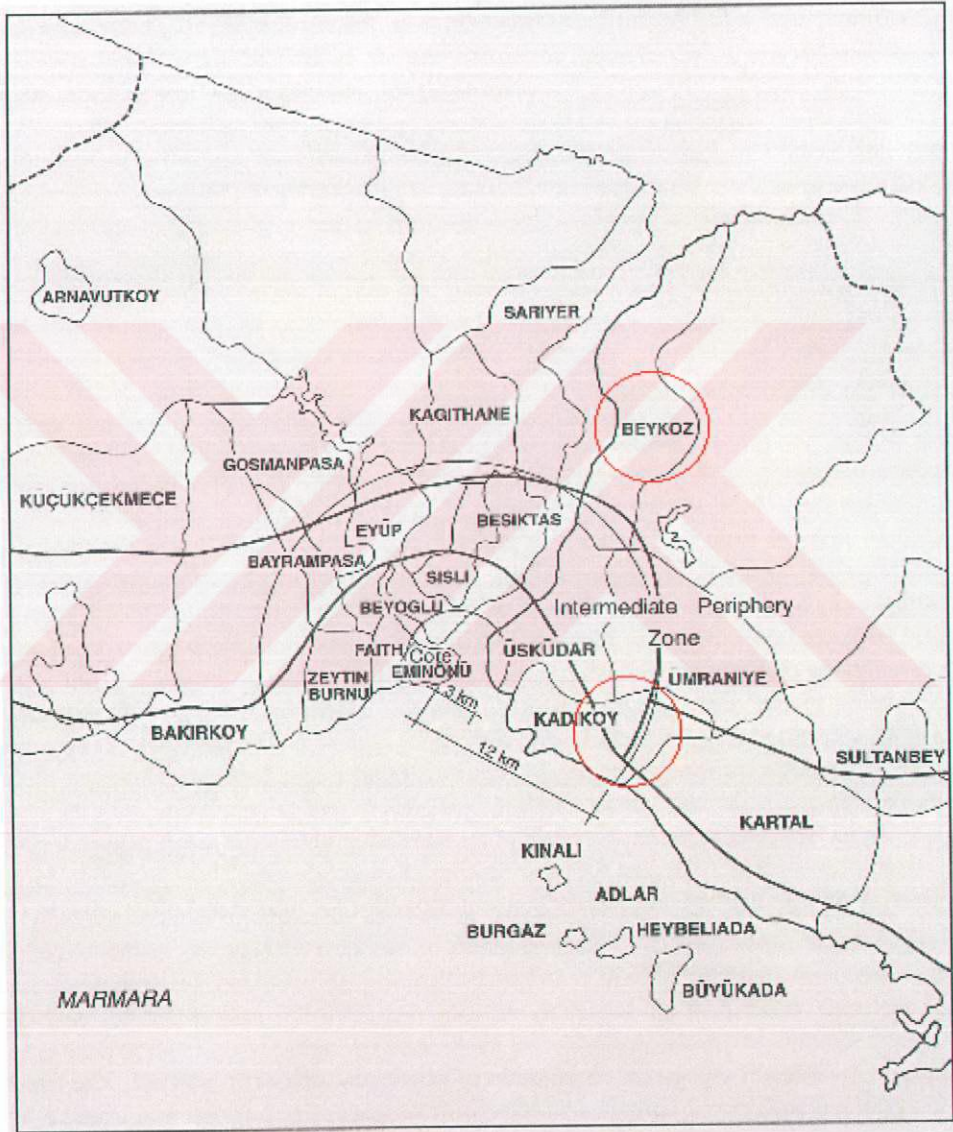
- Morris, E.W. and Winter, M., 1975.** A theory of family housing adjustment. *Journal of Marriage and the Family* 37: 79-88.
- Morris, E.W. and Winter, M., 1978.** Housing, family and society 22(3): 53-78.
- Mumford, L., 1961.** The city in history. New York: Harcourt Brace.
- Mumford, L., 1961.** The culture of cities. New York: Harcourt Brace.
- Nathan, V., 1975.** Residents' satisfaction with sites and services approach in affordable housing. *Housing and Society* 22(3): 53-78.
- Nunnally, J.C., 1978.** Psychometric Theory, 2nd. Edition, Mc Graw Hill, New York.
- Onibokun, A., 1976.** Social system correlates of residential satisfaction. *Environment and Behavior* 8 : 324 – 344.
- Özdamar, K., 1999.** Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi, Kaan Kitapevi, Eskişehir.
- Park, R.E., 1925.** The City, University of Chicago Press, Chicago.
- Pacione, M., 1986.** Quality of life in Glasgow. An applied geographical analysis, *Environment and Planning A*, 8 : 1499 – 1520.
- Protassenko, T., 1979.** Dynamics of the standard of living in St.Petersburg during five years of economic reform, *International Journal of Urban and Regional Research* 45 : 324 - 333.
- Robson, B.T., 1969.** Urban analysis, Cambridge University Press, Cambridge.
- Rodgers, W., 1979.** Residential satisfaction in relationship to size of place. Ann Arbor, MI: University of Michigan Institute for Social Research.
- Rogers, E.C. and Nikkel, S.R., 1979.** The housing satisfaction of large urban families. *Housing and Society* : 73-87.
- Rogerson, R. J., 1997.** Quality of Life In Britain, Department of Geography, University of Strathclyde, Glassgow.
- Rohe, W.M. and Basolo, V., 1997.** Long term effects of home ownership on the self-esteem, perceived control and life-satisfaction of low-income people. *Journal of the american Planning association* 60(2) :173-184.

- Rohe, W. M and Stegman, M. A.,** 1994. The effects of homeownership on the self-esteem, perceived
- Romney, D.M. Brown, R.I. and Fry, P.S.,** 1994. Improving the quality of life: Prescriptions for change. *Social Indicators Research* 33: 237-272.
- Rossi, P.H.,** 1955. Why families move. Glenco IL: The Free Press
- Schoenberg, S.** 1979 Criteria for the evaluation of Neighborhood viability in working class and low income areas in core cities, *Social Problems*,27: 69-85.
- Shye, S.,** 1989. The systematic life quality model: A basis for urban renewal evaluation. *Social Indicators Research* 21: 343-378.
- Simmel, G.,** 1950. The metropolis and mental life. Glencoe, IL: The Free Press of Glencoe
- Sirgy, M.J.** 1986 A quality of life theory derived from Maslow's developmental perspective, *American journal of Economics and Sociology*, 3: 329-342.
- Sprout, H. and Sprout, M.,** 1965. The Ecological perspective on human affairs, Princeton University Press, New Jersey.
- Suttles, G.,** 1968. The social order of the slum. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Suttles, G.** 1972 *The Social Construction of Communities*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Smith, C. J.,** 1980. Neighborhood effects on mental health, in D.T.Herbert and R.J.Johnston (eds), *Geography and the urban environment*, 3:363- 415. John Wiley, Chichester,
- Stein, C.,** 1957. *Towards new towns for America*. Cambridge, MA: MIT Press
- Szalai, A.,** 1980. *The meaning of comparative research on the quality of life*. London. Sage Publications.
- Szsalai, A. and Andrews, F. M .,** 1980, *The Quality of Life: Comparitive Studies*. London : Sage Publications.

- Tatoğlu, E. ve diğ.,** 2002. Resident attitude toward tourism impacts: The case of Kuşadası in Turkey, *International Journal of Hospitality and Tourism Administration*, 3(3), The Haworth Press.
- Tahlin, M.,** 1990, "Politics, Dynamics and Individualism- the Sweedish Approach to Level of Living Research" *Social Indicators Research* 22: 155-180.
- Temkin, K. and Rohe, W.,** 1996. Neighborhood change and urban policy. *Journal of Planning Education and Research*, 15:159-170.
- Townshend, I.J.,** 2001. The contribution of social and experiential community structures to the intra-urban ecology of well-being. *Canadian Journal of Urban Research*, 10(2): 175-216.
- Türksever, N.E. and G. Atalık.,** 2000. "Possibilities and Limitations for the Measurement of the Quality of Life Index in Urban Areas", *Social Indicators Research* 53: 163-187.
- Türkoğlu, H. D.,** 1997. Residents' satisfaction of housing environments: the case of İstanbul, Turkey, *Landscape and Urban Planning*, 39:55 – 67.
- Ülengin, B., Ülengin, F. and Güvenç, Ü.,** 2002. Living environment preferences of the inhabitants of İstanbul: A modified hierarchical information integration model, *Social Indicators Research* 57: 13-41.
- Veenhoven, R.,** 2000. The four qualities of life, *Journal of Happiness Studies* 1: 1 – 39
- Wagner, S.,** 1995. Cities that satisfy, *American Demographics*, 9: 18 – 21.
- Warren, D.** (1981) *Helping Networks*. South Bend, IN: Notre Dame University Press.
- Weidemann, S. and Anderson, J.R.,** 1985. A conceptual framework for residential satisfaction. In *Home environment*, edited by I. Altman and C.H. Werner. New York: Plenum Press.
- Wellman, B.,** 1979. The community question: The intimate networks of East Yonkers. *American Journal of Sociology* 84, 5: 1201-31.

- Wellman, B. and Wortley, S.,** 1990. Different strokes from different folks: Community ties and social support. *American Journal of Sociology* 96, 3: 558-88.
- Williams, A. M. ve diğ.,** 2001. Quality of life in Saskatoon: Achieving a healthy, sustainable community. *Canadian Journal of Urban Research*, 10(2):237-259.
- Wilkenson, K.P.,** 1989. The Future for Community Development, in J.A. Christensen and J.W. Robinson (eds), *Community Development in Perspective*, Iowa State Press, Ames, 337.
- Wirth, L.,** 1938. Urbanism as a way of life. *American Journal of Sociology* 44: 3-24.
- Wolpert, J.,** 1966. Migration as an adjustment to environmental stress. *Journal of Social Issues*. 22: 91-102.

Ek A1 : Anket yapılan ilçeler

Ek A2 : Birinci örnek alan Anadoluhisarı

Ek B : Anket formu

Bu anket İstanbul Teknik Üniversitesi Şehir planlama Bölümünde yapılmakta olan, eski ve yeni çevrede yaşayan insanların hoşnutluk derecelerinin incelenmesine yönelik bir doktora tezinde kullanılacaktır. Sonuçlar başka hiçbir amaca yönelik kullanılmayacaktır. Yardımlarınız için teşekkür ederiz. Saygılarımızla.

Anketin yapıldığı mahalle:

Anketörün adı:

Aşağıdaki cevaplardan sizce doğru olanı işaretleyiniz.

1.Bu mahallede gerçek dost bulmak zor

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

2.Bu mahalle çok sessiz ve sakin.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

3.Burada pek çok kişi size iyi davrandıklarını zannediyorlar

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

4.Burada aileler çocuklarının sizi rahatsız etmesine izin vermez.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

5.Burada herkes size karşı kibar ve iltifatkardır.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

6.Okullarınız öğrencileri üniversite için iyi hazırlıyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

7.Burada herkes sizden istifade etmek istiyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

8.İnsanlar camiden çıktıktan sonra kardeşliği unutuyorlar.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

9.Bu toplulukta önderlik edecek kimse yok

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

10.Burada herkesten farklı olursanız sizinle alay ederler.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

11.Burada çok az kişinin yeterli geliri var.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

12.Buranın belediyesi kendi keyfince burayı idare ediyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

13.Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

14.Buradaki insanlar çok cimri.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

15.Burada kendinizi kabul ettirebilmemiz için çok para sarfetmemiz gerekiyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

16.Herkes burada kendi işine bakar.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

17.Herkes burada birbirini tenkit ediyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

18.Burada kimse çevrenin görünümüne aldırıyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

19.Çocuklar gözden uzak olsunlar da ne yaparlarsa yapsınlar.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

20.Belediye çok az hizmet veriyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

21.Ben kendimi buralı hissediyorum.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

22.Burasi beni yeteri kadar oyalamıyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

23.Evim ihtiyaçlarıma kafi geliyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

24.Bu ev daha önce oturduklarımdan daha iyi.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

25.Buradaki binalar daha önce oturduğum yerdeki kadar güzel değil.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

26.Buradaki iş imkanı diğer yerlerdeki gibi.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

27.Burada hayat sıkıcı.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

28.Başka bir mahallede yaşamak isterdim.Burası bana uygun değil.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

29.Bu mahalleyi çok güzel buluyorum.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

30.Burası yaşamak için çok iyi bir yer.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

31.Yeşil alanlar burayı içinde yaşanacak güzel bir yer yapıyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

32.Yakın çevremde daha çok komşum olsun isterdim. Burada komşular çok uzak.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

33.Buradaki yaşam standardı ulusal şartlardan çok etkileniyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

34.Ulusal ekonomik problemler buradaki yaşam kalitesini etkiliyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

35.Diğer mahallelere nazaran burada mükemmel alış-veriş tesisleri var.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

36.Buradaki evlerin kalitesi İstanbul'daki evler gibi.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

37.Sağlık tesisleri diğer mahallelerdeki kadar iyi.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

38.Buradaki hastaneler her çeşit sağlık bakımı sağlarlar.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

39.Eski ve yeni mahallelerdeki yaşam kalitesi aynı.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

40.Buradaki kamu tesisleri çok bakımlıdır (ptt, okul, v.b.)

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

41.Buradaki sosyal hizmetler İstanbul'un ortalaması seviyesindedir.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

42.Belediye bu mahalle ile ilgilenmiyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

43.Bu imkanlar içinde buradaki hayat diğer mahallelerden daha hızlı gelişmeye devam etmektedir.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

44.Diğer mahallelere nazaran burada daha az suç işleniyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

45.Çocuklarımız yetiştiğinde kendilerine bu mahallede ev bulamayacaklar.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

46.Gelecekte herkes için yeteri kadar iş imkanı olacak.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

47.Buradaki idareciler sizin fikrinizi dinler.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

48.Halkın fikrini kimse almıyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

49.Bu mahallede bekara ev kiralanmaz.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

50.Bu mahallede yaşlılara gerektiği gibi bakılıyor.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

51.Bu mahallede çoğunluk evini zamanında badana yaptırmaz.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

52.Bu mahallede çoğunluk bahçesine bakmaz.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

53.Burayı akrabalara yakın olduğu için beğeniyorum.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

54.Burayı iyi aileler oturduğu için beğeniyorum.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

55.Buraya dışarıdan gelenler aradıkları adresi kolaylıkla bulurlar.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

56.Burada binalar çok sıkışık.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

57.Burada çoğunluk birbirinin özel hayatı ile ilgilenir.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

58.Çevrede görüşülecek doğru dürüst komşu yok.

Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

59.Genel olarak mahallemden memnunum.

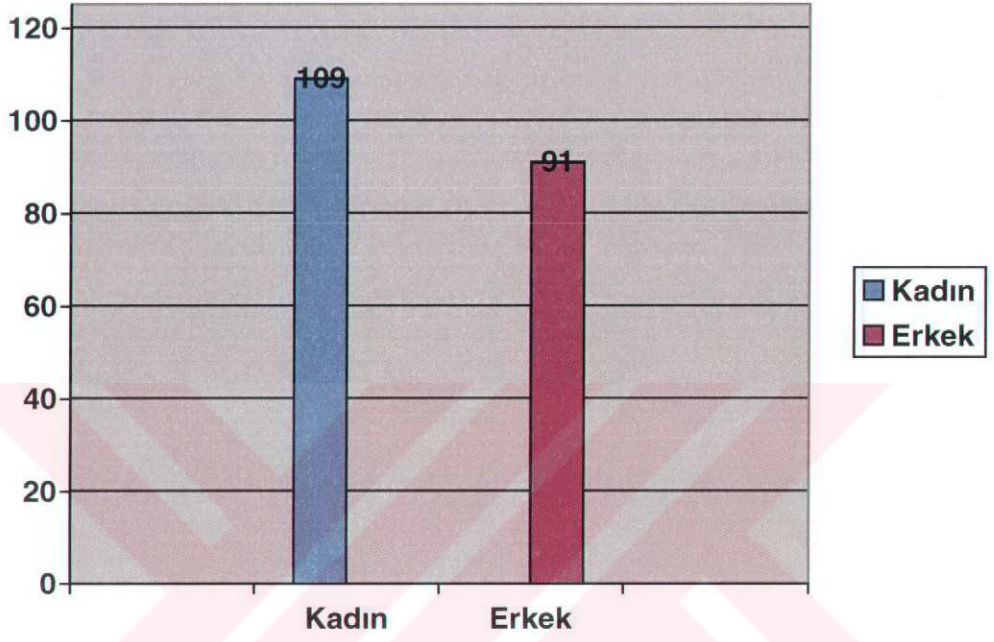
Çok doğru Doğru Kararsız Doğru değil Hiç doğru değil

Kişisel Bilgi formu:

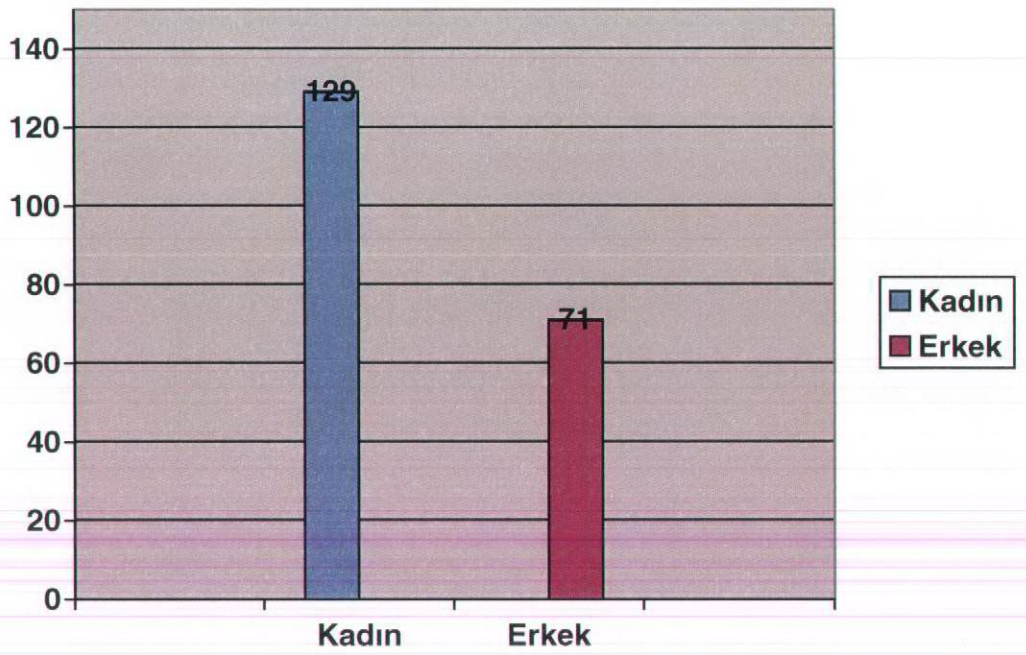
- 60.Yaş: < 20 1 30-44 3 65< 5
20-29 2 45-65 4
- 61.Cinsiyet: Erkek 1 Kadın 2
- 62.Medeni hali: Evli 1 Bekar 2 Dul veya boşanmış 3
- 63.Evdeki insan sayısı: 1 2 3 4 5 6 7 ve sonrası
- 64.İstanbul'da mı doğdunuz? Evet 1 Hayır 2
- 65.İşiniz nedir?
- 66.İşin türü: Profesyonel 1 Memur 3 Düz işçi 5
İdareci 2 Kalifiye işçi 4 Diğer 6
- 67.İşiniz mahallede mi? Evet 1 Hayır 2
- 68.Eşinizin işi nedir?
- 69.İşin türü: Profesyonel 1 Memur 3 Düz işçi 5
İdareci 2 Kalifiye işçi 4 Diğer 6
70. Eşinizin işi mahallede mi? Evet 1 Hayır 2
- 71.Eğitim dereceniz? Eşinizin eğitim derecesi?
- 72.Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz?
- 73.İstanbul'a nereden geldiniz?
- 74.Bu mahallede kaç yıldır yaşıyorsunuz?
- 75.Buraya hangi mahalleden geldiniz?
- 76.Herhangi bir sosyal klübe bağlı mısınız? Evet 1 Hayır 2
- 77.Bu sosyal klüpte herhangi bir göreviniz var mı? Evet 1 Hayır 2

Ek C1 : Betimsel Analizler

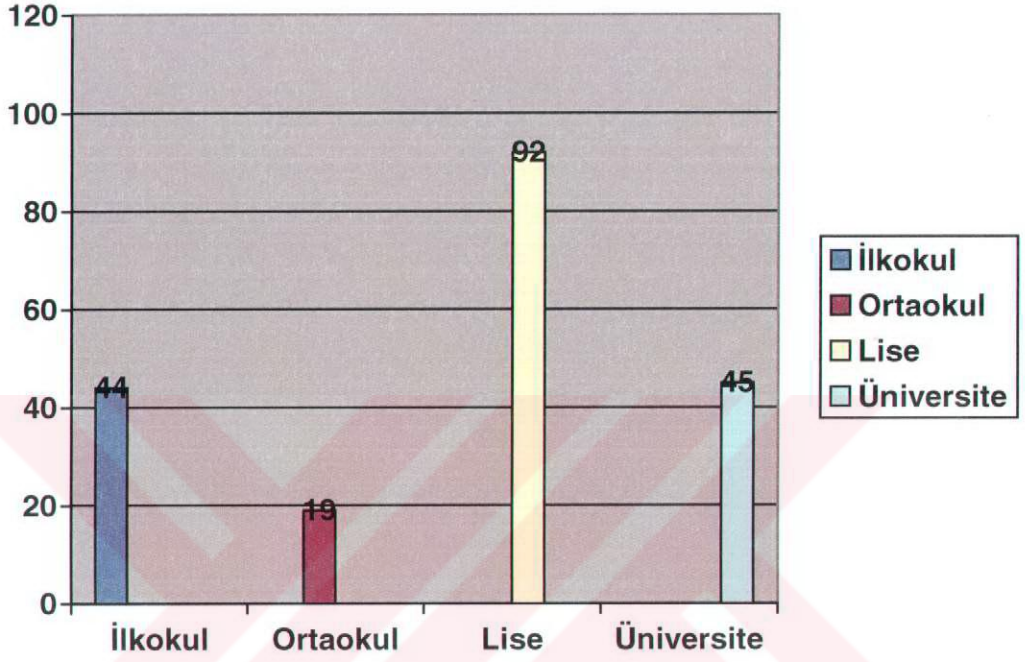
Cinsiyet (ANADOLUHİSARI)

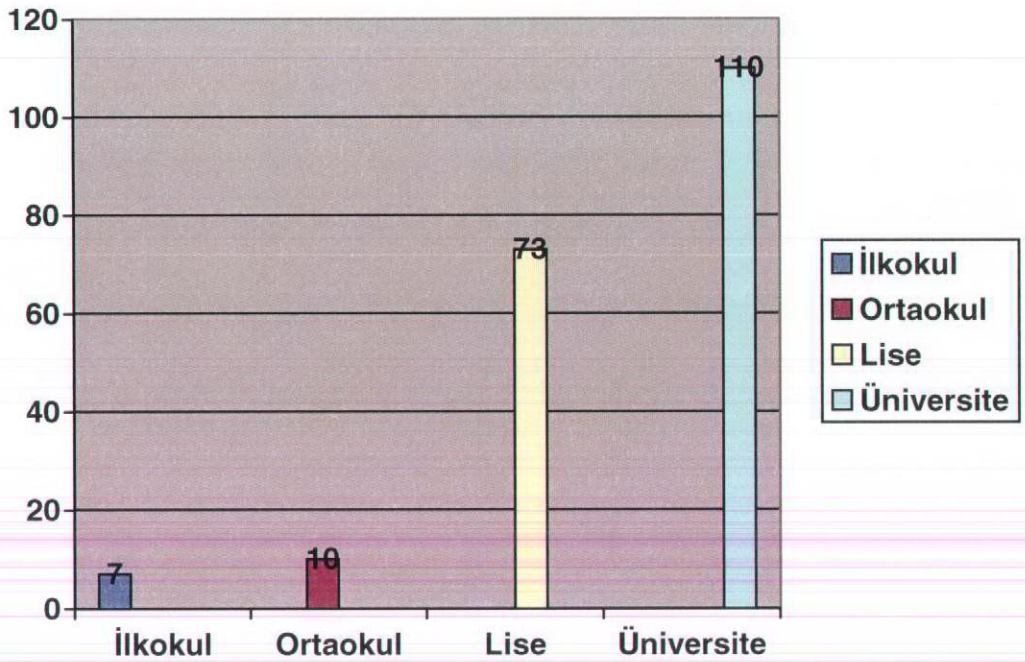
Cinsiyet (ATAŞEHİR)

Eğitim Durumu (ANADOLUHİSARI)

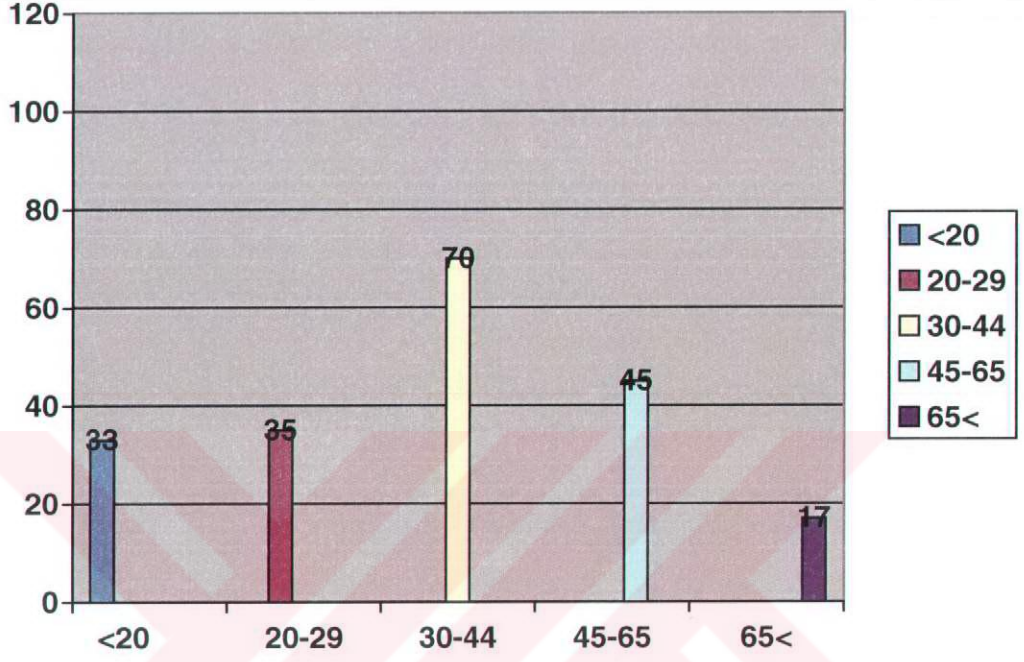

Eğitim Durumu (ATAŞEHİR)

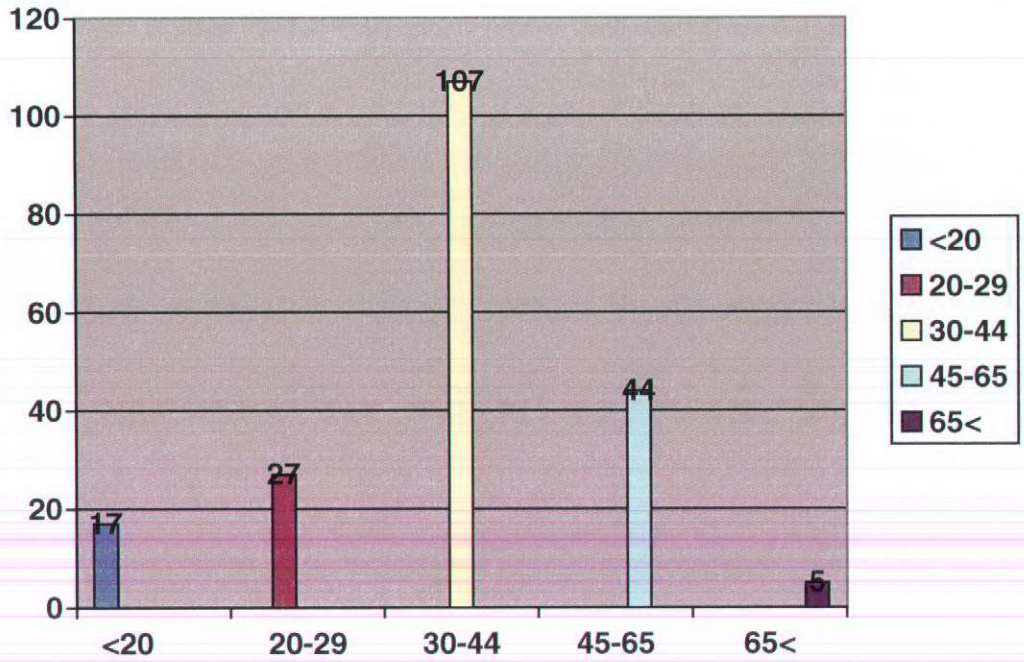

Ek C3: Betimsel Analizler

Yaş Grupları (ANADOLUHİSARI)

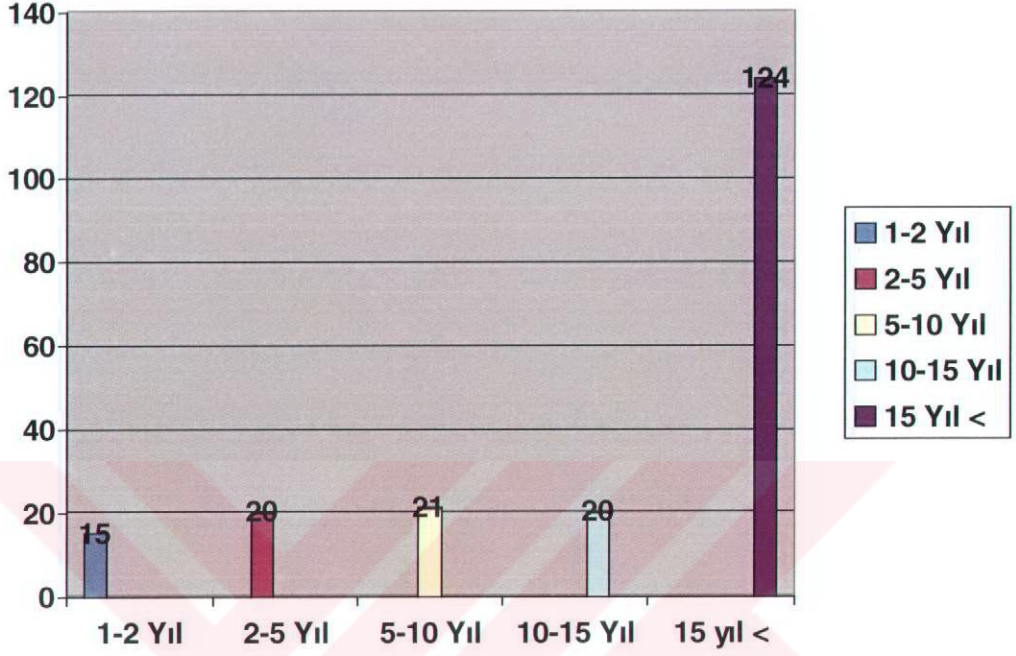

Yaş Grupları (ATAŞEHİR)

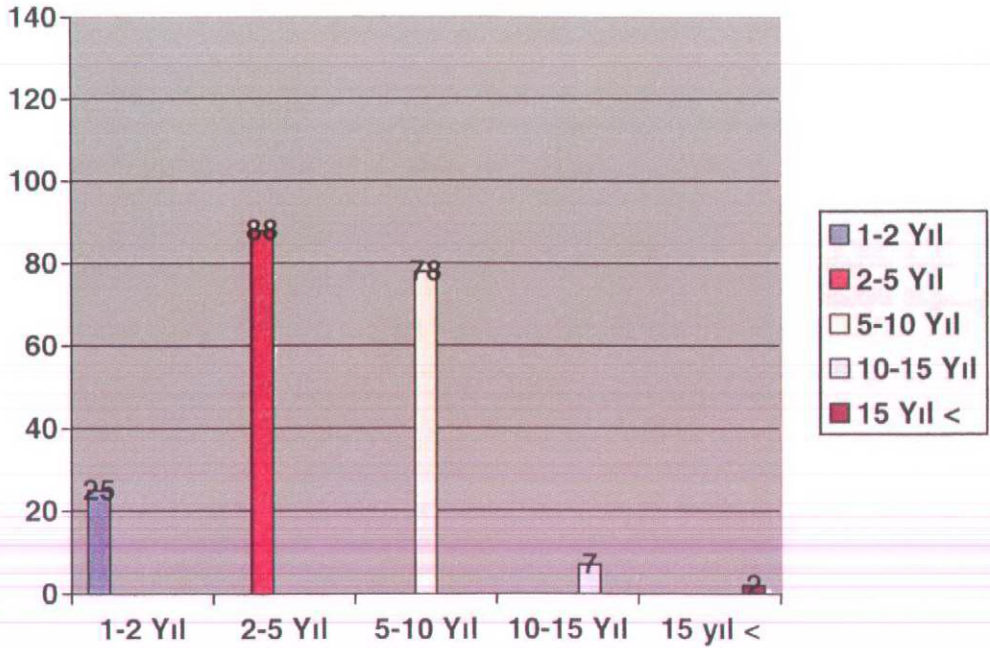

Ek C4: Betimsel Analizler

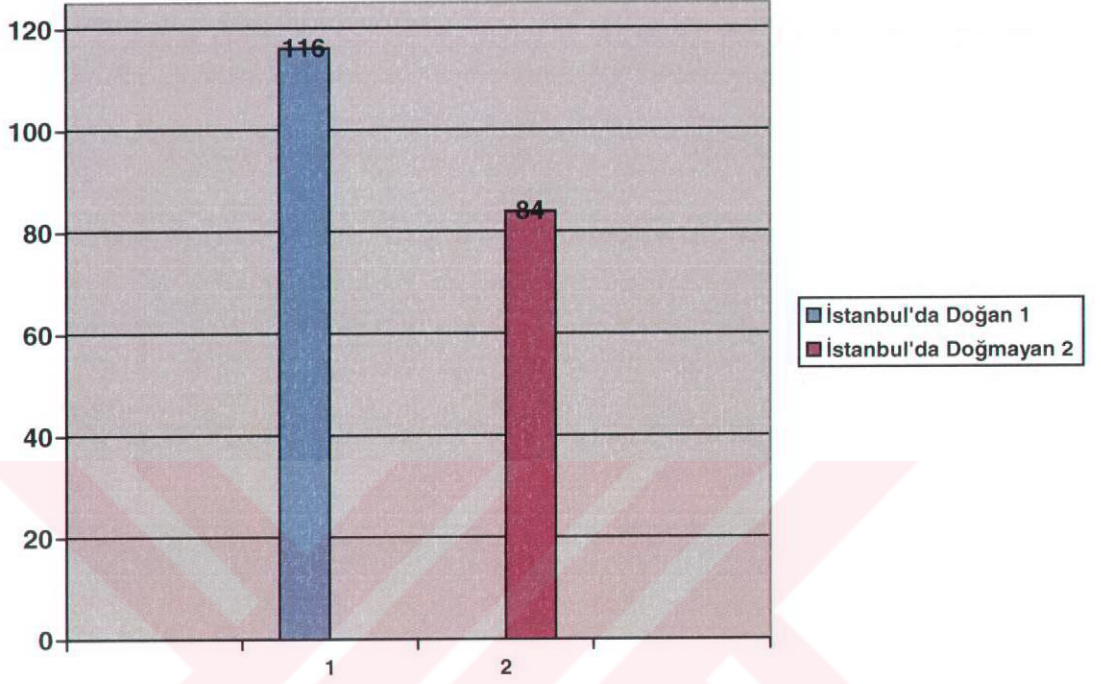
Yaşam Süresi (ANADOLUHİSARI)

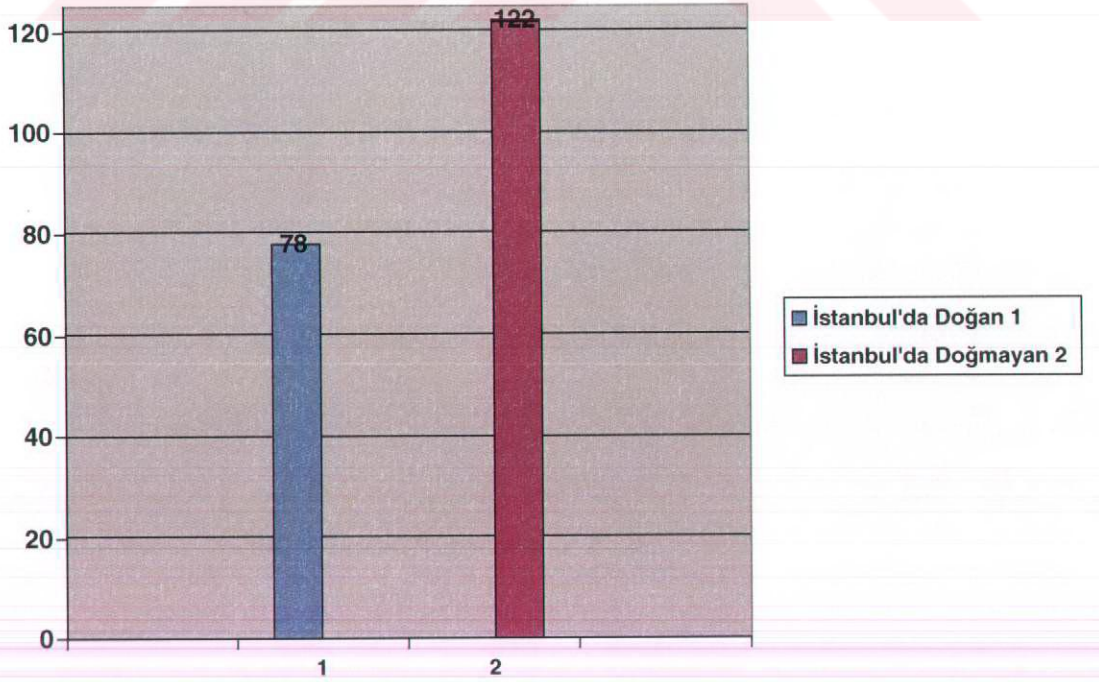
Yaşam Süresi (ATAŞEHİR)

İstanbulda doğanlar/doğmayanlar (ANADOLUHİSARI)

İstanbul'da doğanlar/doğmayanlar (ATAŞEHİR)

ÖZGEÇMİŞ

E. Ümran Ataç Topçu, 11.03.1953 tarihinde Zonguldak'ta doğdu. T.E.D Zonguldak Koleji'ni birincilikle bitirdi (1971). Yüksek Lisans derecesini İ.D.G.S.A Yüksek Mimarlık Bölümü'nden aldı (1977). 1977 – 1982 arasında İ.D.G.S.A Mimarlık Yüksek Okulu Şehircilik Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalıştı. “Planlamaya Çevreselci Yaklaşım” başlıklı doktorasını tez aşamasında bırakarak Londra'ya gitti. 1982 – 1983 yıllarında Londra'da C.I.E Consulting Engineers'da tasarımcı mimar olarak çalıştı. 1983 – 1995 yılları arasında Riyad'da yaşadı. Riyad'da bulunduğu yıllar içinde serbest mimar olarak çalıştı. Ayrıca Al Manahil Center ve Al Nahda Philanthropic Society'de Mimarlık ve İç Mimarlık dersleri verdi. Al Khaligia Society for Ladies'e danışmanlık yaptı. 1992 – 1994 yıllarında Madares Al Riyadh (Riyadh Schools)'da ingilizce öğretmenliği yaptı. 1995'te Türkiye'ye döndükten sonra Karlıdağ Mimarlık Ltd.'de mimarlık faaliyetini sürdürdü. 1998 Güz – 2003Yaz dönemleri arasında Beykent Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde Öğretim Görevlisi olarak çalıştı. 1999 Güz döneminde İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Planlama Programı'nda başladığı “İstanbul'un Değişik Mahallelerinde Kullanıcı Hoşnutluğunun Karşılaştırılması” başlıklı doktora çalışmasını Aralık 2003'de tamamladı.

2003 Güz döneminden itibaren Bahçeşehir Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır.

Mimarlar Odası, İstanbul Şubesi'nin 9424 no.lu üyesidir.

Mesleki Proje ve Uygulamalarından Bazıları:

Karlıdağ Mimarlık LTD. İstanbul 1995-98	- Ataşehir-Community Road-Çevre Düzeni - Aşkabad-Imperial Şirketler Grubu için - İş Merkezi - Hastane - Restoran - Süpermarket Kompleksi - Kozyatağı – Ş. Çelikkol Apt.
Serbest Mimarlık Çalışmaları Riyad 1983-1995	- Girne- Dr. G. Çerkez Villası - Riyad – Mr. Dakheel Ofisi - Riyad – Major M.Al-Shaya Villası - Riyad – Dr.M. Abalkhail Binası - Riyad–Al-Khaligia Society Dükkanı Al-Sahara
C.I.E. Consulting Engineers Londra 1982-1983	- Bağdat – Bab-Al Sheikh Development Projesi - Jubail & Yanbu – 2 İlkokul Revizyon Projeleri

Bildiriler:

2003, Topçu, Ü., Dökmeci, V., Kıroğlu, G., “Satisfaction in traditional and modern neighborhoods in İstanbul”, Quality of Urban Life Conference, 3-5 Aralık 2003, İ.T.Ü Taşkışla. Konferans Bildirileri Kitabında yer alıyor.

2001, Topçu, Ü., “Spatial distribution of banks in İstanbul”, 41st. Congress of the European Regional Science Association, Conference Proceedings, 29-31 Ağustos 2001 Zagreb / Hırvatistan. Konferans Bildirileri Kitabında yer alıyor.

2000, Topçu, Ü., Evcil Türksever, N., “Spatial distribution of banks: New Trends in İstanbul”, Osmanlı Bankası’nın açtığı Bankacılık Tarihi Araştırma Yarışması’na makale dalında katılım